

C:\Users\Plazma\Desktop\Knhy pdf\Forester_Cecil_Scott-Kriznik_Artemis.PDB

PDB Name: Forester_Cecil_Scott-Kriznik_Ar
Creator ID: REAd
PDB Type: TEXT
Version: 0
Unique ID Seed: 0
Creation Date: 10.4.2005
Modification Date: 10.4.2005
Last Backup Date: 1.1.1970
Modification Number: 0

Křižník Artemis

C. S. FORESTER

I. kapitola

Z velitelova hlášení:

"...v půl dvanácté útok skončil,
čas od času se však ještě objevovala
nepřátelská letadla..."

Intendant, fregatní kapitán George Brown, zastrčil plnicí pero do kapsy, nasadil si čepici a vstal od stolu, kde šifroval. "Jdu se podívat ven," oznámil poddůstojníkovi, sedícímu vedle.

Protáhl své dosti korpulentní tělo úzkými dveřmi a sestoupil po trojích na sebe navazujících schůdcích, zatáčeje za rohy a slézaje po strmých stupních s bezstarostnou lehkostí získanou dlouholetými zkušenostmi, přestože se pohyboval v převládající tmě, způsobené zavřenými dveřmi. Když se dostal na palubu, zůstal chvíli stát, mhouře oči na jasné a pronikavém slunečním světle. Sluneční paprsky nebyly zdaleka tak hřejivé, jak by se dalo v březnu na Středozemním moři očekávat. Obloha byla jasně modrá, vlnící se moře šedé a obě barvy jako by spolu splývaly; bílé hřebeny vln a bílý pruh pěny dotvářely barevný obraz, za který by se nemusel stydět žádný malíř.

Brown popošel o pár kroků blíže ke středu lodi, znovu se zastavil a zamžikal. Nevlákal se a ani se nepřišel jen nadýchat čerstvého vzduchu; snažil se, jak by to asi sám vysvětlil, prokoupnout Mussoliniho záměry. Osádky u 102 mm kanónů, u pomponů* a u velkorážních kulometů stály připraveny v bojové pohotovosti. Jak se Artemis na neklidném moři pohupovala, mosazné nábojnice, vystřelené během posledního útoku, řinčely na ocelové palubě, kde ležely na hromádách jako podzimní listí.

Muži u děl byli bdělí, a přece uvolnění. Neztratili by ani chvíli, ani zlomek vteřiny při zahájení palby, kdyby došlo k dalšímu útoku, ale nevyčerpávali své síly zbytečným napětím. Tito muži byli veterány téměř tři roky trvající války, tři let, kdy je mohla v kterémkoli okamžiku zasáhnout smrt, řítící se z nebe, a bylo to vidět na každém jejich pohybu. Zbraně, s nimiž zacházeli, tvořily teď součást jejich života; nebyly to žádné hračky pro slavnostní přehlídky ani hloupé zbytečnosti, které je třeba čistit a blýskat podle bezduchých předpisů. Tyto kanóny tvořily nezbytnou životní potřebu, podobně jako dlouhá puška pro americké pionýry, štětec pro malíře a smyčec pro houslisty. Ve světě, kde platil zákon džungle "zabij, nebo budeš zabít", byli odhodláni raději zabít než se nechat zabít - tygr, který se plíží za svou kořistí, žije podle stejného zákona.

Intendant Brown skončil přemýšlení o Mussoliniho úmyslech; jeho zkušenost s leteckými útoky mu napovídala, že v bezprostřední budoucnosti není další útok pravděpodobný. Zároveň však zprávy, které před chvílí rozšifroval, jasně naznačovaly, že oddech nepotrvá dlouho a že je čeká mnohem nebezpečnější úkol než pouhé odrážení útoku italských hloubkových bombardérů. Vstoupil do lodní kuchyně, kde na rozkazy čekal poddůstojník kuchař, mohutný a schopný muž - jediný člověk na palubě (kromě intendanta samotného), který nebyl viditelně zapojen do přetváření lodi na dokonalý válečný stroj. Přesto však i on hrál významnou roli.

"Za půl hodiny musí být jídlo rozdáno," přikázal intendant a zvedl telefon. "Důstojnickou jídelnu!"

Telefon v důstojnické jídelně tklivě zařinčel a ohlásil se lékař - korvetní kapitán.

"Důstojnická jídelna."

"Haló, doktore. Tady je intendant. Pošli mi zpátky pár mých mláďenců. Teď je nepotřebuješ." Lékař v hodnosti korvetního kapitána se rozhlédl kolem. Když byla HMS (loď Jeho Veličenstva) Artemis v bojové pohotovosti, přestala důstojnická jídelna sloužit svému účelu a stala se z ní hlavní ošetrovna. Sem přinášeli raněné k ošetření, protože lodní nemocnice byla jednak příliš malá, jednak umístěna na příliš nebezpečném místě, takže sloužila jen jako obvaziště. Leželi tam dva ranění, ale ti byli zticha a nosiči raněných polehávali na podlaze. Vyhovět intendantovu požadavku znamenalo pro lékaře vzít na sebe velkou odpovědnost. Při nenadálém útoku by na palubě mohlo zůstat ležet dvacet až padesát raněných a záchrana jejich životů závisela na jejich bleskovém přenesení na ošetrovnu. Nechat ležet raněné bylo zlé jak

z hlediska disciplíny, tak i bojové morálky; a to nepočítáme výčitky svědomí, které by pronásledovaly vrchního lékaře za to, že nevykonával řádně svou práci. Sloužil však s intendantem na této lodi již dva roky a oceňoval jeho chladnokrevný úsudek i střízlivé uvažování. Intendant nepatřil k těm, kdo o něco žádají lehkomyšlně, zbytečně nebo v nevhodnou dobu. Mohl mu věřit.

"Dobře, intendante. Pošlu ti je."

Prohlédl si řadu chlapů ležících na zemi.

"Vás osm. Jste všichni z kuchyňské party? Hlaste se u fregatního kapitána, intendanta, v lodní kuchyni."

Osm podivně oblečených mužů - žádný z nich na sobě neměl nic, co by byť vzdáleně připomínalo uniformu - se zvedlo a odklusal na sluníčko, osvětlující středopalubí, směrem k lodní kuchyni. Lodní lékař se za nimi díval. Snad to byl pohled na spěchající otrhance, který v něm vyvolal řadu podvědomých vzpomínek, začínajících vybavením si závodu v přespolním běhu mezi různými nemocnicemi. Před očima korvetního kapitána se náhle objevil obraz nádvoří svatovítské nemocnice: zelený trávník, čůrkem proudící fontána, kde se holubi snažili smýt londýnskou špínu, sestřičky s bílými zástěrami v modrých a fialových uniformách, studenti prvního ročníku nesoucí mikroskopy.

Vzpomněl si na mládence ze třetího ročníku, jak se s dýmky v ústech a směšně mužným výrazem ve tváři loudají z pochmurných dveří pitevny, na všechno to mládí, dychtivě očekávající od života jen to nejlepší. Slyšel, že bomby nemocnici srovnaly se zemí. Seťřásl tuto představu jako vodu z očí, když si šel zaplavat; obrátil se, aby se znovu podíval na námořníka zraněného na hlavě. Byla naděje, že to přežije a že se to obejde bez trvalých následků.

V lodní kuchyni čekal intendant s plánem, který měl již dlouho připraven a který vyzkoušel v četných bitvách. Musel nakrmit šest set mužů, kteří už šest hodin nejedli. Fregatní kapitán intendant pomyslel na šest set hladových krků s podivnou něžností. Byl to muž zrozený k tomu, aby byl otcem, aby se obětoval pro druhé a staral se o ně. Kdyby z něj byl osud udělal milionáře, byl by se patrně stal známým filantropem; kdyby mu byl dal děti, byl by milovaným otcem rodiny. Osud rozhodl, že zůstal bezdětný a chudý. Jako hlavní intendant na lehkém křižníku však mohl svůj vrozený pud uplatnit v jiném směru. V této chvíli jeho uvažování silně připomínalo hospodyně, jež přemýšlí, co by bylo vhodné pro mužské sklizející obilí nebo pracující ve mlýně. Prostý rozum radil, že by měl dát to nejlepší, co má, a bylo moc příjemné, že to zrovna dělal nejraději.

Ve sporáku, na němž se mělo vařit, však nehořel žádný plamen, neboť topná nafta byla odčerpána do bezpečí do podpalubí, kde byla menší pravděpodobnost jejího vznícení při zásahu. Byl tu však kohout přívodu horké páry, žádný chabý proužek stoupající z hubičky čajníku, nýbrž přehřátá pára, aktivní pára, která dovede učinit během chvilky pravé zázraky. Kuchař už začal házet přísady do kotle. Na této polévce nešetřil a dával tam to nejlepší, co mohla loď poskytnout, to nejlepší, co pro muže procházející bitvami, dokázala vybrat omezená představitost admirality. Na potřebných sto osmdesát litrů polévky otevřel čtyři tucty velkých rajčatových konzerv a vedle měl položeno šestnáct konzerv soleného hovězího masa, které tam hodil za chvíli.

Ani intendant nezahálel - vzal sedm kilogramů kukuřičné mouky a začal ji s vodou míchat na hladkou kaši, aby tak polévku zahustil. Zároveň vydával rozkazy mužům, kteří dorazili do lodní kuchyně na lékařův rozkaz a těžce oddechovali.

"Dejte se do těch sendvičů," přikázal. "Hopkins bude otvírat konzervy, Clarke a Stanton krájet maso a ostatní obkládat chleby."

Muži se vžili do svých rolí tak přirozeně jako herci v dobře nacvičeném představení. Dlouhé bochníky chleba, které kuchyňský oddíl přes noc uhnětl a upekl, nakrájeli na kuchyňském stroji, a na máslem namazané krajíce kladli plátky soleného hovězího a připravené sendviče hromadili stranou.

Nože se míhaly tak rychle, že se jen blýskaly. Na nějaké řeči nezbýval čas, kromě krátkých vět jako: "Podej další konzervu, Nobby," nebo "Sem dej víc másla!"

Do polévkového kotle přišla kukuřičná mouka, maso, zelenina a pak tam vrchní kuchař přihodil kilo a půl cukru a pár hrstí koření, což představovalo jeho vlastní příspěvek k receptu na chutnou polévku. Zamíchal to obrovskou vařečkou a pak pustil přívod páry. Jen slabé praskání a chvění kotle naznačovalo, že pára z lodních kotlů, horká jako do ruda rozpálené železo, ohřívá polévku.

Správce kantýny a jeho pomocník se postavili před intendantem do pozoru.

"Poslali nás z důstojnické jídelny, abychom se u vás hlásili, pane," zasalutoval správce kantýny.

"V pořádku. Začněte vařit kakao. Murchie, otevřete nakládanou zeleninu."

Intendant přelétl zrakem po kuchyni. Polévka byla skoro horká, vařilo se sto osmdesát litrů kakaa a i hromada sendvičů byla téměř hotova. Zkontroloval ještě jiné nádrže; byly, jak nařídil, naplněny až po okraj sladkou vodou. Fregatní kapitán jednou zažil jinou bitvu na křižníku zaplaveném vodou až skoro po hlavní palubu. Díky kapitánovu zoufalému odhodlání a vynikajícímu námořnickému umění se loď podařilo odvléci do přístavu - po čtyřiceti osmi hodinách zápasu s větrem a rozbouřeným mořem, ponorkami a letadly. Těch osmačtyřicet hodin však byli bez pitné vody, protože některé nádrže na vodu byly proraženy a jiné zaplaveny. Intendant si dobře pamatoval šilenství žízně a únavy a byl rozhodnut už nikdy nedopustit, aby jeho muži prožili taková muka, pokud bude v jeho silách tomu předejít. Nádrže obsahovaly dva a půl litru vody na každého muže posádky - v nouzi lidé vydrží se dvěma litry vody celé dny.

Když skončil inspekci, vyšel opět na palubu, kde se mu na rozbouřeném moři jen stěží dařilo udržovat rovnováhu.

Obzor byl i nadále čistý, na obloze se neobjevilo žádné letadlo. Na levoboku se na šedé hladině pohupoval konvoj.

Intendant usoudil, že Mussolini momentálně nebude dělat problémy. Zvedl znovu telefon a dal se spojit se zástupcem velitele. Ten se ohlásil ze střediska kontroly poškození na člunové palubě.

"Tady intendant. Oběd je hotov. Mohu to ohlásit?" "Ano, provedte!" souhlasil zástupce velitele. Intendant popošel k vysokému zábradlí u úpatí schůdků, vedoucích na velitelský můstek, a přešel je. "Lod'mistře," poručil, "zapišteje

„kuchaři do kuchyně!“ Loďmistr zapnul tlampač a do všech koutů lodi se rozlehl pronikavý hvizd píšťaly. Pocházel ze severní části Anglie a ani roky u námořnictva ho neznavily přízvuku rodného kraje. Protahoval „u“ ve slovech kuchaři a kuchyně, takže zněla jako dlouhá.

„Kuchaři do kuchyně,“ zakřičel do tlampače. „Kuchaři do kuchyně.“

Intendant se vrátil do lodní kuchyně. Během několika set let dějin britského námořnictva se význam slova „kuchař“ úplně změnil. Už to nebyli muži, kteří skutečně vaří jídlo pro příslušnou jídelnu, ale spíše jídlonosiči, kteří, když na ně v určený den přijde řada, odnášejí jídlo z lodní kuchyně do jídelny. Tam už se začínali scházet; muži z pancéřových věží děl ráže 152 mm i od protiletadlových kanónů 102 mm, ze skladišť i ze strojovny. V každé části loď jeden muž věděl, že je jeho povinností, jakmile zazní rozkaz „kuchaři do kuchyně“, sebrat se a přinést jídlo pro své druhy, kteří nesmějí opustit stanoviště. Intendant sledoval, jak přebírají jídlo, od jídelny A až do Z, od AA do ZZ a pak od AAA do EEE, stravu pro pět, sedm, devět mužů, podle počtu v každé části. Vše už bylo rozděleno a intendant spokojeně pokyvoval hlavou, když viděl, jak perfektně klapé jeho organizace, kterou vypracoval za dlouhých večerů. Byl to jeho vlastní speciální plán a pokládal ho za lepší než na jiných lodích. Nakrmit za půl hodiny šest set mužů, kteří nesměli ani na okamžik opustit svá děla, zaměřovací a jiné přístroje, zatímco na ně za obzorem číhala smrt, vyžadovalo dobré organizační schopnosti a předvídatost.

„A nádoby chci okamžitě zpátky,“ nařizoval intendant ostře. „Ať se mi neváří někde na palubě.“

Jeho povinností bylo nejenom naplnit žaludky svých námořníků, ale zároveň chránit majetek námořnictva. Jen to, že je bitva, není omluvou, aby se nádoby, byť jen ze smaltovaného plechu, zbytečně poškodilo. Všichni nosiči odešli a intendant si vzal obložený chléb. Jedl vstoje a pozoroval kuchyňskou partu, která seděla na zemi a jedla polévku. Ještě pět minut této přestávky v bitvě a všichni na lodi budou mít plné žaludky, a budou znovu připraveni bojovat třeba až do noci a možná i déle.

Dojedl sendvič a vyňal pouzdro s cigaretami. Neotevřel je však, neboť ho právě napadlo ještě něco jiného. Podíval se upřeně na správce kantýny a jeho pomocníka.

„Chlapci budou chtít cigarety,“ řekl. „Myslím, že alespoň polovina už bude bez.“

Intendant patřil k lidem, kteří mohli říkat „chlapci“ místo muži, aniž by ho někdo podezíral ze sentimentality.

„Asi ano, pane,“ souhlasil kantýnský.

„Měl byste jim nějaké roznést,“ řekl intendant. „Ujmete se toho s Murchiem.“

„Provedu, pane,“ odpověděl správce kantýny, ale pak se zarazil. „Mám je rozdat, pane?“

„Rozdat? Panebože, to ne.“

Intendant si představil nekonečná hlášení a vysvětlování, která by ho čekala, kdyby rozdal cigarety mužům zadarmo jen proto, že byli v bitvě. A sloužil už dost dlouho, takže neviděl nic divného v tom, že námořníci musí platit za cigarety na lodi, která se může během příštích deseti minut proměnit v beztvárný vrak.

„Půlka posádky nebude mít po Alexandrii ani floka, pane,“ upozorňoval správce kantýny.

„No,“ uvažoval intendant, jemuž se ve tváři jasně zračil boj mezi předpisy a skutečností, „tak jim je dejte na dluh. Ať si každý vezme, kolik chce, a myslím si, že někteří chlapci budou chtít čokoládu, tak si taky nějakou vezměte s sebou.“

Intendant skutečně myslel „chlapce“ a ne „muže“, když teď hovořil o chlapcích, protože na lodi jich bylo plno chlapců, kterým ještě nebylo osmnáct a kteří měli mlsnou pusou, a protože ještě rostli, sladké opravdu potřebovali, zvláště po nervovém vypětí, kdy čtyři hodiny odráželi nepřátelské nálety.

Nádoby, o které se obával - polévkové hrnce, šálky a talíře se už vracely zpět do lodní kuchyně. Všechno šlo hladce.

Správce kantýny s pomocníkem naplnili košíky krabičkami cigaret a balíčky čokolády a začali cestu od jednoho stanoviště ke druhému a prodávali zboží jako na fotbale. Podobně jako intendant neviděl ani správce kantýny, ani posádka nic divného na tom, že musí sáhnout do kapsy pro pár pencí na cigarety nebo čokoládu. A taky to bylo zcela v pořádku.

„Vraťte se na svá stanoviště,“ nařídil intendant kuchyňským pomocníkům.

Ještě jednou se rozhlédl po lodní kuchyni a pak se obrátil.

Pomalu vyšel ven, přešel přes zábradlí, naposledy se podíval na modré nebe nad šedivou hladinou moře, a začal sestupovat po zatemněných schodech do místnosti pro kódování. I kdyby v bitvě už neudělal nic jiného, podařilo se mu dodat jídlo a sílu posádce, takže muži dokážou bojovat v tom okamžiku v budoucnosti, kdy budou dějiny balancovat na ostří nože. Jeho předvídatost, zkušenosti a rychlé rozhodování sehrály svou roli.

II. kapitola

Z velitelova hlášení:

„...ve 12.05 jsme spatřili kouř...“

Námořník Harold Quimsby si jazykem vysával vykotlaný zub, ve kterém mu uvázl kousek soleného hovězího masa, zřejmě neodstranitelně. Měl tu díru v zubu hlásit už alespoň před měsícem, ale Quimsby patřil k lidem, kteří si nevysoukají kalhoty, dokud nepřijdou k brodu. Nedělal si z ničeho příliš těžkou hlavu, protože měl povahu filozofa a byl naplněn fatalismem, přirozeným pro dlouho sloužícího veterána, přestože nastoupil k námořnictvu až po vypuknutí války. Nahoře v lodním koši by se leckdo cítil nepohodlně, nikoli však Quimsby, pro něhož byla takováhle situace - naplněný žaludek a skoro nic na práci - přímo ideální. Jak se HMS Artemis pohupovala a kymácela na neklidném moři, opisovala pozorovatelná proti obloze neustálé kroužky, ale Quimsbyho kachnímu žaludku se tento pohyb zjevně zamlouval a bez problémů pokračoval v trávení.

Studené maso s nakládanou zeleninou bylo podle Quimsbyho královskou hostinou a nic na světě mu nechutnalo víc.

Jeho porce nakládané zeleniny obsahovala čtyři cibulky a při vzpomínce na ně Quimsby prudce vydechl, dobře si vědom svého páchnoucího dechu. Zhltl polévku a zapil ji kakaem, ale to byly pomyje, nezasluhující název jídlo. Studené maso a nakládaná zelenina - to je jídlo pro chlapa. Znovu vysál zub, pak vydechl, zcela spokojen se světem. Zdálo se, že vše je stvořeno pro jeho pohodlí. Křeslo, v němž seděl, určitě pohodlné bylo - mělo vycpané sedadlo a opěradlo ho drželo přesně v té správné poloze, z níž mohl nepřetržitě pozorovat obzor dalekohledem, opřeným před očima o zaměřovač směru. Jak tak Quimsby neustále kroužil v hlídkovém koši, automaticky přejížděl dalekohledem po obzoru; přivykl tomu dlouhou praxí. Odrazem levé či pravé nohy se s ním křeslo otáčelo zleva doprava a zase zpátky, zatímco pravá ruka na páce dalekohledu udržovala náměr v konstantní poloze, aby to vyrovnalo kymáčení lodě. Díky mnoha hodinám praxe dokázal Quimsby pozorovat celý obzor před sebou, aniž by se narušil jeho vnitřní řetěz myšlenek, od kousku masa v zubu až po příjemný pocit v žaludku a odtud k neřestným vzpomínkám na jednu malou mršku v Alexandrii, která mu tak oživila jeho poslední dovolenku na souši.

Od ní se vzpomínky přenesly zpět k jeho prvnímu příjezdu do Alexandrie, jeho prvním dojmem z Orientu a odtud zase k první plavbě po moři v té skoro neuvěřitelně vzdálené minulosti roku 1939. Vzpomněl si, že tenkrát byl rovněž nahoře v hlídkovém koši, a lehce svažtil čelo nevolí, když si uvědomil, že vyděšený, mořskou nemocí trpící, nejistý mladík u zaměřovače v oněch dnech je, byť se to zdá k nevíře, zcela jistě tentýž muž, který zde nyní sedí sebevědomý a schopný. Vzpomněl si na první hlášení, které musel podat, když dalekohledem objevil malou tečku daleko na hladině, a zazvonil dolů na velitelský můstek, přičemž se mu žaludek zvedal vzrušením a mořskou nemocí.

"Vlevo - je - něco - vidět," vykoktal, zapomínaje na všechny předchozí výcvik.

Pomalý hlas prvního důstojníka ho uklidnil.

"Odkud mluvíte?"

"Z předního koše - totiž z hlavního stěžně, pane."

"Tak to je to první, co musíte oznámit, abychom to tady dole věděli. A neříká se přece, vlevo! Jak to máte hlásit?"

"Na... na levoboku vpředu, pane."

"Tak je to správně. Lepší je ale udat směr. Co ukazuje zaměřovač?"

"Dvacet jedna, pane."

"Jak to máte hlásit?"

„Já... já jsem to zapomněl, pane."

„Levobok je červený a pravobok zelený," vysvětloval první důstojník trpělivě. "To si přece zapamatujete, ne? A dvacet jedna není dost jasné, že?"

"Ano, pane... totiž ne, pane."

"Tak mi teď podejte znovu hlášení. A nezapomeňte, že nejdřív musíte ohlásit, odkud mluvíte."

"Hlav... hlavní stěžně, pane. Předmět na dohled. Červená, dvě, jedna."

"Výborně, Quimsby. Ale musíte to opakovat ještě jednou. Pamatujete si přece, že vás to učili. Když děla střelí, mohli bychom vás poprvé přeslechnout."

"Ano, pane. Vlastně provedu, pane."

Tenkrát jsem byl ještě strašný zelenáč, usoudil Quimsby. Cítil se nyní sebevědomě při vzpomínce, jak ho první důstojník přinutil, aby podal hlášení přesně podle předpisů tak, aby mu bylo okamžitě rozumět. Ta věc mu byla skoro nepřijemná a jeho vzpomínky se začaly vracet ještě dál do minulosti, už do dob, kdy prodával noviny v Holbornu, jedné z rušných londýnských čtvrtí; vzpomínal na večerní shon, kdy jednou rukou přijímal pence a druhou rozdával výtisky novin z podpaždí.

Pak se podíval pozorněji k obzoru, zamrkal a už s rukou na bzučáku to ještě jednou zkontroloval. Pak zazvonil.

"Přední můstek," uslyšel hlas ve zvukové rouři.

"Hlavní stěžně. Kouř na pravoboku. Zelená, jedna, devět. Hlavní stěžně. Zelená, jedna, devět. Kouř na pravoboku."

Quimsby podal hlášení lhotejně, a při těch slovech se mu všechny vzpomínky na počáteční školení úplně vykouřily z hlavy.

III. kapitola

Z velitelova hlášení:

"...a okamžitě jsem poslal

příslušný signál..."

Většina mozků HMS Artemis se shromáždila na lodním můstku: velitel, torpédový důstojník, navigátor, službu konající důstojník, kabinet s ASDICem (přístrojem na vykrývání ponorek) a signalisté. Stáli tam vystaveni nepřízni počasí pod širým nebem, chráněni zábradlím z tenkých ocelových plátů, nesahajícím ani do výše ramen, určeným na zadržení vln, když se šedo zelená voda přelévá přes příď. Kdekoli na můstku je mohla neočekávaně zastihnout smrt; ale ta mohla vlastně zasáhnout kdekoli na celé lodi, protože ocelové pláty, ze kterých byla postavena, byly jen o málo silnější než papír. Prorazila by je i kulka z kulometu, kdyby trefila přesně. Velící důstojníci na něm byli vystaveni nebezpečí stejně jako kdekoli jinde, protože i impozantně vyhlížející dělové věže poskytovaly spíše jen ochranu před deštěm. Loď byla jen skořápkou, vyzbrojenou buchary, jejímž posláním bylo rány rozdávat, nikoli přijímat.

Kdo to řekl první - Voltaire? Kdepak, byl to Moliere, samozřejmě. Poručík intendant James Jerningham, velitelův sekretář, byl občas schopen odpoutat se od lodi a podívat se na celou organizaci objektivně. Byl to právě on, kdo přemítal o Voltairovi a Molierovi, zatímco seděl na podlaze můstku a pojídal sendvič. Ani po třech letech služby u námořnictva se nenaučil stát na nohou několik hodin za sebou bez přestávky, tak jako ostatní; ti se to naučili v mládí (v tomhle směru byl ve svých dvaceti sedmi letech nejstarším důstojníkem na lodi po veliteli) a dokázali stát celý den, aniž

se unavili. V těch nádherných dnech před válkou, kdy pracoval v reklamních novinách, proseděl většinu pracovní doby s nohama na stole; i dnes se cítil skutečně pohodlně, jen když měl nohy výš než hlavu.

Představoval si loď jako nějaké obrovské mořské zvíře. Tady na můstku byl jeho mozek a z něj se rozbíhaly nervy - telefony a zvukovody - které přenášely rozhodnutí mozku do těch částí, které je mají vykonat. Strojovna tvoří svaly, ovládající ocas - lodní šrouby, a děla jsou zuby a drápy zvířete. Nahoře na pozorovatelně a na stanovištích okolo velitelského můstku, kde sedí pozorovatelé a slídí po moři a po obloze dalekohledy, byly oči zvířete, pátrající všude po nepříteli nebo kořisti, kdežto signální vlajky a radiové přístroje byly hlasem zvířete, kterým oznamuje nebezpečí svým kamarádům nebo volá o pomoc.

Celé to byla krásná představa; Jerningham začal dávat dohromady všechny své znalosti anatomie a fyziologie (dlouhé hodiny strávil kdysi studiem lékařských příruček, aby mohl psát inzeráty na léky), aby mohl pokračovat ještě podrobněji. Námořníci se sluchátky na uších, sloužící jako telefonisté na můstku a po celé lodi, byli uzlinami, fungujícími jako spojovací stanice v nervovém systému zvířete. Námořník, který mu právě přinesl sendvič, byl jakoby cévou krevního oběhu, dopravující potravu z lodní kuchyně (žaludku a jater dohromady) méně důležitým částem mozku, ke kterým patřil i on sám, aby se zotavily z únavy a mohly dále vykonávat své funkce.

Nižší živočichové mají důležité části nervového systému umístěny podél páteře - na široké ploše hřbetu a beder, odkud řídí své končetiny. Hlavní inženýr dole ve strojovně je bederní částí; dělostřelecký důstojník na kontrolní věži hřbetem. První ovládá zadní končetiny, kterými zvíře plave, a ten druhý přední končetiny, jimiž bojuje. I kdyby byl můstek zničen, zvíře by se ještě určitou dobu hýbalo a bojovalo, stejně jako kuře bez hlavy běhá po dvoře. Podobně jako nejnižším živočichům, dešť ovce nebo hydře, když jim někdo odsekne hlavu, naroste nová, přejde zástupce velitele ze svého stanoviště na zádi lodi dopředu a převezme velení a vrchní torpédový poddůstojník nahradí torpédového důstojníka. A kdyby, řekněme, padl on, Jerningham, nastoupil by na jeho místo patrně mladý Clare.

Jerningham se najednou zachvěl a doufá, že si toho nikdo nevšiml, vytáhl cigaretu a zapálil si ji, aby zamaskoval své pocity. Jerningham měl totiž strach. Věděl o sobě, že je zbabělec, a mrzelo ho to. Mohl si o sobě myslet, že je lenoch nebo bezohledný svůdce žen, dokázal si přiznat, že jen díky dobré finanční situaci nikdy neokradl slepého či bezbranného a žádná z těch vlastností ho nevyvedla z rovnováhy. Byl už prostě takový, a dovedl se tomu dokonce vysmát. Se zbabělostí to však bylo něco úplně jiného. Styděl se za to.

Přisuzoval kolegům důstojníkům jakousi laskavě pohrdavou shovívavost vůči svému strachu, při němž mu tvář zbledla jako stěna a rty se roztráslý. Nedokázal pochopit jejich rozvážnou statečnost, přehlížející nebezpečí, jež je obklopuje. Viděl vše příliš jasně a dokázal si to všechno až příliš živě představit. Z ničeho nic letí z nebe puma; co jen jich dnes ráno slyšel! Anebo z obrysu lodi na obzoru vykvete oranžové světlo, oznamující salvu, a pak rychleji než zvuk přiletí granáty. Puma nebo granát, jedna by mohla vybuchnout na můstku, rozsévající smrt a zkázu. Důstojníci a námořníci by padali jako mouchy a on, Jerningham, kterého tak dobře znal, hezký usměvavý Jerningham, jehož pěkné rysy kazil jen příliš velký nos mezi očima posazenými blízko sebe, by byl také mrtev, tělo roztrhané na kusy červeného teplého masa, visícího v prouzcích z trosk rozmláceného velitelského můstku.

Jakmile zavřel oči, viděl tu představu ještě jasněji. Zoufale nasával kouř z cigarety, přestože mu činilo obtíže sevřít ji rty. Najednou hořce záviděl ostatním důstojníkům na můstku jejich klid a netečnost - hlavně veliteli, dřímajícímu na židli (byl to rozumný člověk a nechal si speciálně vyrobenou židli připevnit k podlaze, aby nemusel stát celé dny a noci, kdy se nehnul z můstku). Torps a Lightfoot, službu konající důstojníci, spolu klábosili, a dokonce se smáli. Nehnulo jimi ani to peklo dnes ráno, kdy se letadla s jekotem řítí do útoku ze všech světových stran a loď se otřásala explozími blízko dopadajících pum, a ušní bubínky div že nepopraskaly neustálým rachotem děl.

Částečným vysvětlením - ale jen částečným, jak si Jerningham přiznal, pohrdaje sám sebou - bylo to, že byli tak pohlceni profesionálními zájmy, že jejich zájmy osobní ustupovaly víceméně do pozadí. Strávili celý život, už od třinácti let, přípravami na funkce námořních důstojníků, přípravou na bitvy, zabývali se všemi problémy námořní války, a teď je pochopitelně zajímalo, zda jejich řešení byla správná. Naproti tomu Jerningham strávil své mládí ve městě, kde flámoval, popíjel a žvanil s partou kamarádů a miloval se s mnoha ženami. Jejich reakce znal vždy napřed zcela přesně, a utrácel nejdříve tučné kapesné od otce a později slušný plat za psaní nesmyslů o lécích. Vždy se cítil vůči všem těm mužům a ženám nadřazeně, což byl příjemný pocit; cítil, že je schopnější než všichni ti muži, a dokázal dostat do postele kteroukoli ženu, která se mu líbila, a ty chuděrky byly omráčeny jeho pozornostmi a většinou se do něho nevhodně zamilovaly. Dnešní pocit totální méněcennosti vůči ostatním důstojníkům byl ponižující, přestože válka pro ně byla povoláním, zatímco on byl jen záložním důstojníkem, povýšeným do hodnosti poručíka intendanta a dosazený do funkce velitelova sekretáře, protože kdysi se ze zájmu naučil psát na stroji. To byly šťastné roky, kdy nikdy netrpěl ani depresemi, ani strachem.

Jerningham si vzpomněl, že má v kapse dosud neotevřený dopis, který si vyzvedl den před odplutím z Alexandrie, a který v nastalém zmatku s odjezdem odložil, aniž by se obtěžoval jej otevřít. Byl to dopis z toho druhého světa - z tohoto hlediska to mohl být stejně dobře dopis z Marsu - který by mu měl napomoci znovu nabyt ztracené sebevědomí. Byl od Dory Darbyové a Dora byla z celé jeho party asi nejhezčí, určitě nejchytřejší a patrně do něj nejzamilovanější. Když vstoupil do námořnictva, posílala mu srdceryvné dopisy, v nichž mu psala, jak jí chybí a jak touží po jeho návratu; přestože byla chytrá, netušila, že stejné pozornosti, které jí poskytoval, věnoval i Dorothy Cloughové a Cicely Frenchové. Přečte-li si, co mu nyní napsala, postaví to jeho sebevědomí na nohy a navodí příjemné pomyšlení, že existuje mnoho dalších žen, které by ho stejně dychtivě vzaly do náručí. Byla to sice jen slabá náplast na strach, který ho šířil, nicméně útěcha a rozptýlení. Otevřel dopis a přečetl si jej; byl pochopitelně starý skoro šest měsíců, protože s výjimkou letecké pošty chodilo teď vše okolo celé Afriky.

Nejdraží J.J.,

myslím, že se zasměješ tomu, co ti chci napsat. Dovedu si tě živě představit, jak se chceš, ale někdo ti tu strašnou novinku sdělit musí a zdá se mi, že já jsem ta správná osoba. Vdala jsem se!! Za Billa Hunta!! Budeš se zřejmě divit po tom všem, co jsem vždy říkala, ale svatby teď tady v Anglii frčí a Bill (je už nadporučíkem) dostal právě pár dní dovolené, tak jsem si řekli, proč ne. Co tě ještě víc rozchechtá, je to, že se Bill ze všech sil snažil udělat mi dítě a já jsem mu v tom pomáhala, jak jsem mohla. To je zde taky v módě. A abych přiznala barvu, něco to pro mě znamená po všech těch letech, kdy jsem jen vyváděla. A navíc bych ani nebyla moc překvapená, kdyby se to Billovi podařilo, i když si zatím ještě nemohu být jista...

Dořin dopis se pak rozvinul do řady nesouvislých klepů, které se Jerningham ani nepokusil přecíst, ten první odstavec mu úplně stačil; dokonce pro něj byl až příliš. Zaplavila ho vlna silného hněvu, že ztratil nadvládu nad Dorou, přestože mu v dané chvíli nebyla k ničemu. Jeho pýcha byla hořce dotčena tím, že Dora vůbec mohla přijít na nápad vzít si takového pitomého hulváta, jako je Bill Hunt, a že ji ani nenapadlo projevit byť jen chvilkovou lítost nad tím, že přijala Billa jako chabou náhražku za Jerninghama.

Jeho žárlivost v tomto směru však byla velmi mírná ve srovnání s tím, co pocítoval při pomýšlení na Dořino možné otěhotnění. To ho prostě rozzuřilo. Cítil, že na to nemůže ani pomyslet. A jak brutální výraz Dora použila - udělat mi dítě - to se ksakru nemohla vyjádřit trochu jemněji? Dobře si uvědomoval, že ji sám učil nazývat věci pravými jmény - ne že by ji k tomu musel třikrát nutit - ale stejně mohla mít trochu ohledu na jeho city. Ta tvrdá slova mu v mysli vyvolala stejně živé představy jako bomby dopadající na můstek. Dora, on a ostatní členové party - mezi nimi i Bill - se vždy cítili povzneseně a nadřazeně vůči lidem, kteří byli natolik pošetili, že na sebe uvalili břemeno dětí, a tak bezpáteří, že se usadili; a ve chvílích vznešeného altruismu dokonce pokládali za sobecké a nelidské přivést dítě do krutého světa, ve kterém žijí. Jestliže však měl Doře někdo "udělat dítě", měl to být on, a ne aby ho zastupoval nějaký Bill Hunt. Do té doby sice nikdy ani nepomyslel na manželství, natož pak na to, aby se stal otcem rodiny, ale teď začal trpce litovat, že se s Dorou neoženil před vyplutím Artemidy do Středozemního moře, a nejen že neoženil, ale nepřivedl ji do jiného stavu, aby dnes v Anglii žil mladý Jerningham.

Nikdy předtím v životě nežárlil a ani ho nenapadlo, že k tomu vlastně neměl žádný důvod. Vždycky si myslel, že by se jen shovívavě usmál, kdyby některá z dívek věnovala přízeň někomu jinému dřív, než by se s ní rozešel on. Tohle však bylo něco úplně jiného, něco diametrálně odlišného. Byl kvůli tomu rozpálený hněvem, a přesto ten hněv nebyl nic ve srovnání se vztekem při pomýšlení, že Doru přivedl do jiného stavu Bill Hunt. Jeho žárlivost byla skutečně výjimečná. Jerningham v návalu vzteku dokonce nalezl čas překvapeně si povšimnout síly svých pocitů pro tuto událost; jako blazeovaný mladík kolem dvacítky nikdy ani nepomyslel, že kdy podlehně emocím nekulturní části lidstva. Jednu strašnou chvíli začal dokonce pochybovat, zda všechen dřívější cynismus byl vůbec pro něj přirozený. Každopádně to byla třetí událost, kdy ho přemohl primitivní cit. Poprvé to bylo před lety v roce 1939, kdy si náhle uvědomil, že si Hitler chce podrobit celý svět, a kdy se najednou rozhodl radši riskovat útrapy, a dokonce smrt než se nechat zotročit. Podruhé, když poznal pocit fyzického strachu, a tohle bylo potřetí, ta strašně bolestná žárlivost a slepý vztek díky tomu, že je zcela bezmocný zde na moři, zatímco si Bill Hunt vychutnává výhody rodinného života s Dorou Darbyovou. Pokus o sebeanalýzu skončil, protože jeho rozum zakalila nová vlna hořké žárlivosti.

Vstal - on, který nikdy nestál, když mohl sedět - protože nemohl zůstat fyzicky nečinný, když v jeho nitru bouřily emoce. Zabzučení zvukovodu za zády ho donutilo otočit se a přijmout hlášení.

"Ze stěžně hlásí kouř, zelená, jedna, devět," odříkal monotónním a drsným hlasem, jako kdyby mluvil s Dorou Darbyovou.

"Dobře," řekl velitel. "Vrchní signalisto, podejte zprávu vlajkové lodi."

IV. kapitola

Z velitelova hlášení:

"... jednali jsme podle rozkazů,
vydaných dříve..."

"Tak to bychom tedy měli," řekl velitel, Miles Ernest Troughton-Harrington-Yorke.

Signální vlajky už letěly na šňůrách nahoru - vrchní signalista začal štěkat čísla vlajek, ještě než velitel dokončil rozkaz. Bude to první varování admirálovi, že se možné nebezpečí, o kterém mluvili dřív, stává skutečností. Podle hlášení průzkumných ponorek italské loďstvo vyplulo, a je-li na širém moři, je jasné, že je v plné síle. Kolik bitevních lodí se Italům podařilo po Tarentu a Matapanu opravit, nevěděl nikdo z anglických důstojníků přesně, ale on se to brzy dozví. Spatří je na vlastní oči, protože Italové by si nikdy netroufli vyplout na širé moře jinak než v plné sestavě.

Otočil se na židli a rozhlédl se kolem po rozbořeném moři. Před Artemidou se táhla dlouhá řada torpédoborců, ochrana proti napadení ponorkami. Na levoboku plul zbytek eskadry lehkých křižníků; silueta lehkých křižníků se od bitvy u Jutska změnila méně než u jiných lodí. Natřeny několika barvami vypadaly lehké křižníky podivně zastarale a křehce, jako by pocházely ze středního viktoriánského období. Britské válečné vlajky s veselým shlukem barev v jednom rohu a s červenými kříži jako by tuto křehkost ještě zdůrazňovaly. Válečná vlajka na bitevní lodi signalizuje hrozbu, oznamuje nepřemožitelnou sílu, ale na lehkém křižníku působí furiantsky a vyvolává dojem lehkomyšlné troufalosti, hrdě vlajíc tváří v tvář nebezpečí.

Uprostřed vedle signálu, oznamujícího příjem hlášení z Artemidy, se třepotala kontraadmirálova vlajka. Velitel začal přemýšlet, o čem asi tak admirál v té chvíli uvažuje.

Daleko vlevo se pohupoval konvoj, bachraté bezmocné obchodní lodě s chatrnou ochranou torpédoborců kolem

dokola a s protiletadlovým křižníkem uprostřed. Přestože vypadaly strašně bezmocně, vezly na palubě velice důležitý náklad, který bylo nutno okamžitě doručit. Maltě hrozila všechna nebezpečí, která si jen fantazie dovede představit: nebezpečí náletů, napadení z moře, epidemií a hladu. Čtvrt miliónu civilního obyvatelstva a bůhví kolik vojáků posádky musí žít z minimálních přidělů, dokud nedorazí potraviny, které tyto lodě vezou. Protiletadlové kanóny, které odrážejí nálety nepřátelských letadel, mají vyhlazené rýhování a na lodích jim přivázejí nové vnitřní hlavně. Palebná clona, kterou kanóny chrlí, spotřebovává každých pět minut celou tunu výbušnin a tady jim vezou zásobu granátů pro udržení palebné síly. Byla zde i těžká děla, s lafetami a municí, aby kryla výsadek, kdyby se Italové odvážili poslat své loďstvo na dostřel. Přivázejí obvazový materiál, dlahy pro raněné a léky pro nemocné - těch bude při životě v podzemí a s hubenými přiděly potravin plno.

Kdyby se konvoj neprobil, Malta by mohla padnout, což by znamenalo zahojení hnisajícího vředu, vyčerpávajícího sílu Hitlera a Mussoliniho. A doprovod konvoje tvořilo pouze pět lehkých křižníků a tucet torpédoborců; konvoj musel prorazit za každou cenu, a bylo-li to s tak slabou eskortou bezohledné riziko, pak bylo nutno se s tou bezohledností smířit. Ten muž, jehož kontraadmirálská vlajka se tak statečně třepotala ve větru, uměl být, když to bylo třeba, naprosto bezohledný; velitel znal půl tuctu případů, při nichž si kontraadmirál chladnokrevně spočítal, jaká jsou rizika, a akce pak odvážně provedl. Války nelze vyhrávat bez riskování; žádný admirál od počátku dějin se nikdy nemohl pochlubit tím, že zná jistotu budoucnosti. Velitel věděl, jak admirál plánuje vyrovnat nevýhody, které mu hrozí, a jak překonat hrubou přesilu převahou námořnického umění. Během příštích pár minut se ukáže, zda situaci správně odhadl.

"Už je vidět kouře, pane," upozorňoval vrchní signalista.

Na obzoru se objevil těžký černý kouř.

"Zelená, jedna, nula, pane," hlásil přední pozorovatel na pravoboku.

Velký rozdíl v poloze dokazoval, že ať už je to cokoli, co kouř vypouští, pohybuje se to plnou parou napříč dráhy eskadry, aby jí odřízlo cestu. Velitel se obrátil a zadíval se na korouhvičku na stěžni a na kouř valící se z komínu Artemidy. S úlevou zaznamenal, že to je velmi jemný kouř, a ne taková ta hustá černota, kterou vypouštěli Italové a která prozrazovala jejich kurs a polohu o půl hodiny dřív, než bylo třeba.

Ačkoliv kouř křižníků byl tak slabý, že bylo pochybné, zda jej nepřítel zpozoroval, úplně postačoval pro velitelovu vlastní potřebu, to jest pro určení směru větru. Byl to pouze mírný vánek - noční bouře, jež způsobila současné rozvlněné moře, se podstatně zklidnila - a vál skoro zezadu. Bylo podivným řízením osudu, že velitel moderního lehkého křižníků musel před vypuknutím bitvy sledovat směr větru a manévrovat pro získání výhody návětrí, jako kdyby byl kapitánem jedné z Nelsonových fregat. Výhoda návětrí by však mohla mít v nadcházející bitvě životní význam a eskadra ji zrovna měla. Italové tak přišli hned na začátku o první výhodu, přestože měli v rukou všechny trumfy. A tato mírná briza byla přímo stvořena pro položení kouřové clony - ne natolik silná, aby ji rozptýlila, a přesto dostatečně silná, aby ji pomalu hnala k nepříteli. Byl to náznak štěstí; eskadra však bude potřebovat veškerou dostupnou štěstěnu, má-li čelit celému italskému loďstvu. Což kdyby vítr vál jiným směrem? Admirálové rozkazy počítaly i s touto možností, ale bylo by to vyžadovalo provedení několika zajímavých manévrů. Vrchní signalista stál s dalekohledem u očí a přejížděl zrakem od torpédoborců vpředu k vlajkové lodi na levé straně, a zase zpět, ale na vlajkové lodi spočíval jeho pohled dvakrát tak dlouho než na všech ostatních dohromady. Vrchní signalista se totiž během dvaceti osmi let služby zúčastnil mnoha bitev, od Dogger Banku až do současnosti, a cítil v kostech, že příští signál přijde z vlajkové lodi. Disciplína a výcvik dvaceti osmi let na dělových člunech na čínských řekách a na bitevních křižnících v Severním moři ho naučily zachytit signál okamžitě, jak byl vytažen, takže ho ani nezajímalo, že na bleskové reakci Artemidy na rozkaz může záviset i jeho život. Tolikrát už zde stál, v míru i za války, připraven přečíst signál, že pro něj bylo normální být v pohotovosti, stejně normální jako dýchání.

Milovaná žena, kterou nechal v Anglii - za dvacet pět let manželství ho od ní služba odloučila na celých dvacet - byla dvakrát vybombardována a ze všeho nábytku, který si koupili a na který byl tak skromně hrdý, zbyla jen kupka ohořelého dřeva a pokroucených per. Jeho syn byl starším námořníkem na jedné z nových bitevních lodí. Dcera dělala matce velké starosti, protože se stýkala příliš často s jedním ženatým mužem, s nímž se seznámila v továrně. On sám byl živý a citlivý člověk, muž, který uměl milovat i nenávidět, se stejným srdcem a žaludkem jako všichni jeho kamarádi; šedivá hlava rodiny, individuum stejně jedinečné jako každé jiné na světě. V této chvíli však byl pouhým okem HMS Artemis - dokonce i méně než to; byl jen buňkou v těle onoho mořského zvířete, které si představoval Jerningham, buňkou sítnice oka, specializovanou na přijímání zrakových vjemů.

"Signál z vlajkové lodi, pane," ohlásil veliteli. "K jako král."

"Potvrďte příjem," řekl velitel.

Buňka v sítnici oka splnila svůj úkol: přijala zrakový vjem a předala jej do mozku.

Velitel už měl na kolenou položený strojem psané rozkazy, určující, co má každá loď dělat za určitých přesně vymezených okolností; předvídal, že současným podmínkám bude odpovídat rozkaz „K“: slabý vítr odzadu a nepřítel na závětrné straně. Z uměleckého hlediska to bylo do jisté míry škoda; byla by to krásná práce dostat Italy do pozice na závětrné straně manévrováním. "Signál je spuštěn, pane," oznámil vrchní signalista. "Vlevo, deset!" přikázal velitel.

"Obrátky dva, jedna, nula." "Vlevo, deset," opakoval navigátor do zvukovodu. "Obrátky dva, jedna, nula."

Rozhodný okamžik, kdy je nutno provést rozkaz, je po spuštění signálu. Eskadra se přemísťovala podle plánu, aby hájila konvoj proti italskému loďstvu předem stanoveným způsobem. Velitel se rozhlédl kolem dalekohledem; konvoj prováděl plným otočením kormidla obrát vlevo, křižníky zatáčely jemněji a zvyšovaly rychlost tak, aby zůstaly mezi konvojem a nepřitelem, zatímco torpédoborce v přední cloně se vracely: některé, aby posílily stávající eskadru konvoje pro případ současného leteckého útoku, jiné, aby uvolnily palebné pole lehkým křižníkům. Byl to úchvatný geometrický pohyb, podobný figuře při složité čtverylce. "Přímou!" rozkázal velitel. "Při-mo!" opakoval navigátor do zvukovodu. Rozdělil zřetelně slovo na dvě části, protože u kormidla stál vrchní námořník Dawkins, možná

nejspolehlivější kormidelník z lodní posádky vůbec, ale kdysi během noční akce Dawkins jednomu slovu špatně rozuměl a navigátor od té doby raději neriskoval. Loď teď plula přesně novým kursem.

Hluboko dole v lodi, pod ponorem, kde byla nejmenší možnost zásahu nepřátelským granátem, stál vrchní námořník Dawkins s rukama na kormidle a očima upřenými na kompas před sebou. S rozkročenými nohama udržoval rovnováhu na kymácející se lodi s lehkostí získanou dlouholetou praxí; musel to tady dole vykonávat zcela automaticky, protože zde nebylo nic pevného, s čím by mohl pohyby srovnávat, přičemž se jeho oči nesměly ani na chvílečku odtrhnout od kompasu. Přišel sem teprve před několika minutami, v právě poledne, aby převzal kormidlo. Měl příjemně plný žaludek a jednu stranu tváře vyboulenou, jak něco rytmičky cucal. Ještě před několika lety by člověka okamžitě napadlo, že žvýká tabák, ale u moderního námořnictva si nikdo nemohl být nikdy jist; v tomto případě by se mýlil, protože Dawkins měl v puse cucavý bonbón, veliký špalek podobný žlutému sklu, který si dal do úst, než se spustil dolů. Měl jich ve skříňce celou kilovou láhev, kterou si koupil v Alexandrii, protože, jak sám říkal, "rád mlsal". Jeden z těch velkých sladkých špalků mu vydrží téměř po celou dobu služby u kormidla, jestli ho nezačne kousat, až se zmenší.

V době, kdy odešel z paluby, nasycen polévkou, kakaem a obloženým chlebem, s bonbónem v ústech na dojedení, letecké nálety už skončily, a konvoj se svou eskortou mírumilovně pokračoval v cestě. Když jedl sendvič, sdělil mu Brand, že zaslechl něco o tom, že vyplulo italské loďstvo, ale Dawkins byl přílišný klidáš, než aby tomu věnoval nějakou pozornost. Byl to zcela netečný muž s obrovskými svaly; a vskutku, jak tam stál a cucal bonbón, připomínal přežvýkající krávu. Při pohledu na jeho bezvýrazný obličej a ohromné chlupaté paže bylo těžko uvěřit, že je schopen oněch citlivých reakcí, nezbytných k udržení lehkého křižníku ve správném směru na rozbouřeném moři. Stál tam u kormidla, po každé straně jednoho předavače rozkazů. V malé šedivé kabině se nad nimi tyčil jako hora. Ti tři dohromady tvořili skupinku, která svou rovnováhou a dramatickostí přímo volala po ztvárnění sochařem.

Nad hlavou mu končila trubka zvukovodu, táhnoucí se přes celou loď až z můstku. I zvukovod měl určité kouzlo.

"Vlevo, deset, obrátky dva, jedna, nula," ozval se náhle ze zvukovodu rozkaz navigátora; hlas přišel znenadání a vpadl do ticha kabiny zčistajasna, jako když za bezvětrí spadne jablko ze stromu.

"Vlevo, deset, obrátky jedna, dva, nula," opakoval Dawkins bez rozmyšlení a otočil kormidlem. Současně už předavač rozkazů vedle něho přehodil páku ukazatele obrátek na dva, jedna, nula, takže si okamžitě uvědomil, že lodní šrouby pracují rychleji.

Náhla změna směru i rychlosti - to znamenalo začátek nějaké akce, ale Dawkins neměl žádnou možnost zjistit, o jakou akci jde. Třeba to jsou zase bombardéry, nebo možná torpédové letouny. Možná zahlédli ponorku a Artemis se chystá k útoku, anebo zpozorovali dráhu torpéda a Artemis se mu snaží vyhnout. Třeba se objevilo italské loďstvo nebo došlo k nějakým problémům v konvoji.

"Při-mo!" zazněl rozkaz ze zvukovodu.

Muže méně lhostejného než Dawkins by tak pedantické vyslovování patrně rozčililo; navigátor vždycky slovo rozdělával, ale Dawkins se s tím smířil, neboť to vlastně zavinil sám. Jednou, když měl opakovat rozkaz, přesunoval zrovna bonbón z jedné strany úst na druhou, takže se zakoktal a navigátor se domníval, že rozkaz pořádně neslyšel. "Při-mo!" opakoval Dawkins. Loď se teď ocitla mnohem hlouběji ve vlnách, proto musel rozehrát celou škálu nových, dobře nacvičených pohybů, aby Artemidu udržel v přímém kursu. Neustálé nepatrné pohyby kormidlem, které nepetržitě prováděl, vyrovnávaly už v zárodku každý pokus větru a moře odklonit loď z přímého směru; nezkušený kormidelník by nic takového nedokázal, ale čekal by, až se každá odchylka plně projeví, dříve než by ji zjistil, takže by loď kličkovala, což by ztěžovalo práci mužů při zaměřování děl.

Děla ještě nestřílela a třeba při této nové akci ani střílet nebudou, ale nebude to Dawkinsova chyba, budou-li špatně zaměřena, stejně tak jako nebude jeho vinou, dojde-li ke ztrátě času mezi rozhodnutím velitele změnit směr, tvořícím se ve velitelské hlavě, a jeho provedením. Stál tam u kormidla, mohutný a zároveň vnímavý, nehybný, a přesto bdělý, s očima na kompas, blaženě cucající bonbón, spokojený, že vykonává, jak nejlépe umí, svou práci, kterou měl v malíčku, aniž se vůbec zajímal o to, co se děje venku.

V. kapitola

Z velitelského hlášení:

"... italské síly, skládající se ze dvou
těžkých křižníků typu Bolzano
a čtyř křižníků typu Regolo a Bande Nere..."

Na stěžen vlnkové lodi vylétl další signál, vlál tam až do potvrzení příjmu a pak byl spuštěn.

"Vpravo, deset," přikázal velitel a navigátor rozkaz zopakoval. "Při-mo!"

Eskadra teď plula daleko před konvojem, trochu stranou od přímky, která by spojila konvoj vzadu se zrádným kouřem před nimi, připravena na povel provést, co bude třeba; buď vytvořit kouřovou clonu, nebo zahájit palbu. Italové a Britové teď směřovali přímo proti sobě, blíže se kombinovanou rychlostí více než devadesáti kilometrů za hodinu. Nebude dlouho trvat a budou na dohled - kouř už byl tak černý a hustý, jak jen možno.

Zvukovod z hlavního stěžně zabzučel.

"Přední můstek," ohlásil se Jerningham a pak se obrátil, aby předal hlášení veliteli. "Loď na dohled!"

Jak námořník Quimsby objevoval další podrobnosti, doplňoval svá hlášení, jež Jerningham předával dále.

"Šest velkých lodí!" křičel Jerningham. "Šest torpédo-borců. Dvě lodě vpředu vypadají jako bitevní. Mohou to být těžké křižníky. Ostatní jsou lehké křižníky."

Vraní hnízdo, ve kterém se nad můstkem vznášel a kroužil Quimsby, bylo o šest metrů výš než můstek. Dalo se lehce

vypočítat, že Quinsbyho obzor leží o dva a půl kilometru dál než velitelův a že se Italové za dvě minuty či ještě dřív octnou na dohled i z můstku. Za dvě minuty se vynořily lodě nad obzor a blížily se s udivující rychlostí. Viditelnost byla maximální a lodě vytvářely proti šedomodrému pozadí ostré, jasné obrysy. Nepluly přímo na britské loďstvo, takže přední lodě zcela nezakrývaly lodě za sebou. Jerningham slyšel, jak dálkoměříč začal prozpěvovat své litanie jako kněz nějakého podivného náboženství, recitující neznámou liturgii.

"Vzdálenost tři, jedna, nula. Vzdálenost tři, jedna, nula."

Současně se začaly ozývat i další hlasy a zvuky. Loď se řítla k rozhodujícímu okamžiku a všechny její buňky fungovaly naplno.

"Vlevo, patnáct," řekl velitel a Artemis se při náhlém obratu prudce naklonila. "Obrátky na dvacet sedm uzlů."

Eskadra se uspořádala do kýlové linie a nabírala nejvyšší rychlost, aby mohla v případě potřeby odříznout Italům cestu. Pozoruje italské lodě, všiml si Jerningham, jak vedoucí loď prudce otočila doprava a ukázala se z profilu. O pár sekund ji následovala další loď a pak třetí, čtvrtá. Jerninghamovi to připomnělo jakousi pohyblivou reklamu ve výkladní skříni. Záchvat vzteku, který v něm vyvolal dopis Dory Darbyové, ještě nevypřchal, zesiloval však jeho vnímavost. U vysoce citlivých lidí je mezera mezi strachem, vzbuzeným představivostí, a vrcholnou odvahou relativně malá; zbytek špatné nálady stačil, aby Jerninghamovi dodal odvahy. Viděl šest zřetelných obrysů, protože vítr vál od britských lodí k Italům a odnášel kouř, takže zůstávaly jasné a nezastřené. Jerningham zalovil v paměti, prošel hodinami, které strávil v kajutě důkladným studiem, vykonávaným v náladě naprostého zoufalství, když zjistil, že je zbabělec, ale byl odhodlán být zbabělcem, který něco umí. Měl vynikající paměť, typickou pro lidi s živou obrazovou představivostí, a dokázal si vybavit přesně stránky, na kterých profily viděl, i to, co pod nimi bylo napsáno.

"Ty dvě první lodě jsou typu Bolzano, pane," oznámil. "Devět tisíc tun, osm osmipalcových děl, třicet dva uzly."

"Jste si tím jist?" zeptal se velitel klidně. "Nejsou typu Zara?"

"Ne, pane," odpověděl Jerningham se samozřejmou jistotou. "A poslední tři křižníky jsou typu Bande Nere. První loď však neznám, pane. Nepodobá se ničemu, o čem bych věděl. Předpokládám, že to bude jeden z těch nových typů, Regolo, a zpravodajci dosud nezjistili správně její profil."

"Asi máte pravdu," souhlasil velitel. Pootočil se na židli, aby se na Jerninghama podíval; byl překvapen takovou sebejistotou a klidem svého sekretáře, protože ho v bitvě viděl už dřív a musel bojovat s podezřením, že Jerningham nedovede ovládat své pocity tak, jak se to v britském námořnictvu sluší. Velitel to však uměl dokonale a ve výrazu jeho tváře ani v hlase se neobjevila sebemenší stopa po nějakém překvapení.

"Myslím, že ano, pane," řekl Jerningham a vrátil se na své místo.

Ve své kanceláři na Long Acre měl kdysi ideální sekretářku, slečnu Hornimanovou, která byla vždy po ruce, vždy věděla o všem, co se děje, připravena připomenout mu schůzku, na kterou zapomněl, nebo práci, již měl odevzdat. Cítila s ním, když ho ráno po flámu bolela hlava, a s kamennou tváří a bez nároku na odměnu mu poskytla nápad, na který by sám nepřišel, spokojena, že její šéf sklídí pochvalu, která patřila jí. Jerningham se vždy snažil chovat k veliteli tak, jak se slečna Hornimanová chovala k němu. Velitel by možná udělal chybu v hlášení toho, co viděl, kdyby ho jeho sekretář neopravil, ale pochválen bude velitel a ne jeho sekretář, jenže to už je osud sekretářů. Sám pro sebe se tomu zasmál; ironie a absurdnost toho všeho přesně odpovídala jeho smyslu pro humor.

Velitel je námořním kapitánem Královského námořnictva, pomyslel si Jerningham, což je jen o několik stupínků níž než Bůh; ze stovek námořních kadetů se pouze několika podaří dosáhnout této vysněné mety. Velitel byl jedním z vybraných lidí, měl za sebou Válečnou školu, zde však bylo něco, co jeho sekretář uměl líp než on. Pouhé pomýšlení na to Jerninghamovi velmi pomáhalo; zbavovalo ho to aspoň trochu intenzivního pocitu méněcennosti, který ho trápil. Přesto velitele obdivoval stejně jako dřív a stejně si ho vážil. Teď si ho prohlížel z profilu, jak dalekohledem pozoruje italskou eskadru, plující vpravo od nich. Jeho černé obočí bylo na konci lehce stočeno nahoru, což mu dodávalo poněkud mefistofelský výraz. Byla to trochu masitá tvář; velká ústa s tlustými rty by vypadala hrubě, kdyby nebyla pevně sevřena a vyvážena pěknou, masivní bradou. V jeho dlouhých prstech, držících dalekohled, bylo něco uměleckého, a zápěstí byla štíhlá, i když svalnatá. Jerningham si najednou uvědomil, že velitel je štíhlý muž - vřadycky o něm přemýšlel jako o člověku velkém, statném a svalnatém. Překvapilo ho to; vysvětloval si to tím, že velitel je takovou osobností a má tak silný charakter, že mu každý, kdo s ním mluví, automaticky připisuje i fyzickou sílu.

Senzační objev, že si velitel nebyl jist při identifikaci italských křižníků, se tím stal ještě pikantnějším. Jinak by bylo téměř k nevydržení pozorovat klidné chování velitele při pohledu na přesilu, stojící proti nim, nelidskou chladnokrevnost, se kterou posuzoval situaci, jako by byl pouhým divákem, a ne přímým účastníkem, jako by - a tak to taky bylo - jeho profesionální zájem o taktiku nadcházející bitvy a zvědavost na to, co se stane, mu nedovolovaly pomyslet na ohrožení vlastní osoby.

Jerningham veliteli hořce záviděl jeho přirozené schopnosti. Ta závist ho mučila a přilévala oleje do ohně žárlivosti, kterou v něm vyvolal dopis Dory Darbyové.

VI. kapitola

Z velitelova hlášení:

"... ve 13.10 nepřítel zahájil palbu..."

Námořní kapitán Miles Ernest Troughton-Harrington-Yorke stále pozoroval Italy dalekohledem. Jerningham se při identifikaci lodí určitě nemýlil. Plulo proti němu šest nejlepších křižníků, které Italům ještě zbyly, a na první lodi vlála vlajka viceadmirála. Teď už nebyly víc než pár set metrů od dostřelu velkých osmipalcových děl. Velitel čekal, že začnou každou chvíli střílet, zatímco britským šestipalcovým kanónům scházelo ještě alespoň tři tisíce metrů, aby se dostaly na dostřel. S velice podrobnými zprávami, které určitě dostali od leteckého průzkumu, nemohli být Italové ani

chvíli na pochybách o dané situaci; nemusí se bát nějaké pasti a nebudou mít pochybnosti o své palebné převaze. Bylo dokonce možné - a při jejich zpravodajské službě skutečně pravděpodobné - že tento italský svaz je jen pláštěm pro mnohem silnější uskupení, skládající se z bitevních lodí a dalších těžkých křižníků, ale ani takto nemuseli čekat na posily. Jejich lodě byly dost silné na to, aby vše vyřídily samy - dva těžké a čtyři lehké křižníky proti pěti britským lehkým křižníkům.

Před pouhými dvěma měsíci byla situace obrácená; Artemis a Héra se střetly s italským konvojem, doprovázeným dvěma torpédoborci. Rozdíl v silách se příliš nelišil od současné situace. Kdyby velitelé italských torpédoborců přemýšleli realisticky, prostě by utekli a díky vyšší rychlosti by zachránili své lodě, nechávající konvoj na pospas osudu. Zůstali však bojovat, jako pár bláznů se vyřítily proti britským křižníkům a snažili se konvoj zahalit kouřovou clonou. První salva Artemidy zasáhla jeden torpédoborec - při vzpomínce na to velitel ještě dnes cítil obrovskou profesionální hrdost - a další salva z Héry dopadla na druhý. Oba torpédoborce vybuchly a proměnily se v hořící potápějící se vraky dřív, než měly vůbec možnost vystřelit ze svých malých dvanácticentimetrových děl. Britské křižníky je zničily během těch několika málo sekund, které byly potřebné pro překonání vzdálenosti rovnající se rozdílu v dostřelu. Tak se oba torpédoborce úplně zbytečně obětovaly a jen o pár minut oddálily zničení dopravních lodí, které doprovázely. Bylo to od nich opravdu pošetilé.

Jestliže jejich admirál - kdo to asi tak bude? Nocentini nebo Pogetti? - dobře ovládá své řemeslo, lodě se otočí o dva stupně doleva, přiblíží se k nám a zničí nás. A kdybychom my znali své řemeslo, vzali bychom do zaječích a zachránili se, a konvoj nechali plavat a Maltu taky.

Velitelova pevně sevřená ústa se roztáhla do širokého úšklebku. Tak velela logika, ale válka není logická. Kdyby byla, tak by dnes Hitler večeřel v Buckinghamském paláci v Londýně, stejně jako by tam večeřel před sto čtyřiceti lety Napoleon. Ne, to je příliš zjednodušený pohled na věc. Válka je naopak perfektně logická, ale pochopit všechny předpoklady je velmi obtížné; je strašně, ba až fatálně nebezpečné ve válce jako kdekoli jinde vyvodit nesprávné závěry z neúplných údajů. Nešlo jen o to spočítat tonáž a děla na obou stranách; nestačilo ani zahrnout relativní rozdíl v dokonalosti výcviku a disciplíně posádek. Do hry vstupovaly ještě další faktory: vzpomínky na boje u Matapanu, na Taranto a na bitvu u La Plata, dokonce i na porážku španělské Armady nebo porážku Italů před osmdesáti lety u Visu. Velitel kdysi někde četl o zlobivém dítěti, které se bavilo tím, že honilo s rozžhaveným pohrabáčem po dvoře otroky. To dítě velice brzy zjistilo, že není třeba, aby byl pohrabáč skutečně do ruda rozpálený, že stejně dobře poslouží, když bude namalován na červeno, a otroci si budou myslet, že je rozžhavený. I kdyby snad měli podezření, že je jen nabarven, nebudou mít dost odvahy to vyzkoušet. A stejně tomu bylo i teď, protože britské loďstvo mělo pověst vítěze nad silnějším protivníkem a naopak o Italech se vědělo, že byli poraženi od slabších. Tentokrát možná mají Italové pocit, že je jejich přesila obrovská a britské lodě že jsou velice slabé, takže se dějiny nemusí opakovat. Možná však potřebují přece jen víc odvahy, než mají, aby to vyzkoušeli. Bude určitě zajímavé pozorovat, jak se situace vyvine. V tom okamžiku se ve velitelově dalekohledu objevilo cosi překrásného; vysoký nádherný sloup vody, vystupující půvabně z moře jako paže zahalená do bílého aksamitu, mystická a krásná, vynořující se z jezera, aby se chopila meče krále Artuše Excalibur. Velitel měl jen neurčité představy o kráse a často přemýšlel, proč by měla být jedna křivka hezčí než jiná a jeden pohyb půvabnější než druhý. Nikdy se však nepokoušel své názory utřít do nějaké definice, protože to, co cítil, se mu zdálo nevysvětlitelné. Kdysi se o to snažil Hogarth namalováním "Linie krásy" na paletě v rohu svého autoportrétu, a pokusil se o to znovu, když napsal svou "Analýzu krásy", ale strašlivě ztroskotal.

Přesto všechno by však stálo za to, aby se někdo pokusil vysvětlit, proč sloup vody, vyhozený do vzduchu osmipalcovým nábojem, je tak krásný. Rychlost jeho vzestupu (a matematika relativních rychlostí jednotlivých vodních částíček měla také svůj půvab), proporce výšky k šířce, celá doba trvání jeho existence, to vše bylo v tak dokonalém vzájemném poměru, že byl skutečnou pastvou pro oči. Jemně žluté nádech, důkaz přítomnosti vysoce výbušné střely, jen zvyšoval efekt sloupu proti obloze a moři. A v témže okamžiku vyrostly o něco dál jiné sloupy vody, jeden krásnější než druhý. Byly daleko od sebe, a i když vezmeme v úvahu skutečnost, že děla střílela na největší dálku, znamenalo to, že dělostřelecké zaměřovače na italské lodi nejsou nastaveny tak pečlivě a přesně, jak by měly být. Vedoucí loď se otáčela směrem k nepříteli. Jen tak je možno se s nimi vypořádat; nechtějí-li se přiblížit a bojovat, nezbývá, než se za nimi pustit.

"Vpravo, deset," přikázal navigátor do zvukovodu, jakmile se Artemis dostala na místo, kde se všechny před ní plující lodě obracely o dva stupně. Křižník se opět silně naklonil, když jím kormidlo otočilo.

VII. kapitola

Z velitelova hlášení:

"... nepřítel začal ustupovat..."

Po celé délce řady italských křižníků proběhly světlé záblesky, jasné žluté záblesky, proti slunečnímu svitu sotva viditelné. Starší námořník Alfred Lightfoot spatřil záblesky na křižníku, který měl ve svém dalkoměru; viděl je dvojité, neboť dalkoměr ukazoval dva obrazy křižníků, které se částečně překrývaly. Ten dvojitý obraz křižníků mu připomínal něco, co viděl jednou nebo dvakrát během flámu, tak po sedmé skleničce. Několik minut se tehdy světla za barem a obličej číšnice zdvojnily úplně stejným způsobem, právě tak hmatatelně, až by byl člověk přísahal, že ta dívka má dvě tváře, jednu překrývající druhou, a že vedle každé žárovky visí ještě jedna.

Lightfoot pootočil kontrolními šrouby dalkoměru, aby se oba obrazy slily v jeden; podobně jako když začínal být opilý, dokázal silou vůle spojit dva obrazy obličejů číšnice, aby zapadly do sebe a sloučily se v jediný ostrý obrys, i když předtím byly mlhavé a obklopené světlem. Přečetl údaj na stupnici dalkoměru.

"Vzdálenost dva, sedm, nula," ohlásil a jeho cockneyská výslovnost zabarvovala strohý tón, jímž se naučil podávat

hlášení. Vzdálenost přitom zamumlal tak, jako kdyby řekl "vzdělanost".

Ostrý obraz křižníků, který pozoroval, se znovu zakalil, a dva stínové křižníky nahradily jeden - viděl dvě červeno-bílozelené vlajky, třepetající se na zádi, a dvojnásobný počet komínů. Svou bystrostí by byl Lightfoot, kdyby byl chtěl, dokázal dospět k jasnému závěru, že se obě eskadry k sobě blíží velkou rychlostí. Z toho by byl vyvodil další dedukci, a to, že během několika málo sekund začnou do sebe bušit. Lightfoot se však nenamáhal myslet tímto způsobem. Už dávno si fatalisticky řekl, že jestli je na některé střele napsáno jeho jméno, tak to koupí, žádná jiná ho však nezasáhne. Jeho úkolem bylo rychle a přesně hlásit vzdálenosti. To byl jeho příspěvek k perfektnímu celku, který válečná loď tvořila, a snažil se to vykonávat, jak nejlépe dovedl. Jednou či dvakrát, když se pokusil o rozbor vlastního nitra, cítil uspokojení se sebou samým, neboť dospěl do této fatalistické nirvány. Bylo však těžké určit, kdo na tom má největší zásluhu; zčásti to bylo nepochybně i jeho zásluhou, zčásti však to bylo díky systému výcviku a trochu i zásluhou velitelova zvláštního pojetí tohoto systému. Do určité míry se o to přičinil i sám Mussolini, který poskytl Lightfootovi zcela jasný a spravedlivý důvod, proč bojovat.

Lightfoot znovu otočil kontrolními šrouby, aby spojil zdvojené obrazy. Uplynulo jedenadvacet sekund od chvíle, kdy zahlédl záblesky děl z křižníků, který sledoval, a už na ně zapomněl, tak malý dojem na něj udělaly. A během těch jedenadvaceti sekund se osmpalcové granáty řítily vzduchem na Artemidu rychlostí téměř jednoho kilometru za sekundu. Jejich dráha byla zakřivená, sahala až do vrchní části atmosféry, výš než nejvyšší vrcholky Alp, do promrzlých vrstev stratosféry, dřív než začaly prudce padat k cíli. Lightfoot náhle zaslechl něco jako zvuk hrnouce se vody nebo párajícího se plátna a pak se čočky jeho dalkoměru zahalily mohutnou vlnou, způsobenou dopadem střely, která vybuchla nedaleko pravého boku Artemidy. Dvacet tun vody, lehce zažloutlé od výbušniny, dopadlo na palubu a zaplavilo všechny nadstavby včetně Lightfootova dalkoměru.

"Vzdálenost zakalená," ohlásil Lightfoot klidně.

Natáhl ruku, aby oťel čočky, a když se podíval do přístroje, světlo znovu vystřídalo tmu. Chvilí zůstal jako omráčen, tak vzdálený byl obraz od toho, který viděl o něco dřív. Obrazy lodí byly sice znovu podvojně, ale siluety se úplně změnily a byly úzké místo širokých. Dvě barevné skvrny, dvojitý obraz italských vlajek, byly nyní přímo uprostřed všech obrysů namísto na straně. Lightfootovy nacvičené reakce byly stejně rychlé jako jeho mozek, takže jeho prsty začaly bleskově otáčet šrouby v opačném směru ve stejném okamžiku, kdy si uvědomil, že se Taliáni obrátili k Britům zádí a uháněli k obzoru tak rychle, jak jen mohli.

Ta podívaná ho ohromila a překvapení narušilo jeho profesionální klid tak, jak se to nepodařilo hrozícímu nebezpečí.

"Pane Bože!" vykřikl Lightfoot užasle.

"Pane Bože!" Okamžitě však výcvik a profesionální hrdost překonaly úžas. Hbitým pohybem šroubu spojil oba obrazy v jediný a ohlásil: "Vzdálenost dva, devět, nula."

Poručík intendant James Jerningham viděl, jak se italské lodě obracejí pryč, a pečlivě zaznamenal čas do svého bloku. Jednou z jeho povinností bylo vést záznam o všech akcích, jichž se loď zúčastnila, neboť zkušenost ukazovala, že po skončení bitvy - byť s pomocí trasy propluté lodí, neustále doplňované v navigační místnosti, i s pomocí různých deníků, vedených v různých částech lodí, deníku signalistů, strojovny a podobně - bylo pro kohokoliv obtížné si vzpomenout na přesný sled událostí. A bylo nutné sepsat hlášení a vzít si z bitvy ponaučení, třeba jen pro obrovské loďstvo na všech světových oceánech, usilující zlepšovat svou profesionální úroveň.

Velitel sklouzl ze stoličky a protáhl se. Jeho pohyby stačily Jerninghamovi ke zjištění, jak se mu ulevilo, že nemusí chvíli sedět - ten šťastný chlap si ani neuvědomoval, jak dobře se má. Jerninghama od stání bolely nohy a dal by nevím co za to, kdyby si mohl na okamžik sednout. Velitel se pár minut procházel sem a tam, pět kroků dozadu a pět kroků dopředu. Mústek byl příliš malý a přeplněný důstojníky a přístroji, aby mu dovolil delší procházku. A dokonce i při své krátké procházce se velitel nepřestal rozhlížet; sledoval signalisty, vlajkovou loď a pozorovatele tak, aby byl stále připraven k boji.

Dalo by se říci, že když byla loď na moři, velitel se nikdy nevzdálil od své stoličky víc než na pět kroků. V noci odpočíval na nafukovací matraci, položené na ocelové palubě, přikrytý dekou nebo, když pršelo, celtou. Jerningham pamatoval, že velitel jednou spal na takovém lůžku až čtyři hodiny, přičemž na něj neustále pršelo a jen záhyby tuhé celtly zabráňovaly vodě, aby mu netekla přímo na obličej. Bylo neuvěřitelné, že nějaký člověk mohl za těchto podmínek spát; bylo k nevíře, že člověk s takovou odpovědností dokázal vůbec spát, a bylo rovněž neuvěřitelné, že se spící muž uměl tak rychle probudit, připraven k činu. Při dotyku na rameno zvedl velitel hlavu, vyslechl hlášení a vydal rozkazy, aniž by potřeboval nějaký čas na probrání se ze spánku.

Jerningham si připomněl, že velitel je fyzicky i duševně zdatný, tvrdý jako žula - prostě vybraný muž. Kdo by nebyl tvrdý, nedokázal by dlouho velet lehkému křižníku ve Středozemním moři. Přesto však tvrdost byla jen jednou z nezbytných vlastností, potřebných pro dobrého velitele křižníku. Musel to být rovněž muž s nejcitlivějšími a nejjemnějšími reflexy, připravený kdykoli okamžitě reagovat na jakýkoli podnět. Prostá hrubá odvaha byla dost běžná, pomyslel si Jerningham s politováním, i když jí on sám neoplyval, ale v případě velitele byla skloubena se vším dalším: s morální převahou, s nejširšími technickými znalostmi, pružností a rychlostí myšlení a fyzickou vytrvalostí. To vše bylo potřeba pro velení lodí v bitvě a ještě to nestačilo. Dříve než se loď mohla zúčastnit bitvy, musela být přetvořena na výkonnou bojovou jednotku. Šest set důstojníků a mužů muselo být vycvičeno pro práci a zařazeno do velice složitého organizačního schématu, tak dokonalého jako skládačka. A když byli vycvičeni a zorganizováni, museli být udržováni v nejvyšší bojeschopnosti. Mnoho lidí si získalo dobrou pověst úspěšným řízením velkých obchodních domů; velení velké válečné lodí bylo stejně náročné, ne-li náročnější.

Po téměř třech letech zkušeností věděl už Jerningham o námořnictvu dost, a přesto mu jeho povaha a dřívější způsob života a povinnosti na lodi stále umožňovaly dívat se na službu nezúčastněně jako nestranný pozorovatel. Věděl lépe než kdokoli jiný z lodní posádky, jak málo běžné práce velitel vykonává, jak ochotně předává svou moc, a když už ji

jednou předal, jak bezmezně důvěřuje svým podřízeným, aniž by pak začal pochybovat nebo znervózněl, jak to Jerningham vídal v kancelářích ve městě. Bylo to samozřejmě částečně zase díky morální převaze a schopnosti stát za jednou učiněným rozhodnutím. Částečně to však bylo i výsledkem osobních vlastností velitele. Měl zdravý úsudek, velice přesný smysl pro spravedlnost a dobrou předvídatost, takže se na něj všichni mohli spolehnout. Jerningham měl podezření, že existují lodě, jejichž kapitáni tyto přednosti nemají, a proto jim podřízení nesdělují takové podrobnosti; příslušní důstojníci a mužstvo si spoustu věcí nechávají pro sebe, jelikož vědí, že rozhodnutí kapitána jim nepomohou. To jsou nešťastné lodě. Takový velitel, pod kterým slouží on, rovněž není zbytečně zaplavován podrobnostmi, protože důstojníci i posádka vědí, že když se ho na něco zeptají, bude jeho rozhodnutí správné, lidské a rozumné. V takovém případě pokračují všichni vesele v práci s bezpečným vědomím, že v případě potřeby existuje někdo chytřejší než oni, na koho se mohou obrátit o pomoc. To bylo zapotřebí, aby loď byla šťastná a efektivní jako Artemis.

Když si Jerningham tyto velitelské vlastnosti uvědomil, vzplála v něm znovu závist. Pociťoval, že někdo je lepší než on, byl pro Jerninghama nezvyklý - jeho vypjatý egoismus z předválečné doby přežil celou řadu neúspěchů. Prohrané tenisové a golfové zápasy, neschopnost přesvědčit vedoucího reklamního oddělení, že Jerninghamův návrh je pro dané účely ten nejvhodnější, nepočítal pro jejich poměrnou malichernost nebo je přičítal smůle či duševní nemohoucnosti šéfa. V tomto případě však podobnou výmluvu nalézt nedokázal. Jerningham se až dosud nesetkal s vedoucím, o němž by nebyl přesvědčen, že dovede jeho práci udělat mnohem lépe, a totéž platilo o všech ostatních představených a o manželech taky. Musel si však přiznat, že kapitán se na velitele lehkého křižníku hodí mnohem víc; na tom nic neměnilo ani to, že si nikdy nepřál velet lehkému křižníku.

Aby si zvedl sebevědomí, znovu si připomněl, že dokázal rychleji než velitel určit italské křižníky, a pak si začal namlouvat, že velitel by proti němu neměl sebemenší šanci v soutěži o přízeň mladých žen z jeho party, nemyslel na Doru Darbyovou (od té se Jerninghamovy myšlenky rychle odvrátily), ale například by jistě neuspěl u Dorothy Cloughové nebo Cicely Frenchové. To bylo příjemné pomyšlení. Velitel může snad být dnes i zítra nejlepším kapitánem lehkého křižníku na sedmi mořích - Jerningham byl přesvědčen, že je - v ničem jiném se však nemohl Jerninghamovi rovnat, především ne ve společenském chování nebo v hodnocení literatury a umění. Ten člověk patrně nikdy v ničem neviděl krásu. A bylo naprosto směšné si ho představit, jak svádí Cicely Frenchovou tak jako Jerningham, když byla ve špatné náladě, a jemně ji z ní dostává chápáním ženských rozmarů, jak budí svou obratnou hrou na city její obdiv a telepaticky sleduje změny její nálady, aby odhadl ten pravý okamžik pro závěrečný útok. Pouhá představa, že by se velitel vůbec o něco takového pokusil, vyvolala u Jerninghama přes veškerou úzkost úsměv. Jeho pohled se setkal s velitelským.

Velitel se rovněž usmál a zastavil se vedle Jerninghama.

"Překvapilo vás, že utekli?" zeptal se.

Jerningham se s námahou přenesl zpět ze svého bytu v Paddingtonu na palubu Artemidy.

"Ne, pane," odpověděl. "Ani moc ne."

Byla to pravda, neboť vzhledem k tomu, že neovládal žádné taktické teorie, nic ho nepřekvapovalo.

"Možná to je jen trik, aby nás odlákali od konvoje," řekl velitel. "Pak by měla jejich letadla lehkou práci. Myslím si však, že je za tím něco jiného."

"Co, pane?" nechápal Jerningham.

"Cítím v kostech, že dnes vyplulo na moře i něco většího než křižníky. Možná se nás pokoušejí vlákat do léčky."

Velitelské oči se stále rozhlížely. V té chvíli uviděl i Jerningham, který jeho pohled sledoval, jak se vlajková loď otáčí o šestnáct stupňů.

"Vpravo šestnáct," přikázal navigátor, a paluba se silně naklonila, jak Artemis provedla stejný obrát jako loď před ní. Několikrát se prudce zhoupla dopředu, když přetínala vlny vytvořené nejdříve lodmi před ní a pak i svou vlastní přídílí, a příďovou nástavbu zalila zpěněná bílá voda.

"Vlajková loď signalizuje konvoji, pane," hlásil vrchní signalista. "Zpráva zní: 'Pokračujte v původním směru!'"

"Zůstáváme mezi Taliány a konvojem," poznamenal velitel, "a každou minutu se přibližujeme Maltě."

"Ano, pane," přitakal Jerningham, který se zoufale snažil najít něco, čím by přispěl ke konverzaci kromě obvyklého ano, pane, ne, pane. Chtěl vypadat chytře.

"A blíží se noc," dodal, chytaje se horlivě stěbla své inspirace.

"To ano," souhlasil velitel. "Taliáni ztrácejí čas a plývají tím nejcennějším, co mají."

Jerningham viděl, jak se mefistofelské obočí srašťuje nad zahnutým nosem, plné rty pevně sevřeny. Jeho telepatické schopnosti mu napovídaly, že velitel v duchu přemýšlí, co by udělal on, kdyby velel italské eskadře: jak rozhodně by se pustil do boje.

"Nejčastější chybou ve válce," řekl velitel, "je domněnka, že nepřítel bude postupovat určitým způsobem jen proto, že se vám to zdá být pro něj ten nejlepší postup. On ho však třeba za nejvýhodnější nepovažuje anebo má proti němu jiné výhrady, o kterých nemusíte vědět."

"To je pravda, pane," přikývl Jerningham. Z takového hlediska válku ještě nikdy neposuzoval; většinu myšlenek při bitvě věnoval uvažování, jak asi dopadne on.

Námořník Whipple stoupal s obtížemi po žebříku do orlího hnízda, aby vystřídal pozorovatele. Velitel se díval, jak výměna probíhá, a Jerningham si všiml, že zaklonil hlavu a zhluboka se nadechl, chystaje se zavolat nahoru na stěžeň, ale pak si to rozmyslel, aniž by slova opustila ústa.

"A druhou nejčastější chybou je," zašklebil se velitel, "vydávat zbytečné rozkazy. Whipple tam nahoře bude dávat dobrý pozor, i když mu to neřeknu. Ví moc dobře, že je tam jen kvůli tomu."

Jerningham se na něj podíval udiveně, nyní už beze slova, přes všechno své úsilí vypadat chytře. Tohle byla stránka

velitelova charakteru, které si dosud nevšiml; zdvořilý gentleman s úsměvným selským rozumem a znalostí lidské povahy. Přesně v tom okamžiku Jerninghama napadla šílená myšlenka, že kdyby velitel chtěl, dosáhl by možná úspěchu i u Cicely Frenchové.

VIII. kapitola

Z velitelova hlášení:

"...k nepřátelským křižníkům
se potom připojily další síly,
dvě bitevní lodě typu Littorio
a další křižník typu Bolzano..."

Námořník Albert Whipple byl křižák. Jako většina křižáků měl sklon brát sám sebe trochu moc vážně, což ho učinilo terčem posměchu jeho kamarádů. Když střídal Quimsbyho, ten se na něj shovívavě zašklebil a šťouchnul ho pod žebra, ukazuje mu zároveň to, co se objevilo v dohledu - kouř italské eskadry křižníků a jejich sotva viditelné komíny na obzoru a vzdalující se obrysy konvoje, houževnatě se valícího směrem k Maltě.

"Tamhleta věc v čele je vlajková loď," uzavřel Quimsby s těžkopádným humorem. "A pozdravuj ode mne admirála, až tě povýší na důstojníka."

Narážel tím na jednu ze zkazek, které v podpalubí o Whipplově vážnosti kolovaly, a to, že chce být povýšen, že touží po důstojnické hodnosti, protože má středoškolské vzdělání. V tom se muži mýlili. Jediné, co Whipple chtěl, bylo bojovat proti nepříteli, jak nejlépe umí, přesně v souladu s výchovou své matky.

Albert byl nejmladší syn velké rodiny a jeho starší bratři a sestry se mu v ničem nepodobali; byli velcí a mohutní, rádi si zašli na pivo a v sobotu večer na flám. Všichni začali pracovat už ve čtrnácti letech a právě díky jejich výpomoci rodinným financím mohl Albert vstoupit na nižší příčky vyššího vzdělání. Bratři a sestry nic nenamítali ani nežárlili, že nejmladší z nich má mít lepší osud než oni; naopak byli naň trochu pyšní, když přijel ze školy a hrdě hlásil, že dostal stipendium, které mohlo znamenat začátek kariéry. Albert byl bledý a hubený jako jeho matka, a strašně vážný. Jeho bratři a sestry nikdy nevěnovali pozornost matčinu podivnému chování; práce v koželužně a továrně na hračky z nich udělala dobré odboráře, ale pro matčiny vyšší ideály neměli pochopení: nezajímal je její zoufalý zájem o Společnost národů, japonskou invazi do Číny ani o Frankovo povstání ve Španělsku. Smáli se, podobně jako jejich otec, ještě než se narodili. Otec si vzpomínal, že ji už v roce 1914, kdy čekali první dítě, George, zastihl, jak stojí na okraji chodníku, jak pozoruje vojáky nové armády, pochoduující ulicí. Vyhrávala hudba a lidé jásalí, ale jí tekly při té podívané slzy po tváři. Pan Whipple ji poplácal po zádech a domlouval ji, aby také jásala; a hned jak se narodil George, odešel, vstoupil do armády a sloužil v Mezopotámii. A když se dlouho po skončení války vrátil, našel ji celou rozčilenou nad versailleskou smlouvou, a když to nebyla zrovna versailleská smlouva, trápila se nad problémy Balkánu či militarizace Porýní nebo něčím podobným.

U každého dítěte se postupně snažila vzbudit zájem o otázky světové politiky, ale u žádného se jí to nepodařilo, dokud nezačal dorůstat Albert. Poslouchal, co říká, a hodně pomáhalo, že v letech, kdy se utvářel jeho charakter, chodil domů na oběd, zatímco jeho sourozenci pojídali sendviče v továrně. Povídání mezi čtyřma očima přes kuchyňský stůl učinilo na malého hubeného chlapce silný dojem; dychtivě naslouchal plamenným slovům své malé hubené matky. Ještě když byl docela mladý, utkvělo Albertovi v hlavě, že až doroste, bude jeho posláním reformovat svět; začal být trochu samolibý a cítil se nadřazeně nad zbytkem lidstva a toto jeho pojetí vlastního já ještě umocňovalo to, že na rozdíl od svých bratrů a sester začal navštěvovat střední školu a že právě v létě, kdy začala válka, složil zkoušky o rok dřív než většina jeho průměrných spolužáků, a navíc s vyznamenáním.

Jeho bratři vstoupili do letectva a do armády, aniž by si však příliš uvědomovali, že to je jejich svatá povinnost. Nelíbilo se jim Hitlerovo řádění a zastávali názor, že by se s tím mělo něco udělat, ale nepovažovali se za křižáky, a každému, kdo by je tak nazval, by se vysmáli. Albert zůstal sám s matkou, jelikož jeho otec pracoval na dvě směny v koželužně; za několik měsíců však Albert s matkou usoudil, že už je dost velký na to, aby vstoupil do některé složky ozbrojených vojsk - a plakáty je poučily, jakým způsobem se mohou chlapci dostat k námořnictvu. Když o tom mluvili, zadržovala paní Whippleová slzy, a dokonce, jak to ženy dělají, žárlivě skrývala svou bolest. V podvědomí se u ní objevila myšlenka pokání, krvavé oběti toho, co považovala za nejdražší na světě, aby odčinila dřívější letargii a nezájem své země. Vzdávala se svého nejmilejšího syna, ale s ním mluvila jen o svaté povinnosti, o tom, že je jedním z vyvolených, a to v době, kdy je sotva dost starý na takovou slávu. A Albert uposlechl výzvu; naprostá jistota ve spravedlnost svého poslání mu pomohla překonat stesk po domově a mořskou nemoc. Navíc ho uchránila od používání nadávek a občasných kleteb, které tvořily součást slovníku jeho kamarádů. Klidně snášel jejich shovívavé vtipy na své podivné chování a povýšenecké vystupování a věnoval se své práci s takovým zápalem, že vzbudil pozornost poddůstojníků na HMS Collingwood, takže teď už byl řádným námořníkem na Aramidě a byl zapsán v paměti zástupce velitele - i velitele samotného - s poznámkou, že z něj brzy bude dobrý vrchní námořník. Služba na moři ho zdravě opálila, ale ani dobrým jídlem, ani fyzickou námahou nezesílil. Možná zůstával hubený díky myšlence na své poslání. Měl stále propadlou tvář a relativně široké čelo nad vyhublými líčemi a malá špičatá brada dodávaly jeho obličej podivný klínovitý tvar, který jen zesiloval zář v očích, posazených hluboko pod obočím. Všechny jeho pohyby byly rychlé a horlivé. Teď nedočkavě uchopil dalekohled upevněný v držáku přímo před obličejem, tak se třásl znovu se ujmout svých povinností a pokračovat v úkolu pomstít Etiopii a uspišit příchod Kristovy říše. V té chvíli ležela jeho matka v nemocnici s nohama roztržštěnými zdívkou domu, zbořené bombou, kterou svrhl německý bombardér. Přesto myslela na něj, vzdáleného tři a půl tisíc kilometrů, a její myšlenky mu dodávaly síly i přes tuto vzdálenost.

Whipple pátral pozorně po obzoru, část po části, od výšece vpravo dopředu, pak obloukem vlevo a zase zpět. Na

obzoru se neobjevilo nic nového kromě toho, co mu ukázal Quimsby, takže nebylo co hlásit. Vrátil se očima zpět k italské eskadře; jeho nenávist byla tak silná, jako by byla soustředěna čookami dalekohledu ve smrtonosný paprsek. Viděl jen komíny křižníků a proužek kouře nad nimi, táhnoucí se za nimi jako zmenšující se chochol. Znovu se pomalu otočil dopředu a náhle se zarazil. Na obzoru se objevil náznak kouře, v místě před Italy, sotva viditelný, leč přesto to byla jasná stopa kouře, a určitě to nebyl zbytek kouře žádné z lodí, které měl Whipple v dohledu. Pět sekund se Whipple díval, jak se kouř zvětšuje, a pak stiskl bzučák.

Ohlásil se mu velitelův sekretář, muž, jehož si Whipple nikdy moc nevážil. Sám nevěděl, z čeho ho podezírá, ale viděl ho opilého tak, že sotva doklopýtal po můstku zpět na loď, a Whipple neměl pochopení pro lidi, kteří se opíjejí, když na ně čeká práce a jejich poslání ještě neskončilo. Whipple však nepřipustil, aby jeho nelibost narušovala jeho povinnosti. Vyslovoval pouze pečlivěji než jindy a snažil se co nejpřesněji podat popis toho, co viděl.

"Přední můstek," ohlásil se Jerningham.

"Vrchol stěžně. Je vidět další kouř na levoboku," hlásil Whipple puntičkářsky. "Za nepřátelskými křižníky. Zelená, tři, osm."

Stejně pedantsky své hlášení opakoval. Zvukovodem slyšel, ještě než Jerningham zavěsil, jak jeho zprávu předává veliteli, což ho uklidnilo, protože se ujistil, že mu Jerningham správně rozuměl. Než se znovu podíval na nový kouř, přešel zrakem rychle, leč důkladně po obzoru, protože vždycky je lepší se co nejvíce pojistit. Neobjevilo se však nic dalšího, co by měl hlásit, kromě pohledu na nový kouř. Znovu zmáčkl bzučák.

"Vrchol stěžně. Nový kouř se přibližuje. Stejný směr. Ne, zelená, tři, devět."

Neobvykle velká vlna či spíše kombinace vln zvedla Artemidu o tři metry do výšky ve stejném okamžiku, kdy jiná série vln zdvihla rovněž o tři metry italskou bitevní loď Legnano. V křišťálově čistém vzduchu se Whipplovi podařilo proti modré obloze zahlédnout masu šedi — vrcholky komínů a celou horní konstrukci, zřejmě nejvyšší patro mohutné kontrolní dělostřelecké věže. Vše se objevilo a zase -zmizelo téměř v jednom okamžiku, ale Whipple poznal, co to bylo, a pocítil, jak jim jako oheň projela vlna prudkého vzrušení. Ani rozčilení však nemohlo narušit jeho chladnokrevné rozhodnutí vykonávat službu s největší možnou přesností.

"Vrchol stěžně," oznámil suše a bez vzrušení. "Bitevní loď v dohledu. Zelená, čtyři, nula."

Krev v žilách se mu rozproudila rychleji. Bibliofil, který najde v bedně knih za dvě pence vzácné první vydání nebo rytíř od Artušova kulatého stolu při pohledu na grál by byli pocítili asi takové vzrušení jako Whipple. Tam pluly tisíce Italů, které bylo třeba zabít, a lodě, které byly pýchou italského námořnictva, musely být potopeny. "Čím je tráva hustší, tím snadněji se kosí," prohlásil kdysi Alarich, když ho upozorňovali na přesilu stojící proti jeho armádě. "Čím výše jsou postavení, tím tvrději dopadnou na zem," říkával Bob Fitzsimmons. Whipple s těmito názory souhlasil. Zdrucující přesila nepřátelského loďstva pro něj neznamena nic, absolutně nic, pokud jde o nahnání strachu. Byl jen rád, že se nepřítel objevil v takovém počtu - alespoň může být citelněji pobit. Kdyby se v tom okamžiku byl Whipple nějakou neskutečnou shodou okolností stal velitelem anglické eskadry, vrhly by se lehké křižníky po hlavě do boje a zkázy.

Whipple však naštěstí velitelem nebyl. Byl si plně vědom toho, že je jen pozorovatelem na vrcholu stěžně HMS

Artemis a jako takový mužem s jasným úkolem, který musí splnit, jak nejlépe umí.

"Dvě bitevní lodě a těžký křižník," oznámil dolů zvukovodem. "Směřuji lehce k zádi našeho boku. Teď plují ve stejném směru jako ostatní lodě, které se nyní připojují za ně."

Whippos hlásil rozvinutí italských lodí do bitevní linie úplně stejným hlasem, jako by hlásil spatření bóje. To byl jeho přínos k věci, o které mu jeho matka tolikrát vyprávěla při obědích u kuchyňského stolu v Bermondsey. Námořník Albert Whipple byl osmnáctiletý nafoukanec, a ještě k tomu upjatý. Cynik by definoval esprit de corps - ducha armády - jako pýchu a přesvědčení o vlastní neomylnosti, ducha, který inspiroval sira Richarda Grenvilla či Cromwellovy jízdní pluky. Na signálních šňůrách nedaleko Whipplovy pozorovatelny se zatřepotaly vlajky, které do výšky vyhnalo jeho hlášení.

IX. kapitola

Z velitelova hlášení:

"...chování loďní posádky
bylo nanejvýš uspokojivé..."

Italské lodě teď pluly nad obzorem, vrchní části lodí zřetelně viditelné pod mraky kouře, a britská eskadra znovu změnila směr. Italským záměrem bylo odříznout konvoj od Malty. Kdyby nebylo pomalého, sotva se ploužícího konvoje, pohybujícího se bídnými jedenácti uzly, mohly by lehké křižníky kroužit okolo italských bitevních lodí jako jestřáb kolem volavky. Ve skutečnosti britská eskadra připomínala člověka se železnou koulí, přivázanou řetězem k noze, zmrzačená a pomalá, byla nucena udržovat pozici mezi konvojem a italskými válečnými loděmi, což byl typ bitevních lodí konstruovaný pro dvacet devět uzlů, a i když se s nimi špatně zacházelo, stále mohly hladce dosáhnout dvaceti pěti. Poplují-li stále přímo, přehradí Britům dráhu a donutí je tím, aby zaútočili a uvolnili si cestu, což bylo stejně nesmyslné jako páčení nedobytné pokladny kapesním nožičkem. A i kdyby se Britové rozumně vzdali takového pokusu a obrátili se zpět, mohli je Italové pronásledovat a svou vyšší rychlostí přinutit lehké křižníky, aby se jim buď postavily na odpor a nechaly se rozstřílet, anebo jim uhnuly z cesty a ponechaly konvoj na holičkách.

Všechno to bylo naprosto logické, samozřejmě a nevyhnutelné, když se porovnaly údaje: konvoj s jedenácti uzly a bitevní lodě s téměř třiceti, italská patnáctipalcová děla proti britským šestipalcovým, zbývající čtyři hodiny denního světla a mimořádná jasnost atmosféry. Mlha by Angličany zachránila, ale za tak jasného počasí nebyla na ni nejmenší naděje. Také příchod noci mohl Angličany spasit, protože pro bitevní lodě by bylo velice nerozvázné pustit se do nočního boje s křižníky - to by bylo jako při hře sudá-lichá sázet stokeruny proti korunám. Jenže bylo teprve brzy

odpoledne a Italům stačilo pro dosažení nejvýhodnější pozice nanejvýš půl hodiny a pak dalších pět minut nepřetržité palby ke zničení celé eskadry britských křižníků a ještě méně času k potopení konvoje. Malta by pak padla, hnisající vřed v boku Itálie by se zahojil, Rommel v Africe a ponorky v Atlantiku by okamžitě pocítily zmenšení odporu, vláda ve Vichy by byla informována o dalším kroku Německa k dobytí celého světa, a dokonce i Japonci na mořích vzdálených deset tisíc mil by si uvědomili, že mají lehčí úkol.

To vše bylo tak jasné a logické, že výsledek musel být zřejmý i nejhoupějšimu člověku na lodi. K pochopení situace nebylo třeba studovat námořní strategii nebo absolvovat válečnou školu. Lodní posádka Artemidy ani nenapadlo zamýšlet se nad Vichy, nad Rommelem nebo nad Japonci, avšak znala dobře rychlost konvoje a pouhé zašeptání slov "bitevní loď" stačilo, aby pochopila, jak je situace nebezpečná. A pouhé zašeptání, s náznakem pochyb, by mohlo muže znepokojit více než jakákoli, byť i nepřijemná jistota. Sotva jeden muž z deseti na Artemidě věděl, co se děje, a na lodi v bojové pohotovosti je těžké předávat informace od úst k ústům.

Podle velitelova názoru byla zkrácená šeptanda velice nebezpečná. Znal své lidi a věřil, že i oni znají jeho; jakmile uslyší pravdu, může se na ně spolehnout, ať už bude jakákoli. Kritický okamžik bitvy se rychle blížil a on se nemohl vzdát ani na chvíli, aby jim to sám oznámil. Pootočil se na židli, upoutal Jerninghamovu pozornost a kývl na něj. Jerningham musel několik sekund čekat, zatímco velitel kontroloval poslední vývoj situace, dívaje se na vlajkovou loď, konvoj a nepřítele. Pak odtrhl dalekohled od očí a zkoumavě se podíval na svého sekretáře, který vycítil jeho pronikavý pohled. Jerningham dobře věděl, že ho velitel nezkoumá kvůli nějaké maličkosti; bylo to něco zcela jiného, než kdyby byl uchazečem o úřednické místo v City. Úkol, který dostane, se bude týkat výkonnosti celé lodě, bezpečnosti Malty, bytí či nebytí Anglie. Velitel by mu úkol nesvěřil, kdyby si jím nebyl absolutně jist. Ve skutečnosti byl velitel sám mírně překvapen zjištěním, že se na něj může plně spolehnout. Trochu zapřemýšlel, zda svého sekretáře předtím špatně neodhadoval, nebo zda ten nepatří mezi náladové lidi, na něž je jednou spolehnouti a jindy zase nikoli. Ale ať už ho podceňoval, nebo ne, ať Jerningham podléhal, či nepodléhal náladovosti, teď nastala vhodná chvíle svěřit mu odpovědnost, a poopravit své mínění, jestliže ho špatně posuzoval, anebo mu dodat sebedůvěru pro budoucnost, jestliže je náladový.

"Jděte dolů," řekl velitel, "a oznamte lidem, jak vypadá situace."

Jerningham zůstal překvapen stát, ale velitel si už zase přiložil dalekohled k očím. Vydal rozkaz a rozkaz velitele na válečné lodi musí být splněn.

"Provedu, pane," zaslutoval Jerningham, když se vytrhl ze svého překvapení.

Obrátil se a začal sestupovat po žebříku. Byl inteligentní člověk, zvyklý z civilního života myslet sám za sebe, zvyklý prodávat své nápady vedoucím reklamních oddělení, zvyklý vysvětlovat tyto nápady umělcům, kteří je realizovali, zvyklý říkat veřejnosti pravdu nebo výmysly stručně a jasně. Velitel mohl klidně rozvést stručný rozkaz, který mu dal, vysvětlit mu, co má říci a jakým způsobem, ale velitel věděl, že to není nutné, a věděl taky, že jeho sekretáři odpovědnost, kterou mu svěřil, jen prospěje.

Když Jerningham sestupoval po schůdcích, horečnatě si v duchu přebíral slova a věty. Neměl sice čas si projev připravit, na druhé straně ani čas stát se domýšlivým a ani jeho slabost neměla možnost znovu se projevit.

"Mám pro lodní posádku vzkaz od velitele," vysvětlil zástupci loďmistra, obsluhujícímu ampliion zavěšený na stěně.

Poddůstojník zapnul tlampač a pronikavě zapískal. Zvuk jeho píšťaly byl slyšitelný po celé lodi.

"Velitel mě poslal, abych vám řekl," promluvil Jerningham do mikrofonu, "že proti nám stojí taliánské loďstvo. Bitevní loď, křižníky a tak podobně. Jednou už před námi utekly, ty těžké křižníky. A teď se zase podíváme, jestli utečou i ty bitevní lodě. Zbývají ještě tři hodiny denního světla a konvoj se na Maltu dostat musí. Přeji nám všem hodně štěstí. Nikdo se nám nevyrovná."

Jerningham otevřel ústa, aby ještě něco dodal, ale zdravý rozum mu napověděl, aby je zase zavřel. Řekl vše, co měl, a bylo mu jasné, že kdyby cokoli dodal, bylo by to nejen zbytečné, ale možná i škodlivé. Muži, kteří tvořili posádku Artemidy, nijak netoužili po řečnických projevech; mužům v podpalubí, kteří neměli ani potuchy, co se děje nahoře, bohatě stačilo prosté oznámení skutečností.

Odvrátil se od něměho ampliionu s pochybností, zda si vedl dobře nebo špatně. V dobách dřevěných lodí, kdy ještě nikdo neměl tušení o dálkovém přenosu slov, by byla jeho řeč přijata buď jásotem, nebo pískotem, takže by věděl, na čem je. Mozkem mu proběhla myšlenka, že se to vlastně podobá reklamnímu problému. Kolikrát jen vymýšlel různé metody, jak rozřadit reklamy, aby zjistil, která z nich měla největší přitažlivost?

Jeho oči zachytily pohled zástupce loďmistra a pak se přenesly na další námořníky - spojky a odpočívající pozorovatele, kteří zde stáli. Jeden či dva muži měli stále ještě výraz filozofického nezájmu, který byl často charakteristický pro podpalubí, ale v očích ostatních to zaskvílo, v koutcích úst se objevil úsměv, svědectví toho, že jsou vzrušení, příjemně vzrušení. Jeho telepatické porozumění, které mu pomohlo dobytí srdce tolika mladých žen, mu napovědělo, že ti muži cítí stejně jako on nepochopitelnou radost, alespoň pro něj nepochopitelnou a neznámou, ale přesto něco, co oni už zažili a poznali. Blížilo se vyvrcholení měsíců a let výcviku a přemýšlení, vyústění nenápadného duševního ovlivňování, o které se postaral mefistovský velitel na můstku, vrchol životního poslání, kterému lidé jako námořník Albert Whipple zasvětili své životy. Byl to i konec dlouhé řady předků, kteří je zrodili - jako například A. B. Dawkins dole u kormidla, jehož prapradědeček nosil střelný prach na zkrvavené palubě lodi Temeraire v bitvě u Trafalgaru. Bylo to právě očekávání takového vyvrcholení, jež je nadchlo, stejně jako z nepochopitelných důvodů nadchlo i Jerninghama, a zabavilo je všech starostí o to, jaké následky to pro ně může mít. Jerningham vyběhl po příkrých schůdcích zpět na můstek bez ohledu na to, jak se loď na moři kymácela a houpala.

X. kapitola

Z velitelova hlášení:

"... zvýšili jsme rychlost
a zároveň jsme začali
vytvářet kouřovou clonu..."

Po návratu na můstek se Jerningham nejprve rozhlédl po moři, aby se přesvědčil, zda během jeho krátké nepřítomnosti nedošlo k nějaké radikální změně v situaci. Na obzoru se pod kouřem italských komínů objevily malinkaté černé tečky, ukazující, že italské loďstvo je už v dohledu. Na vlajkové lodi vyletěla na šňůry nová řada signálních vlajek.

Velitel věděl, že přišla ta pravá chvíle. Admirál je vedl dokola tak, aby se ocitli ve vhodném postavení vůči větru, který nyní vál od nich kamsi před Italy - požehnaný vítr správné síly a příznivého směru - a načasoval příplutí svého svazu na toto místo právě na onen moment, kdy budou Italové téměř na dostřel svých patnáctipalcových děl. Admirál dosud ještě neodkryl karty, s výjimkou toho, že jasně ukázal úmysl nevzdat se ničeho bez boje, což Italové stejně určitě očekávali, a toto očekávání dali najevo opatrností, s jakou zařadili bitevní lodě až za silné uskupení křižníků. Vrchní signalista přeložil signál z vlajkové lodi, na který už byl velitel připraven - plán, který držel na kolenou, jej určoval jako další krok.

"Obrátky na jednatřicet uzlů," rozkázal. "Vypouštějte kouř."

Navigátor opakoval rozkaz a službu konající důstojník stiskl tlačítko nařizující kouřovou clonu.

Dole ve strojovně stál na železném mřížoví vrchní inženýr, vysoký muž, který měl temeno hlavy jen o pár centimetrů pod čarou vnoru. Stál tam s nezměrnou trpělivostí lidí svého povolání, získanou nesčetnými hodinami postávání na mnoha železných mřížích, s nohama široce rozkročenými a rukama založenými za zády, v postoji, který se naučil jako kadet před osmnácti lety. Byl podobně jako Lucifer neomezeným vládcem svého podsvětí a tento dojem byl ještě zvyšován jeho osamělostí - kolem nebylo živé duše - i světlou kombinézou, kterou měl na sobě, i jeho sebevědomě povýšeneckým vzezřením.

Tento dojem zesilovalo čirou náhodou i osvětlení ve strojovně, jež ozařovalo jeho obličej a postavu se zvláštní jasností, takže byl osvětlen jako herec na jevišti. Na hodnost fregatního kapitána i na odpovědnost své funkce byl velmi mladý; měl stovky podřízených a ovládal šedesát čtyři tisíc koňských sil a byl pánem nad chodem života lehkého křižníku. Uhodnout jeho věk představovalo nelehký úkol, tak přesně nacvičené byly všechny jeho pohyby. Také obličej, byť bez vrásek, vyzařoval vyzrálost.

Jediným úkolem vrchního inženýra bylo stát na mřížoví a nic nedělat. Možná se blížila kritická chvíle, ale to se ho netýkalo, dokud nedojde ke katastrofě. Pro tu chvíli byla jeho práce hotova; tu dokončil už během oněch let, kdy byla Artemis ve službě. Vycvičil posádku strojovny k dokonalé součinnosti - poddůstojníky strojníky, mechaniky i pomocné strojníky. Nadporučíci a poručíci, kteří veleli jednotlivým úsekům a byli jeho podřízenými, ho milovali jako vlastního otce, přestože byli jen o málo mladší než on; kdyby se jich však někdo zeptal proč, byli by to jen velmi těžko vysvětlovali. Nikdo, kdo pod ním nesloužil, nemohl řádně ocenit jeho zázračný klid a nekonečnou trpělivost. Protože ho měli rádi, věděli, co po nich chce, aniž to musel vyslovit, a neustále se snažili uhádnout jeho přání, zdokonalit se ve své práci, takže organizace a běžná práce klapaly tak hladce a efektivně jako turbíny.

A turbíny běžely hladce díky dřívějšímu úsilí vrchního inženýra, který ostražitě hlídal materiál a zásoby, znal obsah všech deníků, přezkoušel teplotu každého ložiska a zvláštní vlastnosti všech přívodů paliva. Bylo třeba strávit nekonečné hodiny u psacího stroje a psát hlášení pro Admirality, podivné bohy z Whitehallu, jejichž motivy musel uhodnout, které musel usměřovat přesným a komplikovaným papírovým obřadem a kteří, jakmile byli usmířeni, byli štědrí jako pohanští bohové deště v Africe. Musel také vysedávat u statistik, jež bylo třeba shromáždit a prostudovat, u plánů pro všechny budoucí případy. Za války se menší i větší opravy provádějí tehdy, kdy to jde, a ne v situacích, kdy by se měly; a vrchní inženýr musel vše předvídat a pak učinit bleskurychlé rozhodnutí, co je třeba udělat, které příležitosti je nutno uchopit za pačesy a co lze bez rizika odložit, odhadnout budoucí potřeby. Učinit dnes to, co by se beztak muselo udělat během dvou příštích týdnů, a odložit na neurčito věci, jež nejsou bezprostředně nutné.

V důsledku toho všeho neměl teď vrchní inženýr nic na práci, protože všechno probíhalo samo. Dokonce ani jeho zástupce, inženýr nadporučík Charles Norton Bastwick, neměl co dělat, a proto se přiloukal na své stanoviště vedle vrchního inženýra, s rukama za zády, nohama rozkročenými, prostě v pohovu. Uplyne několik minut, než znovu pocítí naléhavou touhu vše obejít, zkontrolovat měřicí přístroje a teploměry a tím zbavit fregatního kapitána potřeby udělat to sám. Jen kdyby vzniklo nebezpečí - kdyby nějaký blízký zásah otrásl kondenzátorem tak, že by z něj prosakovala voda, nebo kdyby výbuch torpéda zaplavil některý oddíl či došlo k podobnému poškození - měli by hned plné ruce práce, museli by improvizovat a experimentovat, snažit se se všemi muži o to, aby udrželi loď nad vodou a šrouby v chodu. A kdyby se loď měla potopit, kdyby moře zaplavilo strojovnu a vroucí pára, horká jako rozžhavené železo a schopná spálit maso na škvarek, by naplnila kotelnu a strojovnu, kdyby byl dán rozkaz "opusťte loď", oni dva by ji opouštěli jako poslední, jako poslední by šplhali po zrádných železných schůdkách na palubu do nejistého bezpečí.

Ve strojovně bylo vedro, protože loď už nějakou dobu plula rychlostí dvaceti sedmi uzlů. Teploměr na přední ocelové přepážce ukazoval 41 stupňů Celsia, ale pro strojovnu a podle měřítek mužů, kteří tam byli zvyklí pracovat, to nebylo tak moc. Prostor byl navíc plný hluku a vysoký tón turbín přehlušoval vše ostatní. Byl to podivný zvuk, relativně málo pronikavý, který zněl tak, jako by nechtěl poutat pozornost. Byl to nejhlasitější šepot, jaký si lze představit. Uši člověka tam nepracujícího by však stejně naplnil tak, že by neslyšel nic jiného. Teprve po dlouhé době by si na tento zvuk zvykl natolik, že by přes něj rozlišil i jiné zvuky, a dokonce by rozuměl i lidským hlasům normální hlasitostí. Do té doby by však viděl jen pohybující se rty a nerozuměl by ani slovu.

Bastwick i vrchní inženýr si byli dobře vědomi toho, že nad nimi, na mořské hladině, probíhá nějaká akce. Celé odpoledne slyšeli čtyřpalcová děla, dvacetimilimetrové kanóny Oerlikony a pompony střilet zuřivé salvy a z toho usoudili, že konvoj a eskadru napadla letadla; pak ale děla nad jejich hlavami zmlkla, přinesli jim jídlo a nastala krátká

chvíle odpočinku. Potom však z můstku přišel rozkaz zvýšit obrátky na dvacet sedm uzlů a oni museli přepojit z turbín pro pomalý chod na hlavní stroje (díky bohu měli moderní převodovou skříň, která umožňovala rychlé a snadné přepojení) a loď začala rychle manévrovat. Od té doby se kurs změnil tolikrát, že bylo těžké si představit, v jaké pozici se vlastně nacházejí. Jednou se loď zakymácela a otřásla při blízkém výbuchu - bůhví, co to bylo, protože od rána na lodi žádné dělo nevystřelilo.

Náhle se strojovnou rozlehl z ampliónu hvizd loďmistrovy píšťalky a upoutal pozornost celé posádky k Jerninghamovu hlasu, který se ozval krátce po ní. "Stojí proti nám taliánské loďstvo... teď se podíváme, jestli utečou i ty bitevní lodě..." Jerninghamův hlas umlkl, ale vrchní inženýr a Bastwick zůstali stát v pohovu, nehybní a nedotčení. Každým okamžikem mohl patnáctipalcový granát prorazit palubu nad nimi, vybuchnout ve strojovně, rozlomit loď v půli a roztrhat je na kousky. Kolem nich a pod nimi byly uloženy tisíce tun tekutého paliva, které se mohlo kdykoli vznítit a spálit je jako mravence v peci. Pro stovky tun výbušnin na přídí i na zádi stačil jediný dotyk, aby explodovaly.

Tady dole pod ochrannou palubou patřilo k podstatě jejich života, že zánik mohl nastat každou sekundu, bez sebemenšího varování, a - což bylo z hlediska jejich duševní rovnováhy důležitější - neměli žádnou možnost podniknout něco na svou obranu. Nezbyvalo jim než vykonávat řádně svou práci, podobně jako kdysi jakýsi komický básník poznamenal, že nemá nic k jídlu kromě potravy. Tady dole mělo Jerninghamovo prohlášení v ampliónu ten účinek, že se všichni začali cítit trochu nadřazeně vůči těm nahoře; asi tak jako se cítí bílí usedlíci v Africe, když v době sucha pozorují domorodce, kteří obětují kuřata a tančí divoké tance, aby přivolali déšť; běloši se mohou tvářit pohrdavě nebo shovívavě, ale nedokáží přivolat déšť o nic lépe. Na horních palubách Jerninghamovo hlášení šířilo jako kámen hozený do vody vlnky vzrušení po hladině, zatímco v podpalubí bylo jako kámen hozený do sirupu, pohlcen bez viditelné reakce. Vrchní inženýr a Bastwick pozorovali poddůstojníka strojníka Henrose, který prováděl pravidelnou zkoušku kotelní vody, tj. kontroloval, zda mořská voda procházející kondenzátorem, aby ochladila užitou páru, neuniká v důsledku vysoké rychlosti některým z tisíc kloubů. Henrose, udržující rovnováhu na houpající se lodi, držel v levé ruce zkumavku naplněnou vodou z kotle a z lahvičky v pravé ruce do ní kapal dusičnan stříbrný.

Jerninghamovo hlášení bylo dobře slyšet, ale Henrose jako by na ně vůbec nereagoval. Narovnal lahvičku s dusičnanem, zašilhal na zkumavku, zatřásl jí a znovu si ji prohlédl. Nebyla v ní ani špetka bílé sraženiny chlorečnanu stříbrnatého, který by znamenal, že ve vodě v kotlích je sůl - sůl, která by rozežrala kotel i potrubí a během pár hodin by ochromila loď. Henrose popošel houpavým krokem k železné mřížce, aby vylil obsah zkumavky, a pak vrátil lahvičku s dusičnanem stříbrným zpět na místo. Bylo možné, že jsou na dostřel italské bitevní lodě, ale to bylo stejně zajímavé jako to, že Jindřich VIII. měl šest žen. V kotelní vodě není sůl, a to je důležité.

Ručičky obrátkoměrů se rychle pohybovaly na stupnici. Z místa, kde stál - stál tam proto, že ačkoliv neměl navenek nic na práci, mohl odtamtud pozorovat vše důležité - viděl vrchní inženýr, že nařizené obrátky dají lodi jedenatřicet uzlů, tedy skoro plnou rychlost, až na zálohu jednoho či dvou uzlů pro nečekanou potřebu. Vrchní inženýr věděl, že tlak v kotlích je dostatečný na takovou rychlost; fregatním kapitánem byl právě proto, že dokázal předvídat takové požadavky a předem je úsporně plánovat.

Čtyři námořníci, stojící u ventilů potrubí, jež přivádělo páru do čtyř turbín, začali otvírat ventily, otáčeli vodorovnými koly a přitom pozorovali na cifernících poskakující ručičky - dvě černé a jednu červenou. Hluk turbín začal neuvěřitelně narůstat, neuvěřitelně proto, že by nikdo neuvěřil, že existuje zvuk vyšší než ten předchozí. Do turbín proudilo stále více a více páry, mohutný proud páry, páry vyvíjející sílu šedesát tisíc koňských sil. Tempo lodních šroubů se zrychlovalo, ručičky se posunuly dál na ciferníku, až dosáhly druhých, pevných ručiček indikátorů, na nichž se zastavily. Strojovna poslechla rozkaz z můstku, loď plula rychlostí jedenatřiceti uzlů a ve strojovně to cítili, jako by loď skákala na neklidném moři z vlny na vlnu jako jelen.

Hvizdem turbín pronikl nový zvuk; tentokrát to bylo hlasité naléhavé klepání, které si nikdo nemohl splést. Nahoře na přepážce zazářilo červené světlo a ukazatel se přemístil od příkazu "Přestat vyrábět kouř" na "Vyrábět kouř". Bastwick poklidně popošel ke kotelně. Věděl, že se i tam zpráva opakovala - během noci osobně přezkoušel veškeré spojení - a že na poddůstojníka Harmsworthe je naprosté spolehnouti, ale taky si uvědomoval, že ve válce není opatrnosti nikdy dost. Když procházel dvojími dveřmi, zalehlo mu v uších zvýšeným tlakem; při rychlosti jedenatřiceti uzlů spálily pece za několik minut tolik topné nafty, že by to stačilo na vytopení středně velkého domu na celou zimu, a vzduch potřebný ke spalování se hnal do kotleny jako vichřice, vtahován částečným vakuem vytvořeným spalováním.

Harmsworth zrovna dokončoval úpravu ventilů, aby pro-pouštěly více nafty a méně vzduchu, což znemožní dokonalé spalování. Bastwick se předklonil a podíval se zaskleným okénkem dovnitř. Obvyčejně jím bylo vidět do běla rozpálený vír plamene, teď však viděl ošklivou, černou tmou; část nafty se spalovala, ale jen natolik, aby ze zbytku vytvořila těžké, černé, mastné saze, jejichž kouř byl proudem vzduchu vysáván a vypouštěn zadním komínem.

"Výborně," pochválil Bastwick a narovnal se.

Bylo zde neskutečné vedro a teplota ještě stoupne se zvýšením rychlosti; po Bastwickově býčí šiji a chlupech na nahých prsou se řinuly potůčky potu. Bastwick se rozhlédl po kotelně, pokývl poručíkovi inženýru Pilkingtonovi, který se na oplátku na něj usmál. Pilkington byl velice chytrý mladík, ze kterého bude jednou admirál. Bastwick dokončil krátkou inspekci a zjistil, že je vše v pořádku, jak se dalo očekávat, když tam byl Pilkington. Pak se vydal na cestu zpátky do strojovny, kde vrchní inženýr stále postával na železné mříži, a jeho hezký, mladě vypadající obličej byl osvětlen ostrým světlem žárovek jako tvář mramorového světce. Bastwick však věděl, že si vrchní inženýr povšiml jeho, Bastwickovy předchozí kontroly kotleny. Ukazatel směru kormidla na přepážce pod telegrafem kouře ukazoval, že loď mění směr, a dvě červená světla vedle se rozsvítila, aby potvrdila, že kormidelní stroje pracují. Bastwick rovněž věděl, že vrchní inženýr si povšiml i této věci a že z toho činí závěry, týkající se bitvy nahoře. Mohlo se zdát, že světec je ponořen do rozjímání, kdyby však došlo k nějaké kritické situaci, byl připraven zasáhnout tak, jak jen je v lidských silách.

XI. kapitola

Z velitelova hlášení:

"...zjistil jsem,
že kouřová clona
je neobyčejně účinná..."

Artemis teď skoro letěla po hladině; při vysoké rychlosti s větrem vanoucím ze strany a vlnami přicházejícími z téměř stejného směru se s neúprosnou pravidelností divoce rozhoupávala a narážela na značně tvrdé vlny, takže zpěněná mořská voda, stříkající přes její levý bok, zaplavovala přední palubu. Jako poslední v řadě se prodírala mořem, zbičovaným a zpěněným již čtyřmi loděmi před ní. Obrovské vlny, vyvolané trupy pěti lodí o téměř šesti tisících tunách, řítících se vysokou rychlostí, se rozstříkávaly na obě strany a narážely na zpěněnou vodu v místě, kde se křížovaly s vlnami torpédoborců, plujících rovnoběžně s Artemidou. Všechny pět křižníků plulo přímým směrem. Ze zadního komínu vlajkové lodi v čele se začínal valit kouř - nejdřív jen pár obláček a po nich hustý, mastný, nekonečný mrak. Dvě sekundy po prvních obláčcích se kouř už valil ze zadních komínů všech pěti křižníků, pět silných válců kouře tak hustého, že se zdál být spíše tekutý než plynný. Obláčky kouře klesaly dolů na mořskou hladinu, kde se převalovaly, pomalu hnány příznivým větrem směrem k nepříteli, aniž by se příliš rozplývaly. Rozptylovaly se pouze tak, že se spojily do široké clony kolmo ke kursu eskadry, takže dokonce už druhá loď v řadě, o Artemidě vzadu ani nemluvě, byla ukryta před zraky Italů. A rychlost třiceti jednoho uzle, kterou křižníky pluly, daleko přesahovala možnosti bitevních lodí, takže i když bylo italské loďstvo rychlejší než konvoj, kouřová clona je od sebe oddělovala. Aby mohly bitevní lodě napadnout konvoj, musely nejdřív proniknout kouřem; nemohly ho obeplout.

Vytvořit kouřovou clonu a jen se za ni skrýt je však opatrnícký manévř obranného charakteru. Nepřítel musí být bit a zase bit, byť jen šestipalcovými děly proti dvanácti palcům pancíře. I když nepříteli nemohli příliš ublížit, museli zlomit jeho odvahu a pocuchat mu nervy, uštědřit mu lekci, že si nemůže dovolit jen tak vyrazit na širé moře, aniž by se vystavoval riziku, že ho tvrdě napadnou. Artemis byla poslední v řadě křižníků, takže po jejím boku ležel nejhustší kouř. Díky němu budou její pohyby pro nepřitele nejnepředvídanější. Bylo proto její povinností zaútočit, ačkoli tím nutně vystaví své - jako skořápky vajec tenké - boky úderům nepřátelských těžkých děl a bude muset projet uličkou tunových granátů, dopadajících rychlostí meteorů a s takovou přesností, že by zasáhly tenisový kurt ze vzdálenosti patnácti kilometrů.

Velitel seděl na své stoličce, která se pod ním vzpínala jako divoký kůň. Vůbec si ten pohyb neuvědomoval, neboť zcela automatickými reflexy vyvinutými během mnoha let strávených na moři, vyrovnával rovnováhu. Byl hluboce zamyšlen, ale to, o čem přemýšlel, bylo tak logické a bylo v tom tolik uklidňující matematiky, že jeho tvář nic neprozrazovala. Mefistofelská obočí nijak nevrátil a ačkoli plán, který měl provést, vyžadoval nejvyšší stupeň odhodlání, nebyla jeho ústa sevřena pevněji než jindy, protože ten plán byl součástí velitelova života, něčím, co provede, nikoli něčím, co si přál nebo nepřál udělat. O prospěšnosti akce nebylo pochyb, i když vypracování podrobností bylo nutno odložit až na poslední chvíli, protože musel přihlížet k možným změnám počasí nebo nečekaným pohybům nepřítelů.

Kouřová clona se za tři minuty prodloužila na víc než tři kilometry a byla natolik dlouhá, že ji nepřítel nemůže pečlivě hlídat po celé její délce. A jelikož na jednom konci kouř stále přibýval, nebude asi druhý konec hlídán vůbec. Započteme-li její rozptýlení, bude kouřová bariéra asi půl kilometru široká, protože však jí Artemis propluje napříč, zabere jí to - velitel v duchu řešil Pythagorovu větu - padesát pět sekund, než se objeví na druhé straně, bez ohledu na pohyb kouře po větru. Bríza o rychlosti patnácti uzlů matematické propočty trochu komplikovala. Než proplují clonou, uplyne něco přes dvě minuty; přesně dvě minuty a deset sekund. Velitel se otočil ke zvukovodu vedle sebe.

"Velitel - dejte mi dělostřeleckého důstojníka!" přikázal. Ozval se dělostřelecký nadporučík.

"Teď obrátíme vpravo, kanonýře. Zabere nám to přibližně dvě minuty a deset sekund, než projedeme kouřem. Až se vynoříme, najdeš Taliány asi směrem červená pět, ale já okamžitě otočím doleva rovnoběžně s jejich kursem. Zahaj palbu, až budeš připraven. Jasně? Zlom vaz!"

Artemis byla poslední loď v řadě a v důsledku toho první, která zasáhne do bitvy nezávisle na zbytku eskadry.

"Otočit o osm dílků doprava, navigátore," poručil velitel navigačnímu poručíkovi.

"Vpravo patnáct," řekl navigátor do zvukovodu; Artemis se ještě víc naklonila, když se prudkým pohybem kormidla v plné rychlosti otáčela do pravého úhlu. "Přímo vpřed!"

"Přestaňte vypouštět kouř!" nařídil velitel, protože chtěl mít čisté palebné pole pro děla, až se vynoří. Jeho rozkaz byl předán o pět palub níže poddůstojníkovi strojníku Harnsworthovi do kotelny.

Až dosud vítr unášel kouř stejnoměrně vpravo, ale teď Artemis mířila přímo do něj. V jednu chvíli pluli ještě na sluníčku s nekonečnou viditelností, v příštích se už ocitli ve smrduté tmě. Zápach nedokonale spálené nafty jim pronikal do nosu a do plic a nutil je kašlat. V kouřové cloně byla naprostá tma, daleko větší, než dokáže vytvořit nejtemnější sluneční brýle; velitel se rozhlédl a jediné, co dokázal zahlédnout, byla bílá uniforma navigátora, stojícího pouhé dva metry od něj. Podle jeho názoru to byla velice uspokojivá kouřová clona - když se podíval dozadu, směrem ke stěžni, neviděl vůbec nic. Přesto však byla možnost, že vrchol stěžně vyčnívá nad kouř a prozrazuje pohyb lodě Italům.

"Zavolejte do hlídkového koše na stěžni a zeptejte se pozorovatele, zda je v kouři," nařídil velitel a Jerningham rozkaz bez meškání provedl.

"Pozorovatel na hlavním stěžni hlásí, že je v kouři a že nic nevidí," zavolal do tmy, když dostal příznivou odpověď námořníka Whippla.

Splnění tohoto rozkazu Jerninghamovi prospělo. Když se ponořili do kouřové clony, srdce jako by mu vyskočilo až do

hrdla a jen s největší námahou se mu podařilo je spolknout. Prudce bušilo a zdálo se, že jeho tepy přecházejí až do konečků prstů, které se roztřáslly. Rozptýlení z hovoru s Whipplem ho zachránilo, takže znovu nabyl již předtím získané chladnokrevnosti.

"Třicet sekund," odpočítával torpédový důstojník. Rozsvítil světlo u malého zakrytého stolku, sklonil se nízko nad něj a sledoval pohyb malých ručiček na palubních hodinách.

"Čtyřicet pět sekund."

Zde v kouři se loď zdála být podivně ztichlá. Zvuk moře narázejícího na boky lodě byl slyšet mnohem zřetelněji než na slunci. Na lodi, prodírající se vlnami a jemně se otrásající chodem lodních šroubů, zavládlo ticho jakoby v souladu s ponurou tmou, která je obklopovala. Velitel věděl, že tma neznamená nepřítomnost hluku; dojem většího klidu byl vyvolán zvláštním duševním stavem. Ne, nebylo větší ticho. V kouři i mimo něj dále foukal vítr, ale obrat, který Artemis provedla, způsobil, že vítr teď váł odzadu, zatímco předtím přímo z boku. To způsobilo, že na lodi bylo opravdu klidněji.

"Jedna minuta," oznámil torpédový důstojník.

Bylo zajímavé, že mu trvalo patnáct sekund, než přišel k tomu závěru o větru. Příležitost změřit přesně trvání duševních procesů se naskytla jen zřídka, zatímco studium rychlosti myšlení bylo důležité, protože tato rychlost ovlivňovala doby reakce důstojníků a mužstva.

"Sedmdesát pět sekund," řekl nadporučík od torpéd.

Až o tom bude později přemýšlet, musí si uvědomit, že v tom okamžiku byl ve stavu napětí a tak duševně čilý, jak jen možno. Za těchto okolností snad mozek opravdu pracoval rychleji, přestože bylo těžké si představit fyziologické a anatomické přizpůsobení, které by taková teorie předpokládala.

"Devadesát sekund," ohlásil torpédový důstojník.

Možná že lékaři Královského letectva už léta sledovali podobnou stopu. Nesmí zapomenout při nějaké příležitosti zjistit, co zatím objevili; doktoři se však určitě budou zajímat víc o zlomky vteřin než o reakce trvající čtvrt minuty.

"Stopět sekund," oznámil torpédový důstojník.

Už to nebude dlouho trvat. Kouř však byl stále stejně hustý jako předtím - mimořádně dobrý. Nesmí to zapomenout uvést ve svém hlášení. Velitel se zavrtěl na stoličce, hledaje nejlepší polohu pro nadcházející bitvu. Zdálo se mu, že kouř řídne. Je možné, že teď už Italové vidí mlhavě šedý obrys Artemidy, jak se vynořuje z kouřové clony.

"Dvě minuty," uslyšel hlas torpédového důstojníka.

Ano, teď už viděl jasně navigačního důstojníka. Na sekundu se ocitli na slunci, pak se znovu ponořili do tmy, ale potom už byli venku z kouře, lehce oslepeni slunečním svitem, ale ne natolik, aby přímo před sebou neviděli jasně a zřetelně mohutné obrysy italských válečných lodí na dostřel šestipalcových kanónů; viděli všechny podrobnosti: složité dělostřelecké kontrolní věže, třínožkové stěžně, obrovská děla a kouřící komíny.

"Vlevo patnáct," řekl velitel a Artemis, krásná ve slunečním světle, se obrátila bokem k této obrovské síle, jako Ariel pouštějící se do boje s hordou Kalibanů.

XII. kapitola

Z velitelova hlášení:

"...zahájili jsme palbu..."

Dělostřelecký nadporučík měl na hrudi stužku Kříže za vynikající službu. Artemis už vyhrála několik bitev a kromě velitele měl na těch vítězstvích - a taky na tom, jak byla drtivá - největší zásluhu právě on. V jedné z akcí napadli italský konvoj za denního světla; první plná salva, kterou vypálili, zasáhla nešťastný italský torpédoborec, pokoušející se položit kouřovou clonu, a přeměnila jej ve vrak, což značně zjednodušilo problém zničení celého konvoje. Noční akce proti jinému konvoji byla v určitém směru jednodušší - díky Italům. Ti nebyli tak dobře vycvičeni a dlouhý pobyt v přístavu způsobil, že neměli zdaleka tolik zkušeností na moři jako Britové. Protože se jim ve tmě nepodařilo zahlédnout Artemidu, velitel měl možnost je obeplout, dostat Italy proti zapadajícímu měsíci a přiblížit se k nim s namířenými děly tak blízko, že nebylo možné netrefit. Dvě plné boční salvy stačily vyřadit jeden torpédoborec - plameny, které vyšlehly na celé lodi, patrně zahubily muže běžící k dělům, protože nevypálili v odpověď ani ránu - pak rychlá změna cíle a další boční salva na druhý torpédoborec. Ten sice na oplátku taky vypálil, ale jeho granáty letěly do oblak; zřejmě byla děla připravena na odrazení leteckého útoku a nějaký zbrklý člen posádky z nich prostě vystřelil. Potom co torpédoborec zasáhla druhá boční salva, už se neozvalo nic jiného než hukot oranžových plamenů a výbuchy munice a torpéd, když k nim dospěl požár a upekl posádku.

Artemis nakonec zasáhla každou boční salvou, kterou vypálila, a ani nejlepší dělostřelecký důstojník britského námořnictva by to nedokázal lépe. Byl to přinejmenším důkaz toho, že její dělostřelectvo je výkonné, obsluhy děl výborně vycvičeny, nesčetné přístroje správně seřizeny a její dělostřelecký důstojník že má pevné nervy i ruku. Samo o sobě to ještě nezasluhovalo vyznamenání - očekávalo se to od něj jako samozřejmost - admirálita však zřejmě rozhodla, že má ještě další zásluhy, takže teď nosil modrobílou stužku.

Srdce dělostřeleckého nadporučíka dnes zpívalo. Byl to velký, ramenatý, plavovlasý muž. Možná, že v jeho žilách kolovala krev nějakého divokého Vikinga, protože vždy při vyhlídce na bitvu pocíťoval radostné vzrušení - očekávání zvláštního potěšení. Cítil to, ale zcela nevědomky, neboť nepatřil k lidem, kteří si libují v sebeanalýze. Kdyby ho na to někdo, koho uznával, upozornil, byl by si snad to bojové nadšení uvědomil, i když po letech výchovy k ukrývání citů by takové odhalení bylo jen zdrojem neklidu. S jasnou hlavou a bojovností byl tím nebezpečným druhem zvířete, jež používá mozek jen k myšlení v určitém směru. Muži mávající dvouručními sekerami po boku krále Harolda v bitvě u Hastingsu a ke všemu odhodlaní bukanýři, plenící navzdory přesile španělské poklady a kolonie v Americe, museli být

podobného ražení. Jakmile nějaký Morgan či Nelson nebo Wellington či Marlborough řídili jejich neúnavnou energii a fanatickou statečnost, nebylo nic, co by se proti nim mohlo postavit.

A právě neúnavná energie vynesla dělostřeleckému nadporučíkovi jeho nynější postavení. Nebavilo ho příliš podrobné studium balistiky či trpělivý výzkum povahy napětí v hlavní děla; srovnávat výsledky praktických pokusů a teoretických údajů se hodilo spíše pro hlavy úřednicktější než měl on; bystřejší mozky než jeho dokázaly vymyslet neskutečně složité přístroje k využití latentní energie ukryté ve výbušných látkách. Dělostřeleckému důstojníkovi stačilo, že se teorie a praxe shodovaly, že děla byla konstruována tak, aby vydržela tlaky, že někdo vynalezl přístroj pro jejich zaměřování. Urputná vytrvalá práce - podobná sveřepé cestě objevitele přes poušť - jej provedla matematikou dělostřeleckého výcviku a poskytla mu důkladnou znalost zbraní, které měl používat. Věděl, jak fungují, a ať si jiní lámou hlavu tím, proč tomu tak je. Byl silnou osobností a měl dost trpělivosti, aby vycvičil své muže k jejich obsluze; malicherné podrobnosti jejich údržby a oprav mohly být svěřeny velmi obratným námořníkům, kteří věděli, že jejich práce bude podrobena nejpřísnější zkoušce v bitvě a že v případě poruchy se na ně snese hněv dělostřeleckého důstojníka. Nekonečná cvičení i bojové zkušenosti vyškolily dělostřeleckého nadporučíka a jeho muže tak, že se svými lidmi a děly spolupracoval jako dobře namazaný stroj. Divoký bojovník byl nyní místo dvouruční sekery vyzbrojen zbraněmi, které mohou zasáhnout na vzdálenost dvaceti kilometrů a sestřelit letadlo z výšky deseti tisíc metrů.

Seděl v dělostřelecké kontrolní věži, kterou od svítání neopustil, s jednou nohou přehozenou přes druhou a netrpělivě jimi pohupoval. Velké bílé zuby se zakously do čokolády, kterou si nacistal do úst; měl stále ještě hlad, přestože snědl obrovský sendvič, polévku a kakao, které mu poslal intendant. Bylo to opravdu štěstí, že za ním přišel vedoucí kantýny a prodal mu tu čokoládu, protože vypětí z rána povzbudilo jeho značnou chuť k jídlu. Byl hladový částečně i díky neklidu, který prožíval proto, že se pouze brání. Odrážení leteckých náletů a řízení čtyřpalcových protiletadlových kanónů byla čistě obranná činnost, která ho znervózňovala a stupňovala jeho hlad.

Zahajovací manévry při nadcházející bitvě na hladině ho trochu usmířily. Obdivoval čistou práci, kterou admirál odrazil první nesmělý útok Italů, a uznával, ač nerad, že bylo jen prospěšné, když se italský svaz křižníků stáhl, aniž se zmohl na víc než na pár salv, jež dopadly do moře vedle britských lodí. Jeho předkové u Hastingsu se nechali vylákat ze svých dřevěných ochranných valů do šíleného útoku, který je vydal napospas obrněným jezcům Viléma Dobývatele; dělostřelecký důstojník však byl - jako jeden z velitelových vedoucích úseků - už nějakou dobu pod uklidňujícím vlivem velitele a bylo mu známo, že na moři jsou i italské bitevní lodě. Stejně si uvědomoval význam konvoje, a kromě toho byl veteránem téměř tříletého zápasu na život a na smrt. Teď už uměl trpělivě vyčkávat a nedopustit, aby mu nečinnost nebo obranná válka lezly příliš na nervy. Přesto mu však položení kouřové clony, o které po řadě podrobných porad věděl, že je jen prvním tahem vysoké hry, zvedla dobrou náladu. Pečlivě poslouchal, co mu velitel říká telefonem.

"Provedu, pane."

Pak se Artemis naklonila na bok, jak prudce zabočila, a ponořila se do kouřové clony.

V hlavní kontrolní věži zůstalo světlo, protože kouř jen stěží pronikal do ocelové kabiny, kde navíc neustále svítily žárovky. Železná židle dělostřeleckého nadporučíka s koženým sedadlem stála uprostřed vrchní řady. Po jeho pravici seděl důstojník, sledující dopady granátů, mladý poručík Raikes, s dalekohledem před sebou, a po levici poddůstojník Saddler, který pozoroval postupnou změnu vzdálenosti. Před ním seděl u zaměřovačích přístrojů vrchní poddůstojník O'Flaherty, Ir z Connaughtu, a pod ním i před ním celá skupina vycvičených mužů, elita dělostřeleckých námořníků vybraných dělostřeleckým nadporučíkem a vyzkoušených a prověřených v bitvách i v praxi. Jedním z nich byl Alfréd Lightfoot; oči měl přitisknuty ke gumovému okraji dalkoměru. V druhém rohu seděl John Oldroyd, který strávil dětství v yorkshirských dolech a teď byl stejně dobrým mířičem jako Lightfoot. Za nimi seděl jeden námořník u náklonoměru a další u přístroje na měření náměru a odměru; byl to malý chlapík s vypoulenýma očima, bez brady a bez důstojnosti, jehož vzhled byl v ostrém kontrastu s jeho pompézním titulem. Dělostřelecký důstojník však věděl, že je to muž, kterého nevyvede z rovnováhy ani nebezpečí, ani vzrušení. Byl to naškrobený staromládenecký typ, na kterého se dalo spolehnout, že udrží svůj složitý přístroj v chodu, ať se děje co se děje, stejně jako staropanenské tety dělostřeleckého důstojníka drží dole své sukně, i kdyby trakaře padaly. Dokonce i telefonista se sluchátky na uších byl pečlivě vybraným člověkem. Osobní spis o něm uváděl, že býval "domácím sluhou", a on sám zjistil, že jeho nynější úkol - zaznamenávat telefonní rozhovory - se trochu podobá jeho předválečné práci, kdy jako komorník u jednoho starého mládence musel rozmlouvat po telefonu s věřiteli, příbuznými a přítelkyněmi a být ke všem zdvořilý. Tehdy si osvojil značně pompézní způsoby, které se mu teď při bitvě hodily; naučil se je vybavovat a používat ve chvílích největšího vypětí.

"Zahájíme palbu na nepřítele," oznámil dělostřelecký nadporučík do telefonu, který ho spojoval s dělovými věžemi, "asi ve směru zelená, osm, pět."

Dělostřelecká centrála už dávno předtím předala rozkaz "Nabít všechna děla!" a ještě dřív byly obsluhy děl uvedeny do stavu nejvyšší pohotovosti. Tým v hlavní kontrolní věži, námořní pěšáci v dělostřelecké centrále i muži u děl se podobali mužům zaklekým ve startovacích blocích, čekajícím na výstřel z pistole před sprinterským závodem. Musí být připraveni bleskově reagovat, neboť vše bude záviset na rychlém startu; musí zasáhnout nepřítele a zmizet dříve, než bude mít nepřítel možnost je zasáhnout. To bylo jasné všem na lodi. Všichni přispěli svou trochou k tomu, že to vůbec bylo možné, a teď záleželo na dělostřelcích, aby ten plán úspěšně završili.

Do hlavní kontrolní věže problesklo sluneční světlo, na chvíli zmizelo a zase se silně rozzářilo.

"Zelená, pět," ohlásil důstojník pozorovatel, jakmile zahlédl italské loďstvo, ale směr se okamžitě změnil, jak se Artemis otočila do kursu rovnoběžného s italským.

"Palba na vedoucí loď," přikázal dělostřelecký důstojník s chladnou odvahou. Byla to bitevní loď, palbou z Artemidy nejméně zranitelná, ale nesla vlajku italského admirála.

Všechny tři dálkoměry na lodi začaly okamžitě pracovat: Lightfoot, Oldroyd a jejich kolega Maxwell u zadního dálkoměru rychle přitahovali šrouby, a jakmile se podvojně obrazy, které viděli, spojily v jeden, šlapali nohama na pedály umístěné před nimi. Dole v dělostřelecké centrále stroj s nadlidskou rychlostí a spolehlivostí přečetl všechny tři záznamy a vypočetl z nich průměr. Každý z pozorovatelů v hlavní kontrolní věži prováděl svůj vlastní odhad a předal ho dělostřelecké centrále. A tam dole s pomocí těchto nových údajů stroj začal vypočítávat, jak daleko je italská vlajková loď v dané chvíli zatímco jiné stroje propočítávaly, kde bude za patnáct sekund. A další stroje už připravily nové kalkulace; jeden z nich dostával informace o síle a směru větru a neustále prováděl výpočty nutných odchylek, přičemž se automaticky přizpůsoboval náklonům a změnám směru lodi. Protože všechna děla na lodi měla své malé zvláštnosti, dostávalo každé z nich své vlastní údaje, aby se přizpůsobilo ostatním. Protože rozdíly v teplotě mění nepatrně chování plynů uvnitř děl, což zase ovlivňuje rychlost střel při opuštění hlavně, byl tady i stroj, který prováděl příslušné opravy. Rovněž barometrický tlak působil jak na střelný prach, tak i na následující rychlost střel. Podobně jako i teplota se měnil z hodiny na hodinu a dělostřelecká centrála to musela brát v úvahu, stejně jako houpaní lodě způsobené vlnami, narážejícími z boku.

"Centrála připravena na odměr," ohlásil telefon dělostřeleckému důstojníkovi.

"Plnou boční," poručil znovu chladně nadporučík. Bitevní sílenství ho posedlo tak, že přijímal i největší rizika naprosto chladně.

Všechny ručičky přístrojů se teď zastavily a ve stejném okamžiku se rozsvítila poslední lampa, oznamující "děla připravena". Nebylo zapotřebí to hlásit veliteli a žádat o povolení k palbě, protože už je dostal předtím. Ve zlomcích sekundy byla dokončena pozorování a výpočty, nezbytná pro vyřešení problému, jak z jedné lodě, plující rychlostí jedenatřiceti uzlů, vrhnout čtvrt tuny oceli a výbušniny na jinou loď, pohybující se dvaceti uzly ve vzdálenosti čtrnácti kilometrů.

"Pal!" velel dělostřelecký nadporučík hlasitě a stále stejně klidně, a když pak O'Flaherty stiskl knoflík, vydal další rozkaz. "Zvětšit vzdálenost, pal!"

XIII. kapitola

Z velitelova hlášení:

"...zpozorovali jsme zásahy..."

Vrchní poddůstojník Patrick O'Flaherty se narodil jako poddaný Spojeného království Velké Británie a Irska, a krátkou dobu byl občanem Svobodného Irského státu. Pak vstoupil do britského námořnictva a přísahal věrnost Jeho Veličenstvu králi Velké Británie a Severního Irska. Ze začátku se ho několik špatně vychovaných a hloupých členů lodní posádky z legrace a nenuceně vyptávalo, proč že vstoupil do námořnictva, ale nikdo se ho nikdy neptal dvakrát, protože si i ten nejhoupější dobře zapamatoval lekci, kterou mu O'Flaherty uštědřil.

V těch časech to v Irsku bylo divoké, děly se pochmurné věci a O'Flaherty zažil jako chlapec a v době dospívání hrůzné a krvavé scény. Pravděpodobně si v tom raném věku nadělal nepřátele, ačkoliv bylo těžké si představit, že by se O'Flaherty bál lidských nepřátel, byť mu bylo jen i patnáct let. Nějaký obrat v irské politice a partyzánské válce snad vyústil v to, že přátelé označili O'Flahertyho za zrádce. Tak se chlapec zřejmě octl v osamocení. Možná to byla pouhá náhoda, shoda okolností útoku a protiútoku, která na něj vrhla podezření. Možná se vůbec nejednalo o nějaké podezření; snad krev na O'Flahertyho rukou volala po pomstě někoho příliš mocného či příliš mazaného, než aby se s ním mohl měřit. Na druhé straně nebylo vyloučeno, že když v Irsku zavládl mír, vstoupil O'Flaherty do námořnictva jen z pouhé touhy po dobrodružství, z pouhé záliby v moři, které znal z Clew Bay a Blacksodu, a snad si potají myslel, že kdyby chtěl emigrovat, najde v britském námořnictvu dostatek příležitostí začít znovu v nové zemi, aniž by si musel zaplatit lodní lístek.

Ať už byl jeho motiv jakýkoli, v britském námořnictvu se mu líbilo; klidná rutina a otcovská disciplína dokázaly krotit i divokého irského chlapce s povahou nezkrotného hříběte. Laskavá snášenlivost, jež je v podpalubí základem života, protože zde muži žijí celé měsíce namačkání jeden na druhého, si jej nakonec získala, přestože ho zpočátku otravovala a protivila se mu, než se jí naučil rozumět a pak i na ni spoléhat. Zamíloval si vůni moře pod hvězdami na rovníku v Indickém oceánu a mrznoucí vodní tříšť v severním Atlantiku, tak jako dřív miloval svěží vánky v Joyceově zemi. Vyskytla se i špatná období, kdy uprchlík prožíval téměř nepřekonatelný stesk po domově, ale postupně řídla, jak se patnáctiletý chlapec měnil v pětáctiletého muže. Snad osud nebo šťastná náhoda - či dobré vedení - ho v těch dobách uchránilo před vážným porušením disciplíny, jež by ho bylo zničilo.

Dvacet let služby je dlouhá doba. Kdysi byl různolícím chlapcem, ve dnech, kdy otrhaný a hladový sloužil jako třináctiletý voják v Irsku, spal v horách, ukrýval se v močálech, krčil se za zdí s pultem kamarádů a čekal, aby hodil bombu na nákladní auto, plné anglických vojáků v místě, kde zatáčka skrývala přes silnici položený strom. Teď měl tváře modročerné a hranatou bradu, mezi černými vlnitými vlasy se objevilo pár šedivých, přestože oči pod černým obočím byly stejně bystré jako dříve a úsměv na rtech stále stejně přitažlivý. V jeho osobě i kariéře byly zosobněny všechny protiklady Irska tak zřetelně jako za starých časů, kdy "bojovné černé gardy", Wellingtonovi jezdci z Connaughtu, dobývaly hrad v Badajozu při bubnové palbě Napoleonovy posádky.

Dnes čelil vrchní poddůstojník O'Flaherty stejně strašlivé přesile se stejně kypící bojovnou krví. Jeho irská citlivost a rychlost myšlení jej neopustily, ani když ho spalovala irská touha po boji - takže jinou cestou dosáhl stejného stavu vzrušení jako dělostřelecký důstojník, který mu svěřil jeho dnešní povinnosti. Udržoval hledí zaměřovače na italské vlajkové lodi navzdory hlubokým výkyvům lodi vlevo i vpravo a zamířil na patu předního stěžně, posunuje dálkoměr milimetr za milimetrem, když se Artemis pustila ke svému cíli. S každou mikroskopickou změnou zaměřovače se pohybovalo všech šest děl se svými třemi věžemi, pět set tun oceli a strojního zařízení odpovídalo na lehounké dotyky

prstů na zaměřovači. Bylo to stejně obdivuhodné jak kterýkoli zázrak, o němž kdy irští bardové za doprovodu harfy zpívali.

"Pal!" přikázal dělostřelecký nadporučík hlasitě a O'Flaherty stiskl tlačítko, zapínaje elektrické obvody šesti děl. Děla zaduněla svými hlubokými hlasy a pak se náhle jejich ohlušující řev snížil do drsného šepotu granátů, svištících vzduchem. Granáty ještě ani nedoletěly přes šedivé moře ke svému cíli, když se před očima dělostřeleckého důstojníka znovu rozsvítily žárovky, oznamující "děla připravena".

"Pal!" opakoval dělostřelecký nadporučík.

O'Flaherty znovu zmáčkl tlačítko; jeho zaměřovač byl stále namířen na patu předního stěžně italské vlajkové lodi.

"Pal!" ozval se potřetí hlas dělostřeleckého velitele, a pak znovu "Pal!"

Ve vzduchu bylo současně dvanáct granátů, zatímco nad mořskou hladinou stále ještě visely fontány vody, způsobené předchozími šesti. To byla chvíle, kdy hlavy musí být zcela jasné a ruce naprosto pevné. Dělostřelecký nadporučík, důstojník sledující dopady granátů i poručík Home ve věži B vepředu pozorovali tyto gejzíry a tiskli před sebou umístěná tlačítka, oznamující "krátká", "obstřel", či "dlouhá". Signály od všech tří důstojníků byly přenášeny dolů do dělostřelecké centrály; shodovaly-li se, bylo to v pořádku, jestliže ne, pak se podle názoru většiny upravovalo zaměření děl nahoru nebo dolů na stupnici - podle systému palby, který nařídil dělostřelecký důstojník. Po každé vypálené salvě bylo nutno počítat i s dalšími četnými opravami: teď přibyla další, protože se děla zahřívala. Přesto však byla děla každých deset sekund nabita a připravena, každých deset sekund z nich vypálili granáty; ve stejném krátkém čase musel být pečlivě zaznamenán bod, kam dopadly - každá záměna jedné salvy s předešlou či následující by znamenala katastrofu pro další palbu.

Dělostřelecký nadporučík mohl, kdyby ovšem chtěl, zcela vyřadit signály důstojníka pozorujícího dopady granátů i důstojníka ve věži B, a spolehnout se jen na svá vlastní pozorování. Raikes a Home však byli staří a zkušení spolupojovníci, kterým může věřit. Podíval se pokradmu na Raikesův profil, pokojný a nehybný, a byl přesvědčen, že rozhodl správně. Vrátil se rychle pohledem k cíli. Následující salva zvedla jedinou fontánu na bližší straně lodi a na šedivém profilu bitevní lodi se objevil žlutý záblesk, ve slunečním světle sotva viditelný - další zásah. Čtyři zásahy ze šesti byla dobrá střelba. Ty žluté záblesky byly vyvrcholením snah všech dělostřeleckých důstojníků. Právě kvůli nim protřpěl nadporučík všechnu dřinu a svízel školy na Whale Islandu, nekonečná cvičení, nepřetržitou kontrolu přístrojů; roky nevdechované práce, aby na jejich konci zahlédl žluté záblesky, sdělující mu, že granáty zasáhly cíl. Neklidně se zavrtěl na své stoličce, protože se v něm probudila bojová nálada, nabádající znovu a znovu zasahovat nepřítele.

Další jasné záblesky na boku italské vlajkové lodi však neznamenalý zásahy, protože do dopadu další boční salvy zbývaly ještě tři sekundy. Dělostřelecký nadporučík věděl přesně, co znamenají. Zjistil dopad své další salvy a signalizoval ji jako "krátkou" a následující jako "obstřel". Ještě nespustil prst z tlačítka, když se mezi ním a cílem zvedla jako hora mořská hladina; neuvěřitelné množství vody, vyvržené vzhůru patnáctipalcovými granáty.

"Pal!" zavelel.

Zároveň se zaduněním salvy se ozval ještě jiný ohlušující zvuk, podobný hučení vlaku metra řítícího se tunelem - zvuk ohromných granátů, které svištěly blízko nad nimi. Italské loďstvo nyní opětovalo střelbu. Po celé délce bitevní řady se objevovaly oslepující záblesky a moře i vzduch přímo vířily.

"Pal!" přikázal dělostřelecký nadporučík a zaznamenal dopad dalších granátů.

O'Flaherty u zaměřovače udržoval stále hledí pevně na patě předního stěžně italské vlajkové lodi, tiskl spoušť podle rozkazů, zatímco mu granáty hučely nad hlavou, jiné vybuchovaly před ním a pod ním duněla děla. Jeho jemná ústa - v Southsea žila dívka, které se o nich ještě dnes občas zdálo - se usmívala.

XIV. kapitola

Z velitelova hlášení:

"...dokud jsem se znovu
nevrátil do kouřové clony..."

Nenadálé zahřmění děl Jerninghama na můstku jako obvykle vylekalo. Namlouval si, že by se nelekl, kdyby se mohl nějak dozvědět přesnou chvíli, kdy se výstřel ozve, leč zde nahore na můstku ho nikdo nemohl varovat. Ucítil horký závan výbuchu a podíval se směrem k nepříteli, aby zjistil, zda se mu povede určit místo, kam granáty dopadnou. A tak ho další salva opět přistihla nepřipraveného; trhl sebou a tím zmeškal dopad předchozí salvy. Doufal, že si toho žádný z námořníků na můstku nevšiml - při druhé salvě si byl jist, že skutečně povyskočil. V tom okamžiku praskla třetí salva a on znovu poskočil. Byl to ohlušující rámus a při každé salvě Jerninghamem otřásla vzdušná vlna.

Narovnal si čepici, která mu nebezpečně sklouzla na stranu, a pokoušel se obrnit proti dalším výstřelům. Za takových podmínek nebylo přemýšlení snadné; tyhle výbuchy pomíchaly člověku myšlenky, jako když zatřesete skládačkou.

Cítil závist, skoro nenávist, ke službu konajícímu důstojníkovi, k nadporučíkovi od torpéd i navigačnímu nadporučíkovi, kteří vedle sebe stáli nehybně jako nějaké sousoší. Než se vzpamatoval, děla odpálila půl tuctu bočních salv a Artemis plula mimo kouřovou clonu už celou minutu. Jerningham se znovu podíval doprava zrovna ve chvíli, kdy první italská salva vyhodila do vzduchu gejzíry vody před jeho očima. Potom uslyšel další hukot nebezpečně nízko nad hlavou. Viděl, jak se celá italská bitevní linie zabýskla výstřely děl. Všechny ty lodě střílely právě na něho.

Polkl a pak se s posledním vypětím sil ovládl; panika zázračně zmizela, jako někdy mizí prudké bolesti hlavy, takže pocítil obdiv, byť trochu nejistý, ke svému nově nabytému klidu; podobně jako když ho přestala bolet hlava, vychutnával nedůvěřivě úlevu od bolesti. Vzpomněl si na záznamy o průběhu bitvy, které měl zapisovat, a opět vytáhl blok a tužku, podíval se na náramkové hodinky a zhruba odhadl dobu, která uplynula od jeho posledních zápisů. Když znovu vzhlédl, zjistil, že moře přímo vře gejzíry, způsobenými dopady granátů. Zdálo se přímo neuvěřitelné, že Artemis

může proplout takovým peklem, aniž by byla zasažena.

Velitel se otočil, aby vydal rozkaz navigátorovi, a pak promluvil do zvukovodu; rámus byl tak příšerný, že Jerningham neslyšel ani slovo z toho, co velitel říká, přestože stál od něho jen pár kroků. Artemis se naklonila a prudce obrátila od nepřítele, a stejně tak rychle utichl i rachot děl. Uplynula jen jedna nebo dvě sekundy, než se dostali zpět do bezpečné kouřové clony, do tmy a ticha. Kouřová hradba přijala loď pod svou ochranu jako matka, tisknoucí dítě ve svém náručí. "Bůh zaplať," řekl Jerningham nahlas, "tak jsme se z ho dostali se zdravou kůží."

Zaslechl, jak do vody poblíž boku lodi dopadla další salva, ale nic neviděl. Trochu vody, která vystříkla, dopadlo až na můstek. Přemýšlel, zda Italové úmyslně střílí naslepo do kouře nebo zda salvu vypálily otkřesené a špatně vycvičené obsluhy děl, nekontrolované veliteli. Správná byla zřejmě druhá teorie, protože se brzy ukázalo, že to byla jen jedna salva.

Kouř začínal řidnout.

"Ostře doprava!" vykřikl náhle velitel o něco hlasitěji než obvykle.

Artemis se prudce naklonila, tak ostře, že prázdné nábojnice začaly poskakovat po palubě s rachotem, který bylo slyšet po celé lodi. Navigátor bral jméno Boží nadarmo stejně hlasitě jako předtím Jerningham a nervózně ohmatával kompas před sebou. Jerningham se podíval dopředu. Po levém boku bylo matně vidět obrysy lehkého křížníku, přímo před nimi plul další, stará dobrá Héra, společnice Artemidy z celé řady akcí ve Středozeří. Loď se k sobě blížily rychlostí téměř sto dvaceti kilometrů za hodinu.

"Ježíši!" vykřikl navigátor s tváří staženou napětím.

Jerningham viděl, jak se Héra otáčí, a ucítil, že Artemis rovněž. Obě lodě proletěly kolem sebe v protisměru, vzdálené ani ne dvacet metrů. Jerningham stačil zahlédnout na můstku Héry zírající důstojníky a vyděšené obličejy obsluhy jejího děla na levém boku.

"Přímě," řekl velitel. "Držet směr."

Artemis se znovu vyrovnala a plula vysokou rychlostí podél návětrné strany kouřové clony pryč od zbytku eskadry. Navigátor zasunul dva prsty pod límeček košile, snaže se uvolnit jeho sevření.

"To bylo o chlup, pane," řekl veliteli s předstíraným klidem v hlase.

"Ano, opravdu o vlasek," souhlasil velitel prostě.

Krátce poté, co se Artemis vnořila do kouřové clony, aby napadla nepřítele, admirál zřejmě vedl ostatní lodě zpět opačným směrem, takže Artemis unikající kouřem se jen tak tak vyhnula srážce s posledními dvěma loděmi v řadě. Jen díky skvělému námořnickému umění a rychlému rozhodování velitele nedošlo ke kolizi; to ospravedlňovalo přijaté riziko.

Velitel se hoře sám pro sebe usmál, když si v duchu rekonstruoval celou záležitost. Když se loď řítí v mlze rychlostí třiceti uzlů, je jasné, že se mohou stát překvapivé věci. Vzdálenost pouhých dvaceti metrů při kombinované rychlosti šedesáti dvou uzlů znamenala, že kdyby vydal rozkaz strhnout kormidlo prudce doprava jen o půl sekundy později, nebylo by to už nic platné. Už jako chlapce ho učili přijímat rychlá rozhodnutí a předvídat situace podobné této, a on sám se v tom cvičil celých dvacet let.

V roce 1918, když sloužil jako kadet Velkého loďstva, byl jednou, když kotvili v Rosythu, poslán s motorovým člunem se vzkazem na vlajkovou loď. Stočil se v plné rychlosti se svým člunem přesně pod záď Queen Elizabeth a pak zadním chodem motorů bezvadně přistál u jejích schůdků. Odevzdal zprávu a chystal se k odchodu, když ho zastavila spojka.

"Admirál by s vámi chtěl mluvit na zadní palubě, pane,"

Šel na záď, kde přecházel admirál sir David Beatty G.C.B., velitel Velkého loďstva.

"Ty jsi ten rošťák, co tady přistál s motorovým člunem?"

"Ano, pane."

"Viděl jsi mou vyhlášku?"

"Ne, pane."

"Zaplavils mou zatracenou kabinu svou zpropadenou vlnou. Po celých týdnech byly okenice zase otevřené. Dám si práci, abych vyvěsil ceduli 'pomalu', a první zatracený rošťák ve svém zpropadeném motoráku mi vyleje půlku zatraceného Firth of Forth na můj zpropadený nábytek. Vyříd' mě pozdravy svému veliteli a ať ti vyplatí šest pořádných. Slyšíš, pořádných!"

Aby se zachránil před bolestným a ponižujícím výpraskem, kadet projevil rychlé myšlení a pevné rozhodnutí. Zarputile zůstal stát.

"No co je?" vyštěkl admirál.

"Ta vyhláška není pověšena tak, aby ji každý, kdo připlouvá pod záď lodi, viděl, pane. Odtamtud není vidět, pane."

"Ty mně chceš odmlouvat?"

"Ano, pane. Kdyby byla vidět, tak bych ji nepřehlédl."

Tohle bylo holé konstatování skutečnosti, podané šestnáctiletým kadetem vrchnímu veliteli. Beatty si se zájmem prohlédl chlapce od hlavy k patě, uvědomuje si, že v tomto speciálním případě si je kadet jist tím, co říká. Kdyby nechal jeho tvrzení přezkoumat, pravděpodobně by se prokázalo jako správné; a přezkoumávat je by bylo zcela nedůstojné admirálské hodnosti.

"Tak tedy dobře, ruším rozkaz. Místo toho ohlásiš svému veliteli, že ses hádal s vrchním velitelem. On sám určí trest. Plav!"

Tady ukázal rychlost rozhodování Beatty. Nemohl se dopustit nespravedlivého jednání, disciplína by však utrpěla, kdyby se jakýsi neopeřený kadet mohl chlubit, že nad ním vyhrál v nějakém sporu. Spoléhal na velitele, že se postará o to, aby disciplína neutrpěla, a že dá kadetovi výprask, aby zajistil, že se nebude příliš naparovat. Skončilo to tak, že kadet unikl potrestání jednoduše tím, že admirálova rozkazu neuposlechl. Svému veliteli nic nehlásil, čímž riskoval celou

svou profesionální kariéru a vydával se v nebezpečí dodatečného tvrdého potrestání; byla to vysoká hra. Bylo však velice nepravděpodobné, že vrchní velitel bude kdy zjišťovat, zda nějaký kadet podal svému veliteli naprosto bezvýznamné hlášení, takže sázel skoro najisto a vyhrál.

Pro šestnáctiletého chlapce znamenal spor s admirálem a neuposlechnutí rozkazu stejně velké riziko jako pro velitele čelit palbě italského námořnictva a proletět kouřovou clonou rychlostí třiceti uzlů. Bylo sice riskantní vystavit lehký křižník palbě bitevních lodí, avšak po přesných propočtech zase až takové nebezpečí nehrozilo. Artemis se vynořila z kouřové clony připravena k palbě, takže ji Italové nejdříve museli spatřit, pak natočit děla, zjistit vzdálenost, zahájit palbu. Jejich přístroje jistě nebudou tak dobře udržované a posádka tak zručná. Bude jim trvat určitě dost dlouho, než se přesně zaměří. A čím více lodí bude na Artemidu střílet, tím lépe. Nesčetné vodotrysky poslouží jen k tomu, aby zmátly pozorovatele a dělostřelecké důstojníky - loď, která se pokouší opravit zaměření děl podle dopadu střel z jiných lodí, je naprosto ztracená. Největší nebezpečí spočívalo v tom, že je nějakou shodou náhod zasáhne naslepo vypálená salva. Toto riziko však muselo být srovnáno s naprostou nutností na Itálii udeřit. Velitel vypočetl pravděpodobný výsledek velice přesně.

XV. kapitola

Z velitelova hlášení:

".. .pak jsem se vrátil,
abych pokračoval v boji..."

"To bylo o fous," řekl vrchní námořník Harris. Seděl na dělostřeleckém sedadle u pomponu na levém boku lodi a houpal nohama, když kolem nich projela Héra. Široce se zašklebil, protože nebyl žádná fajnovka, kterou jen tak něco ohromí.

"By mě zajímalo, jak se cejtí starej Corky," prohodil námořník Ryder. "Vzpomínáš si na starýho Corkyho, Nibsi? Víš, toho drába. Slyšel jsem, že teď slouží na Hěře."

Dráb je označení pro člena lodní policie a Ryder patřil k námořníkům, kteří tyto pány dobře znali, podobně jako většina obsluhy pomponu. Zdálo se, že nejhorší individua na lodi přirozeně tíhnou k pomponu. Vrchní námořník Harris byl několikrát degradován a zastával své odpovědné místo jen díky svým jedinečným vrozeným vlastnostem, protože Harris byl skutečně přirozeným střelcem z pomponu. Přesné ovládání této zbraně vyžaduje zvláštní schopnosti: jedna ruka kontroluje náměr, zatímco druhá otáčí dělem kolem dokola, asi jako když se hrají _ klavíru současně trylky a bas. A to vše se muselo dělat instinktivně, protože při střelbě na letadlo, letící rychlostí pět set kilometrů za hodinu, nezbyvá na přemýšlení mnoho času. Dělo se čtyřmi hlavními, několik tun složitého strojního zařízení, se muselo pohybovat dopředu a dozadu, nahoru a dolů, namířeno nikoli přímo na cíl, ale o padesát či více metrů před něj, aby poslalo kilogram vážící granáty na dostaveníčko s letícím nepřítelem.

I s dělem střelícím čtyři granáty za sekundu, každý s nepředstavitelně vysokou počáteční rychlostí a s pomocí svítících střel, to byl složitý úkol. Dělostřelec musel být rozeným střelcem a zároveň mít dostatečně pružné myšlení, aby se dokázal přizpůsobit určitému omezení zaměřovače, jeho ruka, oko i mysl musely být bleskurychlé. K tomu ještě potřeboval jednu obyčejnější vlastnost, a to slepou odvalu, aby dokázal bez mrknutí oka čelit strašným náletům hloubkových bombardérů.

Na Artemidě podobně jako na všech lodích bylo habaděj statečných mužů, avšak ani její důkladné pročištění by nenašlo stejně dobrého střelce z pomponu, jako byl vrchní námořník Harris. Ovládal svůj kanón, jako kdyby to byla součást jeho těla, dívaje se hledím s oběma očima otevřenými, a jeho pružné myšlení instinktivně pracovalo, zatímco u někoho jiného by se zatěžovalo propočty. A Harris se zlepšoval praxí, neboť teď dovedl přelstít piloty bombardérů a intuitivně předvídat, jaké úhybné manévry použijí, aby mu znesnadnili míření. Byl skutečným virtuosem dvouliberního pomponu; právě dnes ráno zvýšil počet svých sestřelů o celých pět - a několik set kilometrů za lodí leželo na dně Středozemního moře pět roztržitých letadel, rozervaných granáty, které do nich vystřelil Harris.

A tak byla obsluha jeho pomponu v ještě lepší náladě než obvykle, asi jako fotbalové mužstvo po vyhraném zápase. Vše záleželo na týmové spolupráci, protože obsluha musela pracovat naprosto koordinovaně: podávat munici, odstraňovat zádrhele, stejně jako když záložníci uvolňují prostor pro šikovného středního útočníka, který stílí góly. Hrudě se jim nadýmaly pýchou i proto, že pravý pompon si mohl činit nárok na jediný sestřel, a to ještě pochybný. Kdyby se obsluze naskytla možnost, dříve než bude mít nadšení čas pominout, oslavila by to tak, jak oslavovala všechny úspěchy: nedisciplinovaně, neuctivým chováním k nadřízeným důstojníkům, opilstvím a přetáhnutím dovolenky. Všechny tyto přestupky proti kázni vedly k tomu, že se celá obsluha levého pomponu pravidelně nacházela v trvalém trestu.

"Konvoj to schytává," poznamenal vrchní námořník Nye, když se náhle ozvaly výstřely, naznačující, že konvoj a jeho zmenšená eskorta stílí na letadla, která se znovu vrhla do útoku, využívající toho, že jim už nestojí v cestě křižníky a torpédoborce.

"Nic se jim nestane," řekl Ryder. "Dneska ráno jsme dostali ty nejlepší Taliány. "

"Pamatuješ se na toho s těma červenými pruhami na křídlech?" zeptal se Nibs. "Pěkně jsi mu to nandal, šéfe."

Harris přikývl při té šťastné vzpomínce.

"Jak se ti vede, Kudrnáčí?" zeptal se náhle.

Námořník Presteign se usmál.

"Fajn," odpověděl.

Presteign byl pravým nabíječem pomponu, jehož povinností bylo pravidelně vyměňovat krátké těžké pásy granátů na pravé straně, úkol, který plnil přesně a bez chyby; to byla samozřejmost, protože kdyby to nedokázal, nikdy by si toto

místo nemohl udržet, i přes Harrisovo přátelství. Bylo dost podivné, že byli s Harrisem tak dobří přátelé, stejně tak jako bylo nepochopitelné, že Presteign vykonává svou práci tak rychle a spolehlivě. Presteign byl totiž básník.

O tom však vědělo jen pár lidí. Věděl to Jerningham, neboť jednou večer mu v důstojnické jídelně dělostřelecký důstojník hodil nějaký dopis, který právě cenzuroval, se stručným komentářem.

"Poslyš, Jerninghame, ty jsi sečtělý chlap. Tohle by mohlo patřit do tvého oboru."

Jerningham přelétl očima arch papíru. Byly to verše, napsané typickým nevypsáním škrabopisem podpalubí, a Jerningham se smutně usmál, když spatřil krátké řádky, které ukazovaly, že jde o podpalubní poezii. Málem to hodil zpět, aniž by to četl, protože mu nebylo po chuti smát se neplodnému duševnímu úsilí druhých. Bylo to tak trochu jako posmívat se mrzákovi; občas se v korespondenci šesti set mužů najdou ke čtení dost divné věci. Jen aby vyhověl dělostřeleckému nadporučíkovi, prohlédl si váhavě dopis, protože se mu nechtělo smát se hrubým rýmům a kostrbatým veršům. Rýmy byly v pořádku, všiml si překvapeně, a něco v jejich řazení upoutalo jeho pozornost natolik, že si je přečetl znovu. Báseň měla naprosto správnou formu shakespearovského sonetu, proto si ji znovu pozorně přečetl. Bylo v tom mnoho krásy, půvabu, byla to báseň mimořádně sladká, s medovým rytmem; když si to četl, zněly mu verše v duchu jako zvuk vzdálených kostelních zvonů, nesoucí se nad nádhernou krajinou. Podíval se na dělostřeleckého důstojníka.

"To je v pořádku," řekl s předstíraným nezájmem, společným pro všechny důstojnické jídelny britského námořnictva.

"Je to skutečná báseň."

Dělostřelecký nadporučík se skepticky usmál.

"Myslím to vážně," trval na svém Jerningham. Podíval se na podpis. "Kdo je to ten A. B. Presteign?"

"Nikdo zvláštní. Docela hezký chlapec. Říkají mu Kudrnáč. Přišel k nám z Excellentu."

"Jen na válečná léta?"

"Ne, vstoupil do námořnictva jako plavčík již v roce 1938. Je ze sirotčince."

"Takže mu je teď kolem dvaceti?"

"Asi tak."

Jerningham si přečetl báseň ještě jednou, se stejným radostným pocitem. To není jen talent, to je génus - dvacetiletý génus. Pokud ovšem - Jerningham lovil v paměti, zda se s tím sonetem už někdy nesetkal. Ten člověk si klidně mohl vypůjčit práci někoho jiného a vydávat ji za svoji. Jerningham ji však nedokázal nikam zařadit a byl si jist, že kdyby byla bývala vydána, byla by mu známa.

"Kdo je adresát?"

"Ale, nějaká dívka." Dělostřelecký důstojník vylovil z hromady dopisů před sebou obálku. "Řekl bych, že číšnice."

Na obálce bylo napsáno slečna Jean Wardellová, Somerset Arms, Page Street, Gravesend. Velice pravděpodobně číšnice, jak odhadl dělostřelecký důstojník.

"No, tak mi to zase dej," řekl dělostřelecký důstojník. "Nemůžu strávit celou noc nad těmi ztracenými dopisy."

Po tomhle následovaly další tři sonety, všechny stejně půvabné jako ten první, a všechny adresované do stejného hostince. Jerningham často přemýšlel o neznámém Keatsovi na palubě Artemidy a dal si ho ukázat, ale trvalo nějakou chvíli, než se s ním osobně seznámil. K tomu došlo až mnohem později, když se náhodou ocitli spolu sami na přístavišti, kde čekali na motorový člun z lodě. Jerningham byl mírně podnapilý.

"Četl jsem některé tvé básně, Presteigne," řekl. "Jsou velmi dobré."

Presteign se lehce začervenal. "Děkuji vám, pane," řekl.

"Jak tě vůbec napadlo začít psát sonety?" zeptal se Jerningham.

"No, pane..."

Presteign hovořil plynule a obezřetně, zřejmě mu vadilo to, že mluví s důstojníkem, a ještě navíc o věci, o které si nikdy předtím s nikým nepovídal, vůbec s nikým. Četl Shakespeara, vypůjčil si z lodní knihovny jeho sebrané spisy; na Jerninghama to působilo, jako by se několik týdnů přímo Shakespearem opíjel, podobně jako jiní námořníci na flámu.

"A na konci knihy, pane..."

"Samozřejmě, tam jsou sonety."

"Ano, pane. Nikdy předtím jsem nic takového nečetl. Ukázaly mi něco nového."

"Bylo mi jako strážci nebes, když nová hvězda v jeho obzor vpluje," zarecitoval Jerningham.

"Ano, pane," přikývl Presteign zdvořile, leč bez jakéhokoli náznaku jiné reakce, kterou by pronikavý Jerninghamův pohled zjistil.

"To je Keats. Znáš Keatse?"

"Ne pane."

"Přijď ke mně do kajuty a já ti ho půjčím." V setkání Presteigna s Keatsem bylo něco podivně dramatického. Jestliže kdy existovali dva básníci, mající vše společné, byli to tito dva. Jerningham skoro litoval, že Presteigna s Keatsem seznámil; bylo by ho zajímalo pozorovat, zda Presteign sám od sebe dokáže přijít na klasickou formu sonetu v oktetu a sextetu. Bezpochyby už k tomu směřoval. Na druhé straně byl okouzleně nadšen "Ódami" a nejvíce oceňoval květnatou barevnost "Svaté Anežky". Bylo něco fantasticky podivného v kráse chlapce - jiný výraz se na to nedal použít - zasazené do nezvyklého rámce námořnické uniformy; nadšení mu zbarvovalo tvář a vnášelo lesk do očí. Z toho, jak mu nakrátko ostříhané plavé vlasy na hlavě kudrnatěly, bylo zcela jasné, proč dostal svou přezdívku. Bylo rovněž naprosto zvláštní povídat si o "Ódě na slavíka" s člověkem, jehož úkolem bylo nabíjet granáty do pomponu, zatímco Anglie bojovala o život a svět stál v plamenech; a kdy sám Jerningham byl ohrožen. Bylo však okouzující poslouchat Presteignovu intuitivní, a přesto procítěnou kritiku Spencerových stancí, použitých Keatsem ve "Svaté Anežce".

Byla to všechno samozřejmě jen intuice, protože chlapec nikdy nezískal vzdělání. Jerningham zjistil holá fakta o jeho

životě částečně z jeho vlastních úst, částečně z osobních spisů. Byl nalezenec - Jerningham hádal, že jméno Presteign dostal podle jedné vesnice v hrabství Herefordshire - a vyrostl v sirotčinci. Život v ústavu by byl ubil ledajaký talent, avšak génia ubít nedokázal; to nedokázalo nic, ani jednotvárná rutina, ani nařízený časový rozvrh, protivný drill, nezajímavé jídlo, bezbarvý život, šedivé šaty, bídné vyučování, nelaskavé zacházení. Šestnáct let v ústavu, pak vstup k námořnictvu a posléze válka. Ten hoch nemohl napsat "Ódu na řeckou vázu", protože jakživ žádnou ódu nečetl a nikdy ani neviděl řeckou vázu. Nikdy neslyšel zpívat slavíka, a špinavá okna v kapli sirotčince by mu nikdy nepřipomněla - a ani Keatsovi - růžové květy, padající na ruce Magdalény.

Místo toho psal o krásných věcech, které znal: o rackovi, letícím za lodí; o modrošedých vlnách, pŕvabně zpěnných za zádi rychle plujícího křižníku, stejně krásných jako kterákoli řecká váza; o vlajce, třepotající se na stěžni. Psal o tom všem slovníkem naučeným v sirotčinci a v námořnictvu, stručnými přesnými slovy, která přeměňoval v zářivé klenoty. Keats by byl učinil totéž, pomyslel si Jerningham, až na to, že Milton a Byron mu dali volnější výběr.

A je možné, že i námořní disciplína - disciplína Whale Islandu - sehrála svou roli v utváření jeho ukázněného básnického stylu. Alespoň Jerningham usoudil, že tomu tak bylo. Zevnějškem byl Presteign - přestože měl hezký obličej - nejtýpčtější lodník, jakého kdy Jerningham viděl. Kdyby ho sirotčinec nenaučil, jak žít v přeplněné komunitě, určitě by to bylo udělalo námořnictvo. U Presteigna nebylo ani stopy po nějakém buřičství proti společnosti, nikdy se nedostal do rozporu s předpisy a pravidly - procházel jimi bez jakékoli újmy asi jako náměsíčník prochází fyzickým nebezpečím - a nesl si s sebou své úžasné lyrické nadání.

Navíc si Jerningham uvědomil, že Presteign unikl mnoha problémům díky svému přátelství s Harrisem podivnému přátelství mezi básníkem a paličatým námořníkem, nicméně však velice opravdovému a silnému. Harris na Presteigna dožíral a hlídal ho jako starší bratr, a dělal to od té chvíle, kdy se poprvé setkali na Whale Islandu. Šťastnou náhodou byli pak oba současně přeloženi na Artemidu. Byl to Harris, kdo se za Presteigna bil ve rvačkách, kterých se ten nechtěl zúčastnit, a Harris také plánoval porušování předpisů, aby ulehčil Presteignovi život, a vymýšlel si nezbytné lži, aby ho uchránil od následků. Harris dohlížel, aby měl Presteign v pořádku výstroj, řádně zavěšené a sbalené visuté lůžko, upozorňoval ho na povinnosti, o něž se musí hlásit, a chránil ho před tvrdšími útoky kamarádů. Presteignovo básnické nadání naplňovalo Harrise úžasem a obdivem, aniž mu rozuměl. Bylo to něco, co nehrálo v jejich přátelství žádnou roli, co Harris přijímal jako samozřejmou součást osobnosti svého přítele stejnou jako jeho kudrnaté vlasy. A možná to byl Presteignův výjimečný smysl pro tempo a rytmus, který z něj učinil tak schopného nabíječe levého pomponu, a to bylo taky to jediné, co Harris na oplátku požadoval.

Jerningham až dosud měl s Presteignem pouze tři rozhovory, což nebylo příliš mnoho na to, aby o něm získal všechny potřebné údaje, zvláště proto, že ten poslední dost zle zpackal.

"A kdo je ta slečna Jean Wardellová?" zeptal se Jerningham nenápadně jak jen uměl; nenápadně, ale přesto se Presteignův spokojený obličej mrzutě zakabonil, hned jak uslyšel otázku.

"Jedna dívka, kterou znám," odpověděl a pak, když viděl v Jerninghamově výrazu další otázku, dodal: "Jedna číšnice z Gravesendu."

Jeho mrzutost prozradila Jerninghamovi hodně z toho, co ho zajímalo. Uměl si představit utahanou a lehce přezrálou dívku, nevzdělanou a necitlivou. Dovedl si představit i způsob, jakým taková dívka přijímá Presteignovy básně - se zdviženým obočím, zmateně a s předstíraným zájmem z obavy, aby ji někdo nezačal podezírat z nedostatku kulturnosti. A teď, když je dostává poštou, je zřejmě otráveně odkládá stranou bez čtení, nebo je snad dokonce zahazuje. A Presteign o ní tohle vše věděl, jak prozrazoval jeho mrzutý pohled; byl si vědom její povrchnosti, a přesto k ní byl stále přitahován, tělo bojovalo s duchem. Chlapec byl zřejmě odsouzen do konce života beznadějně milovat ženy starší a zkušenější než on sám. Jerningham to v tom okamžiku viděl naprosto jasně, ve stejné chvíli, kdy si uvědomil, že jeho nenadálá otázka narušila, alespoň dočasně, delikátní vztah mezi důstojníkem a námořníkem, básníkem a milovníkem poezie. Bude muset odložit na neurčito svůj záměr požádat o kompletní sbírku Presteignových básní. Skončil rozhovor tak rychle, jak jen to slušnost dovolovala. Když Presteign odešel, pokusil se sám sobě znovu namluvit, že poezie je něco, na čem nezáleží, že torpédo vpálené do boku německé ponorky je daleko důležitější než všechny sonety světa. Ještě trpčeji si přiznal, že by dal celou Presteignovu tvorbu, už napsanou i tu budoucí, výměnou za příslib své osobní bezpečnosti do konce války.

"Jak se vede, Kudrnáči?" zeptal se vrchní námořník Harris, pohupující nohou na dělovodském sedátku.

"Fajn," přikývl Presteign.

Něco se začínalo utvářet v jeho hlavě; podobalo se to zlatému rámci pečlivě propracovaného nádherného klenotu, dříve než jsou do něj vsazeny diamanty. Byla to sonetová forma: rýmy se řadily samy od sebe, přesahující do prodloužené páté řádky, jež ještě více oživí smysl básně. Inspirací tohoto sonetu byl padající bombardér, ze kterého se valí kouř a jehož pilot sedí mrtvý u řízení. Presteign přímo cítil, jak se báseň sama utváří, a věděl, že bude nádherná. A ještě někde hlouběji v podvědomí čekaly jiné rámce a kontury básní, pomalu se rýsovaly, byť byly ještě značně mlhavé; a přesto slibovaly být stejně krásné. Presteign tušil, že se ocitl na prahu velkého tvůrčího rozmachu, celé řady sonetů, padající bombardér, italské loďstvo na obzoru, italský torpédoborec hořící do noci, zasažená německá ponorka vynořující se na hladinu. O tom všem bude psát. Presteign neměl ani zdání, zda někdo před ním ztvárnil námořní bitvy ve formě cyklu sonetů, a ani se o to nestaral. Jak se mu slova sama řadila v hlavě, byl si sám sebou jist tak dokonale jako umělec. Když tam stál u pomponu a vítr províval jeho uniformu, dolehl na něj pocit štěstí z tvůrčí činnosti. Za zádi lodi se pŕvabně zvedaly vlny - šedivá voda s bílou pěnou; nad ním zářila modrá obloha a vše dotvářela černá kouřová clona. Tlachání kamarádů v jeho uších sláblo, když první ze série sonetů nabýval v jeho hlavě stále jasnější a určitější podoby.

"Tak jsme zase v tom," poznamenal Nibs.

Artemis se začala naklánět na bok při obratu, kterým se vrátila do kouřové clony, aby znovu našla svého nepřitele.

XVI. kapitola

Z velitelova hlášení:

"...pozorovali jsme
další zásahy, až..."

Kouřová clona byla teď jen o maličko řidší než předtím; bezvadně se držela pohromadě a příznivý vítr ji pomalu hnál směrem k italské bitevní linii. Ventilační šachty nasály kouř, načerpaly ho dolů do vnitřku lodi a hnaly spolu se vzduchem do všech částí lodi, kde ho lidi museli dýchat. Načpělý a mastný kouř zamlžoval světla a nutil muže kašlat a nadávat. Ve věži B, umístěné o něco níž před můstkem, čekaly připraveny obsluhy děl, zahaleny do oblaků kouře; jejich situace byla lepší než u většiny ostatních, protože zde byla ventilace rychlejší a výkonnější než v kterékoli jiné uzavřené části lodě. Děla byla už nabita a muži cítili, jak se věž otáčí dokola. Každý člen obsluhy děla musel plnit speciální úkol a vykonat ho v přesně stanoveném okamžiku průběhu nabíjení a střelby; zajistit, aby šestipalcová děla vystřelila každých deset sekund, znamenalo, že se všichni museli plně soustředit na svou práci, takže jim nezbýval čas myslet na cokoli jiného. Po několika minutách bitvy by už byli stěží schopni bez přemýšlení určit, na kterou stranu je vlastně věž otočena, a kdyby jim to amplión nebo poručík Home neřekli, nevěděli by vůbec nic o škodách, které jejich palba působí. Jejich úkolem bylo připravit děla k palbě každých deset sekund; dělostřelecká centrála za ně provedla příslušné výpočty, zaměřovač namířil děla a vystřelil. Věděli však moc dobře, co znamená návrat do kouřové clony. Bylo skoro zbytečné, aby jim to poručík Home tichým hlasem oznámil.

"Za dvě minuty znovu zahájíme palbu." Většina mužů ve věži B byla alespoň o pět let starší než Home a stejně tak skoro všichni patřili ke stoupencům nové módní vlny plnovousů, která zasáhla královské námořnictvo hned v prvních měsících války. Ve věži B se vyskytovaly černé, plavé a rezavé brady; muži připomínali spíš posádku pirátské lodi než námořníky britského loďstva. Řada z nich byla oblečena do špinavých a potrhaných šatů, protože nikdo z nich zcela rozumně neviděl žádný důvod, proč by měl vystavovat svou parádní uniformu nebezpečí poškození v bitvě, zvláště když většina z nich utratila část žoldu na úšití hezcích a lépe padnoucích uniforem než ty, kterými je vybavila vláda. Přivrženec přísné disciplíny staré školy by byl stejně tak šokován neformálním způsobem, jakým vykonávali své úkoly; nikdo se nepostavil do vzorného pozor, jakmile dokončil práci, kterou měl na starost. Uhnul prostě z cesty ostatním a stál připraven znovu přiskočit. U těchto mužů nebylo třeba zachovávat vnější projevy disciplíny po vzoru pruské gardy. Rozuměli svému řemeslu, obsluhovali děla v půl tuctu vítězství a věděli, zač bojují; byli to prostě lidé se samostatným myšlením, kteří spolupracovali, aby dosáhli společného cíle. Nebylo třeba je drezírovat do nemyslní poslušnosti, aby bylo zajištěno, že budou dělat, co se jim řekne. Díky svým vítězstvím a dlouholeté válečné tradici svého loďstva si mohli být jisti, že jejich úsilí bude přesně zaměřeno na dosažení úspěchu.

Je pravda, že všichni muži také věděli, že čím lépe budou vykonávat svou práci, tím větší jsou jejich naděje na přežití, protože s každým Italem, kterého pomohou v této bitvě zabít, bude o jednoho Itala méně, který by mohl zabít je. Byl to však vedlejší, zcela druhotný důvod, proč pracovali, jak nejlépe uměli. Láska k životu neměla zdaleka takovou hnací sílu jako láska k námořnictvu, láska k lodi a zvláště pak umělecká touha vykonat bezchybně zadaný úkol. Připomínali tím členy orchestru, kteří hrají, jak nejlépe umí, a poslouchají dirigenta nikoli ze strachu z propuštění, ale prostě z čiré touhy odvést dobrý výkon. Tento stav myslí oněch mužů - jinými slovy jejich disciplína, esprit de corps, jenž by vyvolala beznadějnou závist admirálů, kteří neměli to štěstí velet takovým mužům - umožňoval na lodi vše kromě zbabělosti a záměrné lenosti. Mučedník na hranici odmítající odvolat, aby si zachránil život, či umělec vkládající bez rozmyšlení vše nejlepší do svého díla jsou motivováni podobně jako tito dělostřelci. Kdyby jim však někdo nerozvážně řekl, že jsou mučedníci nebo umělci, sklidil by jako odpověď v nejlepším případě soustrast, kterou námořnictvo chová vůči všem bláznům. Byli to mistři svého řemesla, kteří udržovali snadno rovnováhu na kymácející se palubě, perfektně připraveni okamžitě k činu. Vtipy, které sem tam utrousili, neměly nic společného se situací, ve které se ocitli.

Loď se vynořila z kouřové clony, sluneční světlo proniklo stílnými a dým uvnitř se začal rozptylovat silnější ventilací. Při obratu Artemidy se jim paluba pod nohama prudce naklonila, ukazatel se pohyboval na stupnici a věž se přes svou značnou váhu hladce otočila, jak miřič Wayne srovnával svůj přístroj s miřidly.

Jakmile se miřidla překryla a děla byla nabita, okruh se uzavřel a v dělostřelecké kontrolní věži se před očima dělostřeleckého důstojníka rozsvítila žárovka oznamující "děla připravena". Když pak vrchní poddůstojník O'Flaherty stiskl tlačítko zaměřovače, malé "můstky" v zapalovacích trubicích se rozežřály, trubičky se rozežřely, rozbušky na jejich koncích vybuchly do korditových náplní, kordit explodoval a děla vystřelila s téměř ohlušujícím rámem znejícím v malé místnosti jako hromová rána. Korditové náplně se z pevného skupenství přeměnily v ohromné množství horkého plynu, v takové množství, které by při dané teplotě zaplnilo prostor větší než celá loď o pěti tisících tunách. V okamžiku výstřelu však byl stlačen do prostoru velikosti většího bochníku chleba pod tlakem stokrát větším, než byl největší tlak v lodních kotlích. Tento tlak se opřel o spodek granátů a pudil je stále rychleji a rychleji hlavními děly, dlouhými sedm a půl metru. Výčnělky na granátech zapadly do drážek rýhování z nejtvrdší oceli, protože tlak na stěny závitů byl při odporu, který granáty kladly rotaci, stejně silný jako tlak mohutného hydraulického lisu. Granáty se posunovaly hlavními děly rychleji a rychleji, současně zrychlovaly i otáčení okolo osy; když dosáhly ústí hlavně sedm a půl metru od základny, vyřítily se do vzduchu rychlostí čtyřikrát vyšší než rychlost zvuku. Během krátké dráhy sedmi a půl metru získaly energii lokomotivy jedoucí rychlostí padesát kilometrů za hodinu. A zákruz měl obdobnou energii - jako by věž byla zasažena zároveň dvěma lokomotivami, jedoucimi padesát kilometrů za hodinu. Oba mohutné nárazy však dopadly na zákruzové systémy děl - systémy, nad kterými si lámalo hlavu nesčetně chytrých lidí; představovaly výsledek práce mnoha zručných dělníků a obsluha věže B je udržovala po všechny roky války v bezvadném stavu.

Aniž by byly vidět nebo slyšet, hydraulické trubice zákluzových systémů ztlumily oba strašné nárazy; vše, co bylo možno z jejich činnosti pozorovat, bylo pomalé klouzání děl dozadu a zase dopředu. Obě lokomotivy se zastavily během pouhých dvou sekund tak měkce, jako když se štihlá dívka lehce opře o polštář.

Mužem číslo dvě u pravého děla byl vrchní námořník Harley, zarostlý mořský vlk, podobající se laskavému prorokovi ze Starého zákona. Po zákluzu otevřel závěr, čímž současně uvolnil silný proud stlačeného vzduchu, který proběhl hlavní děla a vymetl z ní horké plyny a všechny případné neshofelé zbytky. Vyhodil starý zápalník, zasunul nový a otvor zavřel. Čtvrtým a pátým členem obsluhy děla byli námořníci Cunliffe a Holt, kteří už uchopili nový granát, vzatý z výtahu, a vrazili ho do rozpálené komory děla. Cunliffe ho posunul nabíjákem, až přesně zapadl do drážek rýhování. "Nabito!" zvolal.

Vrchní námořník James už stál připraven s náplní, a když Lunliffe vytáhl nabíják, James ji zasunul do závěru hlavně a odskočil. Harley přirazil závěr a pohyb šroubového závěru kupředu se změnil v otáčení, kterým šroubové závitky zapadly přímo do sebe. Jakmile tento pohyb skončil, uvolnil Harley pojistku, která do té doby posádku chránila před nešťastnými náhodami.

"Hotovo!" vykřikl Harley.

Waynův ukazatel byl přesně nad ukazatelem zaměřovače a Harley ještě nestačil ani dokončit slovo, když děla znovu zahřměla a granáty opustily jejich hlavně přesně deset sekund po předchozí salvě. Poručík Home pozoroval dalekohledem úzkým průzorem pod střechou věže dráhu střel. Upíral pohled na italskou vlajkovou loď; současně si však ve vnějším zorném úhlu periferním viděním uvědomoval na modré obloze nad bitevní lodí jakousi záhadnou černou čáru, která tam stoupala a klesala, mizejíc na jedné straně ve stejné chvíli, kdy se prodlužovala na straně druhé. To, co viděl, byla skutečná dráha granátů, letících vzduchem rychlostí šesti set metrů za sekundu. Jeho stanoviště přesně za děly mělo tu výhodu, že mu umožňovalo sledovat pohledem granáty, jak stoupají do výšky pěti tisíc metrů a pak klesají. Když pod ním znovu zaduněla děla, nenechal se tím vyrušit, neboť pátral po dopadu granátů. Krátce po novém výstřelu spatřil proti modrému nebi malíčké křídově bílé skvrny, objevující se tu a tam za nástavbami bitevní lodě; bylo těžko určit, zda jsou před či za ní, byl si však jist, že neviděl jejich základy. Odhodlaně zmáčkl tlačítko "dlouhá", ale neměl čas si odpočinout, protože už vzduchem letěla další salva, kreslící na obloze svou černou čáru. Spatřil jeden bílý gejzír, u kterého se objevily na tmavošedém pozadí bitevní lodí, další dvě malé bílé tečky za předním komínem a červenožlutý záblesk u jeho paty.

"Obstřel," zamumlal Home a zmáčkl příslušné tlačítko.

Přes rámus a vzrušení si musel zachovat chladnou hlavu. Artemis má možná nejdokonalejší přístroje, nejpřesnější děla a nejlepší munici, leč to vše by nebylo k ničemu bez jasných hlav, pevných rukou a bystrých očí. Zjistit "dlouhou" chtělo skutečně velice bystrý zrak, a taky její signalizování většinou vyžadovalo smělé rozhodnutí. Všechna tři tlačítka byla nebezpečně blízko u sebe, takže nervózní, nešikovný nebo ořesený člověk mohl lehce zaměnit "dlouhou" za "krátkou". Homeovi bylo teprve dvacet let. Dospělý muž by se zasmál při představě, že by si koupil dům podle jeho doporučení, investoval kapitál podle Homeovy rady nebo jen vsadil na koně podle jeho tipu. Ženy, se kterými se setkal na recepcích a večírcích, by o něm řekly - kdyby o něm vůbec uvažovaly - že je to "milý chlapec", a dokonce i dívky mladší než on by o chudém poručíkovi příliš nepřemýšlely. Byl to pro ně někdo, s kým se dalo tančit, případně vhodný společník pro jinak nudný večírek, rozhodně však nikdo, koho by bylo třeba brát vážně. A navíc poručík Home nebyl mladík oplývající společenskými přednostmi a měl vrozený sklon k mírné těžkopádnosti; hostitelky si s ním většinou nevěděly rady.

Nebyl to člověk aktivní a vynalézavé mysli. Lidé, kteří ho znali, mu předpovídali jen průměrnou budoucnost: za nějakých dvacet let odejde patrně z námořnictva do penze s hodností korvetního kapitána. V důsledku toho by se mohlo zdát podivné, že zastává tak odpovědnou funkci velitele věže B, leč nebylo na tom nic tak zvláštního. Home byl člověk se zarputilou odvahou typickou pro lidi z nižší společenské vrstvy, z níž pocházel. Dalo se na něj spolehnout, že raději zemře na místě, kde stojí - lépe řečeno sedí - než aby je opustil. Jeho klidná mysl bez fantazie neznala ani fyzický strach, ani strach z odpovědnosti; když tiskl tlačítka, ani ho v duchu nenapadlo, co všechno by se stalo, kdyby zmáčkl chybně: salva by minula, což by mohlo mít za následek porážku, která by vedla k pádu Malty, poté následně ke ztrátě Egypta, k německému vítězství a zotročení celého světa. Trochu ho možná znepokojovalo pomyšlení na to, že ho dělostřelecký důstojník vytáhá za uši, dále však už jeho fantazie nesahala. Soustředil se prostě na to, aby mačkal správná tlačítka a pozorně sledoval dopady dalších a dalších salv přesně podle jejich pořadí. V tom bude pokračovat až do nekonečna; kdyby nešťastnou náhodou granát rozmetl dělostřeleckou kontrolní věž a zabil dělostřeleckého nadporučíka, byl dokonale připraven převzít řízení všech tří věží ze svého místa a nést tak odpovědnost za veškerou výzbroj lodí.

Vousatí rváči, obsluhující věž B, mu projevovali úctu přiměřenou jeho hodnosti, a oddanost, kterou byli ochotni věnovat každému, na koho se mohli spolehnout, že bude jejich úsilí směřovat na zničení Taliánů. Po měsících služby ho už dobře znali a uměli předem přesně odhadnout jeho postoj k obvyklým přestupkům a žádostem. Přestože se stále ještě holil jen jednou za dva dny, zatímco jejich vousy už protkaly šedivé nitky, nosil na rukávě zlatý proužek a dokázal, byť s nenápadnou pomocí tabulek, vyřešit balistické a navigační problémy, u kterých by oni neměli vůbec šanci. Tyto dva atributy byly podle jejich názoru v přímé souvislosti, jinými slovy věděli, že je důležitější součástí složitého stroje, v němž oni sami jsou méně důležitými kolečky, věděli však také, že tato důležitá součástka se nikdy pod tlakem nezlomí ani nezasekne vlivem nějaké nepředvídatelné závady.

XVII. kapitola

Z velitelova hlášení:

".. zásah zavinil

malý požár..."

Artemis střelila výborně. Velitel to viděl na vlastní oči, když obrátil dalekohled směrem k italské vlajkové lodi. Na kratší vzdálenost bylo možno nejen pozorovat, zda gejzíry vody vystřikují na jedné či druhé straně cíle, nýbrž také jak blízko dopadají. Pršely kolem lodi tak hustě, že bylo určité mnohem více zásahů, než odhadovali podle prchavých záblesků vybuchujících granátů, které viděl; další mu zakrývaly gejzíry vody nebo vybuchovaly uvnitř. Bylo nemyšlitelné, že by mohly vážněji poškodit velkou bitevní loď, která měla své nejdůležitější části chráněny dvanáctipalcovou ocelí, přesto však byly určité nepříjemné. Velitel prožíval neobyčejně radostný pocit vzrušení. Byl to muž, jehož mimořádně zajímalo umění žít. Měl radost z Rembrandta stejně jako z Beethovenovy Páté symfonie; obdobně si vychutnával bouillabaisse v Marseilles či speciality jižanské kuchyně v New Orleansu nebo správně připravený yorkshirský pudink v severní Anglii. Se zalíbením se otočil za pěknou dívkou nebo elegantní ženou, radoval se z podařeného šťouchu v kulečnicku stejně jako z výhry grandslamu v bridži, a stejně se těšil z úspěchu v bitvě. Tohle byly věci, které zpříjemňovaly hořké pilulky života, jež musí každý člověk spolýkat. Byly stejně důležité jako život a smrt, nikoli však proto, že by byly velmi důležité, nýbrž proto, že život a smrt nejsou až tak významné. A tak si velitel vychutnával stejně podívanou na granáty, pršící na italskou vlajkovou loď, jako vědomí toho, že dopadají-li tak pěkně, je to jeho zásluha. Nepřátelské salvy se začínaly přibližovat a bylo načase znovu ustoupit. O dva kilometry od nich se z kouřové clony vynořila Héra, chrlič oheň ze všech věží. Chvilí se zdálo, jako by sama hořela, protože během plavby v kouřové cloně nabrala do sebe ventilátory spousty dýmu a teď je silný ventilační systém znovu hnal ven v obláčkách, které se točily kolem její nástavby, takže vypadala jako strašidelná loď. Artemis určitě vypadala stejně, když se vynořila z kouřové clony; velitel se sám na sebe trochu zlobil, že ho to nenapadlo dřív a nevzpomněl si na to - mohl tím ještě víc poplést italské dálkoměry a mířiče.

Jakmile se však z kouře vynořila Héra a za ní se začaly objevovat i další křižníky, nastal pro Artemis čas ustoupit a nechat Italy, aby pracně zaměřovali děla na nové prchavé cíle. Pro britské lodě by bylo ideální, kdyby se mohly ukázat jen na tak krátkou dobu, která by nedala Italům vůbec možnost na ně vystřelit, to však bylo iluzorní a prakticky neproveditelné. Nezbyvalo proto než se snažit najít přesnou hranici mezi nerozvážeností a opatrností, zůstat mimo clonu tak dlouho, aby nadělali co největší škody a přitom se nevystavovali zbytečnému riziku nepřátelského zásahu.

"Vlevo deset," řekl velitel, čekaje, až rámus děl přestane přehlušovat jeho hlas, a Artemis se znovu vrátila pod ochranu kouře.

"Proboha," vzdychl si vrchní námořník Harris u levého pomponu, "zase zpátky do toho kouře! Zdá se mi, že se pěkně couráme."

Jen málokterí z posádky Artemidy by nazvali její postup pomalým, ale Harris měl v sobě něco z chování rozmazlené primadony. Přál si bojovat svým dělem proti střemhlavým bombardérům, a trochu ho mrzelo, že se také hlavní baterie lodě dostala na řadu.

"Nemohu ani cejtit ten zatracenej kouř," nadával Nibs. "Připadám si špinavej i pod šatama."

Nad hlavou jim zahučela italská salva a zapadla neviděna do moře kamsi za lodí.

"Já bych neřek, že se couráme," prohodil Ryder.

"Kde je Kudrnáč?" zeptal se Harris. "Jseš v pořádku, Kudrnáčí?"

"Jasně," odpověděl Presteign. Vedlo se mu skutečně dobře. Sonet o bombardéru, padajícím v plamenech do moře, měl v duchu skoro úplně hotový a věděl, že je dobrý. "Jsem v pořádku, šéfe."

Potom se to stalo, a nikdo neuměl vysvětlit jak. Na Artemidu bylo vystřeleno padesát salv, aniž by ji některá zasáhla, ale teď, když plula neviditelná v kouři, ji trefila zbloudilá střela. Dopadla přímo na levý pompon a roztrhala ho na ostré ocelové střepiny, létající jako kulky z pušky, prorazila palubu a pak vybuchla. Na okraji obrovského kráteru, který vyrvala v palubě, ležely pozůstatky Presteigna a Harrise, jejichž krev se mísila v drenážních trubkách, takže i ve smrti byli spojeni.

Artemis se pod úderem zatřásla. Ve strojně, ve věžích i na můstku se muži chytali, čeho mohli, aby se udrželi na nohou. Střela zasáhla Artemidu silou expresu jedoucího rychlostí sto kilometrů za hodinu, aniž by něco náraz ztlumilo, aniž by mu vzdorovalo cokoli kromě tenounkých ocelových plátů. Před úplným zničením ji zachránila maličkost; skutečnost, že při dopadu granát zasáhl nejdříve těžký pompon, umístěný metr a půl nad palubou. Dělo bylo úderem rozdrčeno na nerozeznatelné kousky, tuny oceli se přeměnily na střepiny, avšak nárazem se uvolnila roznětka a granát vybuchl. Lidská vynalézavost pokročila tak daleko, že člověk nejenže byl schopen vystřelit těžký granát rychlostí šesti set metrů za sekundu, nýbrž mohl zároveň rozdělit tuto sekundu na tisíce a nařídít granát tak, aby vybuchl buď ihned při nárazu, nebo o dvě setiny sekundy později, kdy by už měl prorazit pancéřové pláty. Protože granát narazil na pompon, vybuchl hned pod vrchní palubou; kdyby k tomu nedošlo, vybuchl by až pod hlavní palubou a roztrhl Artemidu půli.

Ale i to, co natopil, bylo dost zlé. Vyrval v palubě obrovský kráter, širokou díru lemovanou zubatým okrajem, dlouhými zubatými ocelovými břity, výbuchem vertikálně pokřivenými. Vytrhl velké otvory v boku lodi a rozsel rozžhavené úlomky všude: dopředu přes tenké přepážky, dolů hlavní palubou i dozadu pancéřováním do přípravný dělové věže X. Pouhá síla jeho dopadu a přeměna jeho pohybové energie v tepelnou stačila, aby rozpálila ocel do běla; navíc střela obsahovala stovky kil výbušniny, která změnila střední část lodi ve žhoucí pec. Přesně v místě, kde granát vybuchl, se pod horní palubou v důstojnické jídelně nacházel lodní lékař a jeho muži a taky dva námořníci ranění střepinami bomb při ranním náletu. V jednu chvíli byli ještě naživu a v další už byli mrtví; v jednom okamžiku byli lidmi, a pak mezi nimi vybuchl granát a nezbylo z nich nic - vůbec nic.

Žár výbuchu připomínal žár svářecího plamene nebo elektrické pece. Nátěr přepážek v důstojnické jídelně měl velice tenkou vrstvu - záměrně tenkou právě s ohledem na podobné nebezpečí - přesto se však vzňal divokým plamenem,

jako kdyby chytila sama ocel. Také linoleum, částečně pokrývající palubu, vzplanulo. Požár zachvátil vycpávky židlí. Přední přepážka, oddělující důstojnickou jídelnu od zásobárny, byla roztržena a zásoby byly v plamenech - všechny ty maličkosti, které vnášely trochu pohodlí do života důstojníků: prostírání a ubrousky, noviny a alkoholické nápoje, samotný chléb a cukr, všechno to hořelo. Na pravoboku lodi vedle důstojnické jídelny byly umístěny kajuty vyšších důstojníků, které rovněž stály v plamenech: povlaky, stoly, šaty, dřevo i s lakem, i fotografie jejich žen a dětí, hokejky a tenisové rakety. Od jednoho boku ke druhému, od věže X na zádi až k poddůstojnické jídelně na přídi byla loď jako sálající pec. Z rozervaného trupu se valily plameny a dým. Do plamenů spadlo i střelivo z rozbitého pomponu, smrtelné malé granáty, které vybuchovaly s pekelným řámem a přizívovaly požár, zlověstně svítící v kouřové cloně.

Zástupce velitele, fregatní kapitán James Hipkin Rhodes, nositel Kříže a Řádu za vynikající službu, seděl na zadní člunové palubě a v duchu si hořce stěžoval. Když byl ještě mladým poručíkem, zdálo se mu přímo nedosažitelným zbožným přáním stát se zástupcem velitele. Dokonce i potom, když dosáhl zdánlivě nedosažitelného cíle a životně důležitého povýšení - nejobtížnějšího a nejvýznamnějšího v kariéře námořního důstojníka - z korvetního na fregatního kapitána, považoval to za příjemné a radostné. Být však zástupcem velitele lehkého křižníku během bitvy znamenalo být pátým kolem u vozu. Znamenalo to sedět na člunové palubě a nic nedělat a čekat jen na nepříjemnosti - pro případ, že by velitel padl (a zástupce velitele by dal, aniž by se přetvařoval, přednost vlastní smrti), anebo až bude loď zasažena (a on miloval Artemidu daleko víc než většina mužů miluje své manželky).

V aktivní službě bylo dost těžké udržovat celou loď čistou a upravenou, protože jako každý sebevědomý zástupce velitele si přál mít svou loď v co nejlepším stavu. Zasténal pokaždé, když se Artemis vnořila do kouřové clony, neboť znal až příliš dobře účinky, které budou mít mastné výpary na nátěry a povlaky a oděvy. Povinnosti zástupce velitele na velké lodi mají převážně rutinní charakter a po dvou letech služby se dalo pochopit, že do nich Rhodes úplně zapadl a měl sklon myslet příliš na maličkosti a ne na širší souvislosti skutečnosti, že Anglie vede boj na život a na smrt. Když Artemis vstoupila do boje, uvažoval, jaké škody to způsobí jejímu vzácnému nátěru, podobně jako je první reakcí ženy, když je s manželem pozvána na důležitou recepci, uvažovat o tom, co si vezme na sebe. Rhodesovi skutečně hrozilo vážné nebezpečí, že se z něj stane stará žena.

Když granát vybuchl, mrštila jím síla výbuchu ze sedátka na palubu. Rozedřel si bradu, a když se znovu postavil na nohy, stékala mu na prsa krev, leč nevěnoval tomu pozornost. Bylo mu zle a oťřesen doklopýtal k zábradlí a zíral dolů na trosky dva metry pod sebou. Žár plamenů mu ožehl obličej. Pak se vzchopil.

"Hadice sem!" zakřičel. Ti členové obsluhy pravého pomponu, jež nezkosily střepiny, se zvedali z různých fantastických pozic, do nichž je rozházel výbuch, a zář plamenů je nezřetelně osvětlovala v umělé temnotě kouře. Důstojníkův hlas je vzpamatoval. Aniž přesně věděli, co vlastně dělají, rozvinuli hadice, provádějící jako roboti vše, co jim bylo vštípeno nekonečným výcvikem. Když se Artemis vynořila z kouřové clony, zbledly plameny proti slunci skoro do neviditelnosti, maskovány hustým šedým kouřem, valícím se z podpalubí - byl to škaredý, smrdutý dým, protože v něm hořelo všelicos.

Rhodes napůl sklouzl, napůl seběhl po schůdcích na horní palubu a v běhu svolával protipožární oddíly do středu lodi. Pumpy začaly pracovat a díky předvídavosti hlavního inženýra byly dostatečně zásobovány párou. Rhodes se vrhl dolů do podpalubí; bylo plné dýmu jak z kouřové clony, tak od požáru. Protože elektrické vedení bylo poškozeno, byla tam tma jako v pytli, taková tma, že když se podíval dozadu, viděl, jak zadní ocelová přepážka s plameny v pozadí jasně červeně svítí.

Rhodes teď měl daleko do staré ženy. Výbuch patnácti-palcového granátu stačil, aby z něj vytřásl jakékoli staropanenství. Když zorganizoval protipožární čety v podpalubí, vyběhl opět na člunovou palubu, odkud mohl nejlépe přehlédnout škodu. Nemohl se na záď dostat přímo z podpalubí, protože loď hořela od jednoho boku ke druhému - takže jedinou cestou by bylo sejít dolů do kotelny a odtamtud se dostat na záď pod požárem. To by trvalo příliš dlouho. Na ubytovací palubě zahlédl Richardse, který měl na starost likvidaci škod v oné části lodi; když zjistil, že je Richards naživu a že má s sebou pracovní četou, usoudil, že jeho přítomnost není nezbytně nutná, a obrátil se k telefonu.

"Dejte mi hlavní můstek," řekl, a když se ozval Jerningham, dodal: "Zástupce velitele. Chci mluvit s velitelem."

Dvojitá krátká čekání, vždy sekundu nebo dvě, mu poskytlo trochu času, aby se nadechl a uklidnil. Jeho staropanenství a puntičkářství mělo i své výhody. Jelikož se hluboce soustředil na svou práci, nemyslel vlastně na nic jiného. Měl podat hlášení a muselo být provedeno přesně.

"Ano, pane zástupce?" uslyšel hlas velitele.

Rhodes ohlásil, co viděl a co už udělal.

"Je to zlý požár?" zeptal se velitel.

Rhodes přenesl zrak zase na záď k plamenům a dýmu. Z jeho hlediska to byl skutečně ošklivý požár, leč Rhodes si zachoval dost zdravého úsudku, aby se nenechal svést k přehánění. Přinutil se podívat na oheň nezaujatými očima, očima válečníka, a nikoli vrchní lodní správcové.

"Ne, pane," odpověděl. "Není to nic strašného. Zvládneme to za chvíli."

Položil sluchátko, ale telefon okamžitě znovu zadněl, takže jej znovu zvedl. Začínala docházet hlášení o škodách v různých odděleních - tu malá díra v potrubí, jinde rozbitá přepážka. Nic z toho však nevyžadovalo nejvyšší nasazení jeho pohotovostních jednotek. Vedle něj se objevil Jerningham, v obličeji lehce pobledlý, avšak s naprosto klidným vystupováním. Jerningham a zástupce velitele se z mnoha důvodů neměli v lásce a při hovoru se ani nesnažili předstírat nějakou srdečnost. Zástupce velitele rychle zopakoval hlášení, která mu došla, a Jerningham si to poznamenal do zápisníku. Pak se obrátili, aby se podívali na požár.

Množství hadic stříkalo vodu do hořícího kráteru; ještě došlo k výbuchu jednoho či dvou granátů z pomponu v podpalubí a každý výbuch vyhodil nahoru proud jisker, podobný pěknému ohňostroji. Další hasičský oddíl přiběhl po

středopalubí z levoboku; muž, který držel hadici, odtáhl bezohledně z cesty Presteignovu mrtvolu. Stříkačky by byly zvládný požár dosti brzy, leč do hry zasáhl silnější faktor. Artemis prudce otočila kormidlem, a jak se naklonila, otvor vyrvaný v jejím boku se dostal pod hladinu, takže podpalubí zaplavila mořská voda. Až na horní palubu bylo slyšet praskání, jak voda prudce ochladila do ruda rozpálený povrch, a kráterem se v ohromném oblaku hnula pára, která zahalila celou zád. Artemis se zase narovнала, jak nabrala nový kurs, a potom se lehce naklonila na druhou stranu, jak ji kormidlo vyrovnalo, čímž se padesát tun vody rozlilo po kajutách, vniklo do každého koutku a škvíry, a pak vyteklo jako špinavá teplá sprcha několika děrami, vyrvanými v hlavní palubě střepinami granátu. Teď už se na palubě objevovalo jen trochu páry a dýmu; Richards se postavil na zubatý okraj kráteru a podíval se dolů, zatímco poddůstojník vedle něj seskočil dolů do nepopsatelné spouště v důstojnické jídelně. Richards s dlaněmi u úst křičel výsledky jeho prohlídky zástupci velitele: otvory na obou bocích nad ponorem, menší trhliny v palubě.

"Ty trhliny dokážeme zacpat za chvíli," řekl zástupce velitele Jerninghamovi. "Ohlaste to veliteli."

"Provedu, pane," odpověděl Jerningham a teprve na poslední chvíli, když už se obrátil k odchodu, si vzpomněl, že by měl zasalutovat.

Zástupce velitele okamžitě na Jerninghama zapomněl, protože ho čekala zajímavá organizační práce. Vybavoval si, kde uložil gumové pláty, lišty a trámy, které bude potřebovat na ucpání otvorů, a přemýšlel, které námořníky by měl na tu práci poslat. Když pospíchal na horní palubu, aby začal s prováděním oprav, měl už v hlavě jasnou představu, co musí udělat i v jakém pořadí to provede. Jerningham se zatím vrátil z člunové paluby na můstek, aby podal hlášení veliteli. Byla to opravdu vyloženě nešťastná náhoda, že Artemis byla vůbec zasažena, na druhé straně však měla obrovské štěstí, že z toho vyvázla s tak malým poškozením. Výbuch granátu v důstojnické jídelně, s jen velmi malými škodami pod hlavní palubou, způsobil lodi prakticky daleko menší škody, než kdyby vybuchl kdekoli jinde. Hlavní výzbroj lodi nebyla poškozena a ztráty na lidských životech byly malé. Důstojnická jídelna bude znovu a znovu zaplavována při každém manévrování Artemidy, dokud se zástupci velitele nepodaří díry ucpat, leč její stabilita (velitel si problém zhruba propočítal v hlavě) nebude příliš narušena vahou toho obrovského množství vody nad ponorem. Měla dost rezerv, aby se s tím vyrovnala, přestože se zatížení vypálením třiceti tun granátů změnilo. Škoda lodního lékaře a jeho lidí.

"Říkáte, že posádka pomponu na levoboku byla zabita?" zeptal se velitel.

"Ano, pane."

"Takže jsme přišli o Harrise."

"Ano, pane."

Artemis tak ztratila svého fenomenálního střelce z pomponu. Byl pravděpodobně nenahraditelný - loď už nikdy takového neuvidí.

Jerningham přemýšlel o Presteignovi. Věděl a cítil v kostech, že ta číšnice z Gravesendu určitě zmačkala a vyhodila všechny sonety, které jí poslal, zatímco on od Presteigna nezískal úplný opis jeho díla. Civilizace tím o mnoho přišla. Výbuch Jerninghamem otrásl a přivedl ho do určitého stavu otupění. Ta část jeho osobnosti, která byla přeškolená na námořního důstojníka, pracovala jen malátně a poloautomaticky, a bylo zvláštní, že jeho druhá část měla tak jasnou představu a hořký pocit ztráty. Jednou o Presteignovi veliteli poví, jestli se vůbec z bitvy dostanou živí.

Kolem Artemidy profičely čtyři torpédoorbce a nechaly ji za sebou, chvátající zahradit cestu italským lodím. Signální vlajky letěly nahoru na hlavní stěžeň vedoucí lodi a vrchní signalista začal vykřikovat jejich překlad.

XVIII. kapitola

Z velitelova hlášení:

"...leč nezpůsobil větší škody..."

Celá posádka Artemidy věděla, že hlavní elektromechanik je misantrop a již dost dlouho trpěla jeho nenávistí. To bylo patrné i důvodem, proč celé podpalubí věřilo, že je bigamista. Vyprávěly se nejnemožnější historky o jeho manželských záležitostech, o jeho zamračené ženě v Pompeji, ženě pravděpodobně stejně odpudivé jako on sám, i o krásné mladé dívce ve Winchesteru, s kterou prý je nezákonně oddán. Někteří šli dokonce tak daleko, že tvrdili, že jeho druhá žena je neteří jeho první ženy, nebo že s ní je alespoň jinak příbuzná, a všichni stále spekulovali o jeho okultních schopnostech, jimiž se mu podařilo získat její přízeň a přemluvit ji, aby se stala spolupachatelkou tohoto nejpodivnějšího ze všech zločinů. Podle námořnických měřítek to byl starý člověk, povoláný zpět do služby už po odchodu do penze, a vtipálci občas vyvolali salvu smíchu poznámkami, co asi hlavnímu elektromechanikovi povídal Nelson, když spolu naposled mluvili.

Ať byly jeho manželské zvláštnosti na pevnině jakékoli, na moři to byl muž jednostranně zaměřený, muž s jediným zájmem, což bylo zřejmě důvodem všeobecného vtipkování posádky lodi, protože jednostranně zaměření lidé jsou přirozeným terčem. Byl zcela zaujat zájmem o zásobování lodě elektřinou a o její správný rozvod, takže veškeré další zájmy šly stranou. Všechny jeho myšlenky, když byl vzhůru (a i většina jeho snů), se týkaly elektřiny, stejně jako lakomec nemyslí na nic jiného než na své zlatáky. Podle jeho názoru nevěděl nikdo jiný na lodi o elektřině vůbec nic; torpédový důstojník snad dokázal vypočítat učebnicové příklady o indukci a hysterezi, leč takové teoretické nesmysly nebyly k ničemu pro muže, který má povinnost zásobovat za každých okolností elektřinou i nejzapadlejší koutek lodě. Poručík by určitě nedokázal zavřít oči a pak pomalu projít po hlavním vedení na levoboku, spočítat přípojku po přípojce, všechny skřínky s pojistkami a všechny vypínače, ale on to dovedl, a dokázal to i s pomocným vedením na levoboku, pak přejít na pravobok a vše to pěkně zopakovat.

Ke každému, kdo to nedovedl, choval hlavní elektromechanik pohrdavý postoj, což znamenalo, že pohrdal celou lodní posádkou. A protože nic na lodi nemohlo bez dodávky elektřiny řádně fungovat, všichni na palubě - velitel a jeho

zástupce, jehož slovo bylo zákonem, hlavní inženýr, torpédový důstojník, dělostřelecký nadporučík, jehož posádky děl se považovaly za nejdůležitější lidi na lodi, všichni do jednoho byli podle názoru hlavního elektromechanika jen pouhými loutkami, které na něm závisely ve všem kromě vlastního dýchání. Když se vzalo do úvahy, že i všechny ventilátory byly poháněny elektricky, záviseli na něm i v tom. Věděl, i když o tom nevěděl nikdo jiný kromě něj, že je pánem a velitelem HMS Artemis, že zapnutím či vypnutím několika vypínačů by mohl přestříhnout nitky jejího života, podobně jako řecké sudičky stříhaly nitě lidských životů. Potají se sám s tou myšlenkou mazlil, stejně vášnivě, jako se mazlil se svou plavovlasou kráskou z Winchesteru. Byl to pro něj stálý pramen tajného uspokojení, protože si ve své zaslepenosti neuvědomil, že mu jeho moc není nic platná v důsledku jeho skálopevného rozhodnutí udržovat dodávky elektřiny pro Artemidu v bezvadném chodu. Změnit toto rozhodnutí nemohl právě tak, jako si nemohl užít nos. Jeho místo za bitvy bylo vedle velké rozváděcí desky hluboko dole v útrokách lodi, kde byl raději než kdekoli jinde na světě s výjimkou občasné návštěvy Winchesteru. Oči se pásly na cifernících a signálních světlech, pak pohled přenesl znovu na ohromný diagram elektrické sítě, a vychutnával každou sekundu té podívané - podobně jako lakomec pouštějící mince mezi prsty a znovu je počítající už po tisíci se stejnou radostí jako by to bylo poprvé. Mrkl na tabulku specifické váhy kyseliny v náhradních akumulátorech; byly dostatečně nabity elektřinou, aby dokázaly zásobovat loď elektřinou tři hodiny, kdyby to bylo nutné v případě poškození generátorů. A za tři hodiny by ti ubozí hlupáci buď generátory opravili, nebo by poškození bylo tak veliké, že by loď byla tak jako tak ztracena. Když granát dopadl a vybuchl, právě znovu kontroloval rozváděcí desku. Paluba se mu pod nohama zakymácela a byl nemilosrdně sražen na zem. Bleskurychle se postavil na nohy, vyprostil se z náruče námořníka, který tam sloužil s ním, aby zaujal jeho místo, kdyby byl zabit - jako kdyby ho takový ubohý ignorant vůbec mohl nahradit - a okamžitě vrhl pohled na rozváděcí desku, na stupnice a indikátory. Když se jeho pomocník postavil vedle něj, žárlivě ho loktem odstrčil; dokud je ve službě on, nesmí se hlavní rozváděcí desky dotknout nikdo jiný.

Několik žárovek zhaslo a pár ručiček na stupnicích pokleslo na nulu. Hlavní elektromechanik rychle přešel rukama po vypínačích, jako pianista zkoušející piano. Přehrál na nich stupnici, přepnul na pomocný zdroj a znovu přehrál stupnici, aniž by při tom musel být jen na okamžik odtrhnout oči od indikátorů - dokázal najít poslepu kterýkoli vypínač, jenž si vybral. Obvod ke světlům v kajutách na zádi byl přerušen, proto jej opravil, a totéž provedl i u dalších částí loď, s výjimkou důstojnické jídelny, u které se indikátor zatvrzele bránil. Nemohl udělat nic, čím by obnovil elektrické vedení do této části; pokud šlo o něj, přestala důstojnická jídelna existovat. Když dospěl k tomuto závěru něco si sám pro sebe zamumlal; ani jeho pomocník, který se teď místo na desku díval na něj a který se za dva a půl roku naučil do určité míry odhadovat jeho nálady, nemohl říci, co to zamumlání mělo znamenat, stejně jako nechápal, co znamená kamenný výraz v obličeji.

Hlavní elektromechanik zase něco zamumlal a spustil ruce z rozváděcí desky. Udělal krok kupředu, vyrovnávaje kymáčení loď trochu tvrdě, protože měl revma v kolenou, a prošel dveřmi do telefonní ústředny. Závistivě si místnost prohlédl, protože spadala pod jeho velení jen částečně. Zásoboval ji elektřinou, leč námořníci Howlett a Grant, kteří obsluhovali telefonní ústřednu, nespádali do pravomoci jeho oddělení, i když byl pevně přesvědčen, že by byli daleko výkonnější, kdyby mu podléhali. Nelíbilo se mu, že muži, kteří měli co dělat s rozvodem elektřiny, by v nepatrných dávkách potřebných k rozezvučení telefonních přístrojů, nejsou pod jeho dozorem. Práce, kterou teď vykonávali - zkoušeli spojení a kontrolovali, která z nich fungují - byla natolik podobná té, kterou právě dokončil, že v něm vyvolala ještě větší žárlivost.

Krátkou chvíli pozoroval jejich hbité pohyby - znal jejich práci stejně jako oni - a přelétl zrakem telefonní spojovací desku, aby zjistil, co dělají. Deska byla na několika místech překřížena dráty, zasunutými do otvorů po celou dobu trvání bitvy, aby zajistily trvalé spojení dělostřeleckého důstojníka se všemi jeho věžemi a skladišti, spojení kotelny se strojovnou a podobně. Hlavní elektromechanik byl trochu zklamán, když viděl, že permanentní spoje jsou v pořádku; podle nahrbených zad Howletta a Granta, přestože měli na uších sluchátka a byli horečně zaměstnaní, mohl rozpoznat, že vědí o jeho přítomnosti i o tom, že je špehuje. Na desce se rozsvítilo světlo a Howlett zapojil.

"Ústředna," řekl.

Hlavní elektromechanik nerozuměl mumlání v Howlettových sluchátkách, viděl však, co spojuje. Velitelský můstek chtěl mluvit s ošetřovnou - na tom nebylo nic zvláštního.

"Dejte mi někdo důstojníka, který má na starosti kontrolu poškození," požádal hlavní elektromechanik a zvedl telefonní sluchátko vedle sebe. "Tohle je přednostní hovor."

Těšilo ho, že to může říci; během svého krátkého pobytu v telefonní ústředně viděl, že o telefon důstojníka, majícího na starosti kontrolu poškození, je velký zájem. Fakt, že nyní mohl požádat o přednostní spojení a trvat na tom, aby jeho hovor byl hned na řadě, jen potvrdzoval důležitost elektřiny. Když uslyšel hlas zástupce velitele, ohlásil mu výsledky přezkoušení hlavní rozváděcí desky.

"Výborně," řekl zástupce velitele. "Ano. Ano, důstojnická jídelna vyhořela."

Hlavní elektromechanik odložil sluchátko a prohlížel si chvíli netečně záda Howletta a Granta. Na tyhle dva žárlil. Mohli poslouchat telefonní rozhovory, a i když byli příliš zaneprázdněni, aby na to měli čas, mohli podle původu a určení spojovaných hovorů hádat, co se vlastně na lodi děje. Věděli stejně jako on, že důstojnická jídelna vyhořela, a nebylo spravedlivé - dokonce to bylo neslušné - že to vědí. Co on věděl, musel vědět proto, že to vyžadovalo jeho postavení pána nad elektřinou; oni to věděli také, leč jen díky tomu, že zneužívali svého zaměstnání, k němuž se dostali čistou náhodou. To, že nestojí jen sám na nejvyšším stupni přísně tajných vědomostí, se nesrovnávalo s důstojností hlavního elektromechanika, vládnoucího nad hlavním rozvodem - a nesrovnávalo se to ani s důstojností elektřiny samé. Všiml si, jak se Howlett pokradmu podíval na Granta s pobaveným, téměř urážlivým výrazem. Co ho obměkčilo a zabránilo mu, aby okamžitě zakročil na obranu své vlastní důstojnosti, bylo to, že náhodou zahlédl i levou půlku Grantova obličeje, protože až do té chvíle byl k němu Grant otočen zády. Grantovo levé oko bylo načernalé a oteklé,

víčka opuchlá a zarudlá, a na lící kosti se rýsovala pohmožděnina, která zřejmě taky brzy zčerná. Celá tvář byla jedna velká modřina, táhnoucí se dolů až k čelisti, kde se rýsovala nejzřetelněji.

"Ty máš ale parádní monokl," poznamenal.

"To nestojí za řeč," odpověděl Grant, který se přes své jméno narodil v Manchesteru a taky tam vyrostl. Na spojovací desce se rozsvítila žárovka, Grant spojil a ohlásil se:

"Ústředna." Výbuch granátu zřejmě Granta vyhodil ze židle a mrštil ho obličejem přímo na spojovací desku.

"Ústředna," ohlásili Grant s Howellem současně a zasunuli spojovací kolíčky.

Přiznat si, že telefonní ústředna je perfektně obsluhována i bez jeho dozoru a že oba dvacetiletí chlapci plní přesně své povinnosti, ať je hlídá nebo ne, byla pro hlavního elektromechanika hořká pilulka. Neměl valnou důvěru v mladé lidi. Povzdech si a vydal se z telefonní ústředny zpět ke své milované rozváděcí desce. Pohyboval se jako stařec, neboť ho trápilo revma. Znovu přehlédl stupnice a signální světla; vše bylo v naprostém pořádku, ani jeho hloupému pomocníkovi se nepodařilo nic pokazit. Pokračoval dál směrem k zádi, prošel dalšími dveřmi a vstoupil do nejtajnější části lodi.

Zavřel za sebou a rozhlédl se. Stál v dělostřelecké centrále. Věděl velice dobře, že i v mírových dobách by každá cizí mocnost zaplatila královskou odměnu tomu, kdo by některému jejímu odborníkovi umožnil stát půl hodiny na místě, kde se teď nalézal on. Všude okolo něho byly umístěny přístroje s nadlidskou výkonností, na jejichž zdokonalování se dlouhá léta podílely nejlepší mozky námořnictva, přístroje, které okamžitě vyřešily diferenciální rovnici, jejíž výpočet by trval profesorovi matematiky alespoň dva dny, ne-li více, stroje, které dovedly uvést do souladu půl tuctu různých číselných údajů, automaticky počítaly se změnami barometrického tlaku a zahřívání děl, uměly myslet do budoucnosti a přitom nikdy nezapomínaly na minulost.

Hlavní elektromechanik si s uspokojením uvědomil, že tyto nadlidské stroje jsou na něm závislé při dodávce elektřiny, bez níž by nebyly k ničemu. Jeho jediný přítel na lodi, starší poddůstojník elektromechanik Sands - rovněž člověk správně posuzující význam elektřiny - trávil většinu času upravováním a seřizováním těchto strojů, lichotil jejich slabostem a trpělivě je přemlouval k práci, když tvrdošíjně odmítaly fungovat.

Uprostřed místnosti, okolo stolu dostatečně velkého, aby na něm mohl pořádat recepci starosta Londýna, seděla kapela námořní pěchoty. Ve starých dobách vyžadovali ředitelé kočujících divadelních společností od svých herců dvojí práci: každý večer museli nejdřív hrát v orchestru a pak teprve vystupovat na jevišti. V inzerátech divadelních novin bývala shánka po tragédech, kteří zároveň umějí hrát na nějaký hudební nástroj. Podobně i na Artemidě měli hudebníci dvojí povinnost, přičemž provozování muziky bylo méně důležité. Čas, který věnovali zkouškám námořnických písní, byl jen volný čas, který jim zbýval po mnohem náročnějších cvičeních ve společné práci.

Nadlidské přístroje, kterými byli obklopeni, přece jen nebyly zcela nezávislé na lidské práci, nestačilo, že je hlavní elektromechanik zásobil elektrickým proudem, ani že je starší poddůstojník Sands nařídil a opravil; jejich výsledky ještě musely být interpretovány a pak realizovány. Pod skleněnou deskou stolu bylo vidět spoustu jehel - některé se pohybovaly plynule, jiné nepravidelně, jedny se plížily, jiné poskakovaly po stupnicích sem a tam. Každá jehla měla svého pozorovatele z kapely, jenž zároveň řídil do souhlasných postavení svůj vlastní indikátor, který se pohyboval pomalu, když se pohybovala zvolna kontrolovaná jehla, a poskakoval, když ona poskakovala - naprosto nepředvídatelně. V dělostřelecké centrále hrála kapela námořní pěchoty beze zkoušek a bez not. Nikdo se nemohl dívat kupředu, aby zjistil, zda skladatel někomu z nich nezaručil pro příštích dvacet taktů klid a pokoj. Pohledy dopředu neexistovaly, každý hudebník poslouchal jinou taktovku, která mohla kdykoli začít pracovat a vyzvat k okamžitému nástupu.

Na zvýšeném sedadle v čele stolu, odkud měl přehled po celé ploše stolu, seděl vrchní dělostřelecký poddůstojník Kaile se sluchátky na uších a dalšími telefony na dosah ruky. V určitém směru byl Kaile vlastně dirigentem tohoto bláznivého orchestru, i když nemohl ani určit, co se bude hrát, ani kdy představení začne a kdy skončí. Byl spíše v situaci šéfa kapely, který zjistí, že hudebníci z ničeho nic spustí svou muziku, aniž by se dohodli, co budou hrát. Dohlížel alespoň na to, aby všechny nástroje byly stejně naladěny a hrály ve stejném taktu, a taky v souladu s rozkazy z hlavního můstku a od dělostřeleckého nadporučíka, řízené trojitými hlášeními důstojníků pozorovatelů. Taky se od něj očekávalo - pokračujme ještě chvíli v analogii - že bude podle potřeby správně zesilovat nebo zeslabovat sílu zvuku. Jinak řečeno krátit nebo prodlužovat vzdálenost dostřelu, otáčet děly doleva a doprava, zkrátka zaměřovat je v souladu s opravami, získanými pozorováním dopadu granátů. Ať jsou přístroje sebe přesnější, válku v poslední instanci přece jen vedou lidé, jejichž nervy musí být trvale pevné, aby dovedli přístroje řídit, jejichž statečnost musí zůstat na vysoké úrovni, octnou-li se spolu se svými stroji v nebezpečí, jejichž výcvik a kázeň musí být takové, aby se vzájemně doplňovaly. Zdokonalování strojů tyto nároky nejenže nezmenšuje, naopak je ještě zvyšuje. Člověk z doby kamenné, kterého poprvé napadlo zvýšit údermost kamenné sekery použitím topírka, místo aby ji neobratně držel přímo v dlani, si sice pomohl, proti svým nepřátelům však musel bojovat stejně jako předtím. Zatímco Nelsonovým dělostřelcům nosili munici mladí chlapci, na Artemidě zastávaly tento úkol moderní hydraulické výtahy; dělostřelci však museli v obou případech zůstat na svých místech u děl, aby dosáhli úspěchu.

Podobně bylo nezbytné, aby okolo stolu v dělostřelecké centrále panovala kázeň a odvaha. Třesoucí se ruce by nemohly udržet v klidu ručičky, a lidé rozrušení strachem by nemohli dávat pozor na zdánlivě bezúčelné pohyby řídících jehel, tak aby děla nad nimi mohla střílet plné salvy každých deset sekund. Tady dole, hluboko pod hladinou moře, žili muži v relativním bezpečí před výbuchy granátů, na druhé straně však nepřiliš hluboko pod jejich nohama byla obšivka lodí, a prostor kolem dokola byl naplněn naftou. Mohla je zasáhnout mina nebo torpédo a zaplavit je vodou nebo ohněm. Mohlo dojít k proražení jiných oddělení na lodi a dovnitř by se při pomalém potápění valila voda; v takovém případě bylo jejich povinností zůstat na místě, aby byla děla až do posledního možného okamžiku udržena v činnosti. Nahoru vedly jen strmé železné schůdky, po kterých by mohli eventuálně vystoupat do nejistého bezpečí.

Členové kapely námořní pěchoty si toho byli plně vědomi, protože byli příliš inteligentní, aby jim to nedošlo. Kázeň je poutala ke stolu, dávala jistotu jejich rukám a udržovala jejich mozky jasné. Kázeň je těžko definovatelná, lépe je možné ji pochopit vymezením protikladů. Panika může zachvátit dav nebo zaslepit jednotlivce a obrátit je bez rozumného důvodu na bezhlavý útěk, aniž by bylo možno zjistit jeho účel; v panice se lidé třesou strachem, jednají bezhlavě a bezúčelně, nic nevidí ani neslyší. Ukáznění lidé naproti tomu zůstávají klidní a pevní, plní účelně své povinnosti, poslouchají rozkazy a instrukce. Ke kázní přispívá řada různých okolností: staré zvyky, důvěra v kamarády, přesvědčení o důležitosti vlastní povinnosti. Disciplína ve starém Římě byla založena na strachu z důsledků jejího porušení a říkalo se, že v římské armádě se voják má bát více svých nadřízených než nepřítele. Bedřich Veliký používal v pruské gardě stejné metody. Nadšenec se vyřítí do nebezpečí, když je však zastaven, dá se pravděpodobně na útěk, a když utíká, je stejně těžké ho zadržet jako zastavit při útoku. Strach a nadšení jsou velmi úzkým a nejistým základem kázně. Základním prvkem kázně námořních pěšáků snad byla hrdost - hrdost na sebe, hrdost na jim svěřený úkol, na věc, za kterou bojují, hrdost na námořnictvo, ve kterém slouží.

Hlavní elektromechanik se nevěnoval žádným z těchto vysoce teoretických úvah. Letmý pohled po dělostřelecké centrále mu stačil, aby viděl, že všichni muži plní své povinnosti, a uspokojil jeho zvědavost; a další pohled na pana Kaila mu sdělil, že veškeré přístroje dobře fungují, samozřejmě jen díky elektřině, kterou jim on dodává. Na zdvižené oboči hlavního elektromechanika pan Kaile jen přikývl, takže se elektromechanik, nemající další výmluvu, proč by tam měl déle zůstat, vrátil na své stanoviště.

"Zvědavý starý parchante," řekl si pan Kaile pro sebe, bylo to však slyšet i do telefonu, takže to musel rychle vysvětlovat dělostřeleckému důstojníkovi, který ho slyšel. "Promiňte, pane, to neplatilo vám."

Z telefonu zaslechl zavrčení, oznamující mu, že se Artemis obrací, aby znovu zaútočila.

"Ano, pane," řekl pan Kaile.

První válečné zkušenosti získal pan Kaile již před dvaceti osmi lety. V bitvě u Falklandských ostrovů jako velmi mladý námořník hrál nepříteli významnou úlohu, neboť patřil mezi muže na HMS Kent, kteří byli využiti jako živá zátěž. Byl poslán na záď se všemi muži, kteří mohli být uvolněni ze svých stanovišť, aby zatížili zadní palubu, zvedli trochu příď a tím zvýšili rychlost lodě, zarputile pronásledující německý křižník Nürnberg. Pan Kaile tam onen dramatický večer trpělivě prostál, zatímco se Kent v mrholícím dešti prodíral kupředu, a také spolu s ostatními jásal, když se na kusy rozstřílený Nürnberg potopil do mrazivých vod jižního Atlantiku.

Když se Kent konečně znovu vrátil do Anglie, oženil se Kaile s dívkou jménem Bessie. Bessie ani tenkrát nebyla hezká jako obrázek, jak si ji pan Kaile zdvořile sám sobě popisoval, nicméně právě díky jí dosáhl své současné významné hodnosti, s "pan" před jménem a zlatým proužkem na rukávu. Krasavice nekrasavice, pan Kaile miloval Bessii od první chvíle a nikdy ji nepřestal milovat, protože byla laskavá, soucitná a měla v něj neomezenou důvěru. Pro Bessii nebylo ničeho škoda, a právě kvůli ní se pan Kaile stal značně ctižádostivým mužem, se sny, které si sotva i jen sám sobě přiznával. Nikdy by se neodvážil zabloudit do říše tak divokých snů, do něčeho tak nepravděpodobného, jako byla představa, že by měl hodnost s patentem admirality. I jiné jeho sny byly obdobně fantastické: snil o Bessii, bydlící v jejich vlastním rodinném domku, koupeném a zaplaceném z peněz, které on vydělal, a zařízeném nábytkem, skutečně pěkným nábytkem, na který by nezůstala nezaplacena ani jediná splátka. Sen o tom, že by Bessie mohla mít doma služku v bílém čepěčku a zástěrce, byl přece jen přemrštěný, leč pan Kaile vážně v těch dobách toužil po tom, aby Bessie měla posluhovačku, která by ve vysněném domku vykonávala hrubou práci - starší důvěryhodnou ženu, která by paní Kaileové říkala "milostpaní". Jako mladý námořník se pan Kaile vzrušoval myšlenkami, že by se to někdy mohlo uskutečnit, když to však řekl své ženě, jen se na něj shovívavě usmála a pohládila ho po vlasech, jako kdyby to bylo dítě, vyprávějící o pohádkových bytostech. Starší námořník Kaile se pak vrátil znovu na moře s ještě hlouběji zakořeněnou ctižádostí, a za způsob, jakým zacházel s kulometem na palubě staré Vindictive, když stála u mola v Zeebrugge a německé dělostřelectvo drtilo její nástavbu na padrt', si vysloužil svou první medaili. Ani po válce ho ambice neopustily a přetrvávaly v něm i v letech míru, kdy dřel do úmoru, aby si doplnil základní vzdělání a zvládl složitou technickou stránku dělostřeleckého řemesla, které se stávalo stále složitějším a složitějším. Pan Kaile nebyl žádný génius, byl to však člověk ochotný vynaložit nekonečné úsilí, aby něčeho dosáhl. Stimulována jeho ctižádostí se zlepšovala schopnost jeho mozku pamatovat si složité podrobnosti a lépe si zapamatované věci řadit. Zapadl naprosto přirozeně do kázně na HMS Excellent, a když učebnice, ze kterých studoval, přesahovaly jeho chápání, vrátil se trpělivě na první stránku a začal znovu, pečlivě rozebíraje každou větu, dokud se mu nepodařilo problém pochopit. Postupně nabyl znalosti nejsložitějších pravidel a pouček, počínaje teplotou, při níž se má skladovat kordit, a konče napětím, které snese lodní řetěz, než se přetrhne. V britském námořnictvu neexistovalo jediné dělo, které by nedovedl opravit a obsluhovat. Logickým myšlením zcela nahradil vysokou matematiku, kterou by se nikdy nedokázal naučit, takže se uměl vypořádat s propočty počátečních rychlostí a dráhy střel profesionálním způsobem. Ze staršího námořníka povýšil na poddůstojníka, z poddůstojníka na staršího poddůstojníka, až nakonec dosáhl hodnosti, ve kterou nikdy ani nedoufal, hodnosti vrchního dělostřeleckého poddůstojníka, kterému se říká pane. A Bessie bydlela ve svém vlastním domku - pan Kaile ho na ni přepsal v den, kdy zaplatil poslední splátku - zařízeném vlastním nábytkem, a dvakrát týdně před vypuknutím světové války roku 1939 k nim docházela posluhovačka na praní prádla a hrubší práci, a říkala jí "milostpaní". Pan Kaile nevěděl, zda po válce ještě budou služby, nosící čepěčky a zástěrky, leč v průběhu jeho kariéry se mu přihodilo tolik neskutečných věcí, že dokonce začal považovat za možné, že jednoho dne bude mít poslední, nekonečné potěšení sedět v Bessiině vlastním obývacím pokoji a poslouchat, jak dává rozkazy své služce. I bez této vyhlídky, jen proto, aby Bessie mohla zůstat ve vlastním domě, zařízeném vlastním nábytkem, byl pan Kaile připraven rozdat si to se všemi Taliiány v celém jejich loďstvu. Uskutečnil už tolik ze svých představ, že Bessie byla jako žena vrchního dělostřelce nesporně vůdčí osobností společnosti, v níž se pohybovala, a mohla být mezi ženami vrchních poddůstojníků a seržantů od námořní pěchoty skutečnou královnou, kdyby chtěla. Ve skutečnosti to však

Bessie nedávala nikterak okázale najevo, jak si pan Kaile povšiml, stejně jako si všiml všech jejích kladných vlastností. Pana Kaila těšilo pouhé pomýšlení, že tu možnost vůbec měla. Jeho vlastní současné postavení v čele stolu v dělostřelecké centrále bylo v jeho hlavě velmi úzce spjato s pokračováním tohoto příjemného pocitu.

Pan Kaile si byl plně vědom toho, že i Italové mají dobrou výzbroj. Přečetl si velice pečlivě všechny tajné dokumenty, rozeslané dělostřeleckým důstojníkům královského loďstva a týkající se nálezů učiněných na dobytých italských lodích. Zajaté ponorky přinesly jen málo - ponorná lafeta čtyřpalcového děla byla naprosto dokonalou adaptací myšlenky, kterou britské námonictvo podle názoru pana Kaila trochu předčasně odmítlo - ale torpédoborec, ukořistěný v Rudém moři, prozradil daleko víc. Teoreticky rekonstruovat italský systém řízení dělostřelecké palby na velkých lodích z toho, co bylo nalezeno na torpédoborci, byla práce tak pro Sherlocka Holmese, asi jako odhadnout výšku člověka z délky kroku, určené pomocí stop. Bylo to přesně to, v čem pan Kaile vynikal. V té chvíli měl zrovna v kapse pochvalný list jejich lordstev z admirality, v němž mu děkovali za některé návrhy, které k této otázce předložil. Třeba se Angličanům brzy podaří zmocnit se nepoškozeného italského křižníku, nebo dokonce bitevní lodi. Pan Kaile se vroucně modlil, aby byl u toho, až k tomu dojde. Byl si jist, že to bude výborný materiál, ale nebyl zase natolik zaslepen materiálem, aby si nebyl vědom toho, že ani ten nejlepší materiál není k ničemu, když nejsou lidé, kteří by s ním správně zacházeli. Podíval se dolů na dvojí řadu vážných tváří, sedících okolo stolu v dělostřelecké centrále, a spokojeně pokýval hlavou. Tihle mládenci měli občas sklon k frivolnosti, kterou musel krotit. Jinak se však, chovali bezvadně; když došlo k tomu obrovskému výbuchu a loď se otřásla, jako kdyby narazila na skálu, světla najednou zhasla. Když se však znovu rozsvítila (pan Kaile neochotně pochválil hlavního elektromechanika za rychlost, se kterou světla opět zapojil), seděli dál na svých místech, a jeden po druhém nevzrušeně hlásili, že ukazatelé, které sledují, nadále fungují. Byli naprosto klidní a pan Kaile byl natolik lidský, aby pochopil, že to nebylo možné brát jako samozřejmost v dusné atmosféře, zvláště proto, že kvůli nějaké poruše ve ventilaci do dělostřelecké centrály pronikal strašný puch - možná zápach spálené barvy, ale zřejmě i něčeho jiného; pravděpodobně spáleného masa. Pan Kaile se uměl soustředit a ignorovat smrad, a dokázal ovládnout své myšlenky tak, aby se nerozptyloval přemýšlením, co se stalo někde jinde na lodi, že to tak smrdí, věděl však, že to ti chlapci nemusejí umět. Byl rád, když zjistil, že umějí.

"Nepřítel v dohledu. Zelená, čtyři, nula," oznámil telefon panu Kailovi.

"Nabít všechna děla," přikázal pan Kaile dělovým věžím. Byla to automatická reakce. V dělostřelecké centrále bylo ticho jako v kostele až na několik úsečných vět, které si posádka vyměňovala mezi sebou. Desátník Jones přijímal zprávu po telefonu a nahlas opakoval údaje o nepřátelském kursu a odměru, které mu hlásil důstojník od zaměřovače. Pozoruhodné přístroje prováděly výpočty. Pan Kaile znovu přehlédl zrakem stůl.

"Vše připraveno pro odměr, pane," hlásil.

„Plnou salvu,“ ozvalo se z telefonu.

"Plnou salvu,“ zopakoval pan Kaile do palebných věží.

Ozval se ostrý zvuk gongu a pak se Artemis pod vlivem své vlastní plné salvy pod jejich nohama nadzvedla. Její konstrukce z pevné oceli přenesla obrovský rámus děl a náraz výstřelů do dělostřelecké centrály, do níž už začaly proudit nové údaje. Ukazatele se hýbaly, pozorně sledovány kapelou námořní pěchoty, zatímco k nim každých deset sekund dolehlo prásknutí plné salvy. Zápach z hořící důstojnické jídelny prosakoval do dělostřelecké centrály a vnikal jim do nosu.

XIX. kapitola

Z velitelova hlášení:

"...takže loď byla připravena znovu zaútočit..."

Bitva pomalu vrcholila. Vítr stále hnal kouřovou clonu směrem k italské bitevní linii a za ní postupovaly britské lodě, blíž a blíž k Italům. Velitel na můstku Artemidy zvažoval možnost a účelnost útoku torpédoborců torpédy.

Torpédoborce mají ještě křehčí konstrukci než lehké křižníky a jejich útok lze provést jen po pečlivých přípravách, má-li být úspěšný. Na vzdálenost více než pět kilometrů běží torpéda příliš pomalu, než aby měla nějakou naději zasáhnout dobře manévrující cíl, a čím je vzdálenost větší, tím je obtížnější poslat torpédo do blízkosti cíle. Salva torpéd, vystřelená na řadu lodí, má normálně pravděpodobnost zásahu 1:3, neboť mezi každými dvěma loděmi je mezera dvakrát delší než nejdelší loď. Nízká rychlost torpéda a bdělost nepřítele ještě více tuto pravděpodobnost snižují. Torpédo s rychlostí čtyřiceti uzlů, vystřelené ze vzdálenosti šesti kilometrů na loď plující proti němu dvaceti uzly, zasáhne cíl za tři minuty, protože urazí jen čtyři kilometry. Jestliže však loď pluje stejným směrem jako torpédo, musí torpédo urazit dvanáct kilometrů a potřebuje devět minut, než dostihne cíl. Proto musí být torpédový útok vždy veden proti směru plavby nepřátelských lodí a uskutečnit se z nejmenší možné vzdálenosti, které lze v ohni nepřátelské palby dosáhnout. Italská bitevní řada měla přes sto děl, z nichž každé střílelo granáty tak velké ráže, že by lehce torpédoborec zmrzačily. Jejich dostřel byl přitom přinejmenším třikrát větší než dostřel nejvýkonnějšího torpéda. Kdyby měly torpédoborce podniknout normální útok, musely by nejdříve projet dlouhou a nebezpečnou "ulíčkou" nepřátelské palby než by mohly odpálit torpéda s nějakou nadějí na úspěch. Ve skutečnosti by bylo překvapivé, kdyby se na dostřel torpéd dostal byť jediný ze šesti torpédoborců. A i kdyby se, což by bylo ještě větším překvapením, tomuto torpédoborci podařilo odpálit všech šest torpéd, nebyla by naděje na víc než dva zásahy. A takové dva zásahy by zřejmě nedokázaly potopit žádnou z těch velkých italských lodí. A tak by byla čistým výsledkem ztráta šesti torpédoborců proti dočasnému poškození jedné nebo dvou velkých italských lodí, což by byl velice špatný obchod v tomto válečném betlu.

Velitel si tohle všechno nepotřeboval v duchu zopakovat; začal přemýšlet až od tohoto bodu, protože až sem to vše

bylo tak nedílnou součástí jeho duševní výzbroje jako hudebníkova znalost počtu púltónů ve stupnici. Aby měly torpédoborce alespoň nějakou naději na úspěch při útoku, navrhovaném signálními vlajkami z vedoucího torpédoborce, museli být Italové znepokojováni, pozornost rozptýlena a jejich cíle rozděleny. To znamenalo zahájit další útok křižníky z kouřové clony tak, aby na sebe upoutaly střelbu Italů. Tím by získaly torpédoborce možnost obeplout kouřovou clonu, dostat se před Italy a zaútočit zepředu. Italové na to mohou odpovědět tím, že budou střílet z těžkých děl na křižníky a proti torpédoborcům použijí jen střední dělostřelectvo. Velitel však pochyboval, zda v bitevní vřavě bude italské řízení dělostřelecké palby natolik účinné, aby zvládlo tuto ještě komplikovanější situaci. Jakmile se o to pokusí, ocitnou se pod rychlou palbou z křižníků a budou otřeseni zásahy a oslepeni gejzíry vody. Některá lehčí děla, chráněná tenčím pancířem, budou snad vyřazena, a možná nějakou šťastnou náhodou se podaří zasáhnout i řídicí centrálu lehčích děl na některé lodi. To by znamenalo obrovskou výhodu. Další útok křižníků by zvýšil sázku ve hře - vystavil by je znovu italské palbě na ještě menší vzdálenost - ale zlepšil by vyhlídky na úspěch na přijatelnější míru, a udělal z nich slušnou sázku.

Velitel se náhle zarazil; jeho myšlenky začaly zabíhat trochu dál, než bylo třeba. Nechal se unést svými city, a uvědomil si to teprve, když zjistil, že se těší na vyhlídku návratu do kouřové clony, na ohlušující rámus děl Artemidy, na to, až uvidí dopadat vystřelené granáty na italské lodě. Cítil radost při tom pomyslení a to znamenalo nebezpečí. Velitel byl člověk divokých vášní, přestože by to do něj nikdo, kdo ho znal jen povrchně, neřekl. Lidé říkali, že "Methy" - kapitán Miles Ernest Troughton-Harrington-Yorke - má v žilách led místo modré krve, kterou by člověk očekával u syna desátého vikonta ze Severnu, ale ti, kdo to tvrdili, ho neznali, i když byli jeho blízkými přáteli. Už ta skutečnost, že měl přezdívku, je měla varovat, že tomu tak není, protože přezdívka se nedává člověku chladnému, tvrdému a bez emocí, za jakého kapitána považovali. Už jako kluk a mladík se Methy znovu a znovu vyžíval v nesmírné radosti šílených záchvatů zuřivosti. Měl zalíbení v nezkrotných projevech, neznajících mezí, s potlačením veškerých zábran - vychutnával si slast, kterou neznají ani pijáci, ani narkomani. Jeden z Methyho bratrů si odnesl do hrobu pěknou jizvu na hlavě, následek rány, kterou mu Methy kdysi uštědřil. Neměl v úmyslu zabít, protože rozzuřený Methy nikdy neuvažoval o tom, že by někoho mohl zabít, přesto však to byl úder, který by dokázal usmrtit. Methyho bratr si odnesl jizvu do neoznačeného hrobu v troskách Boulogne, kde bojoval s gardisty do posledního dechu.

Methyho žena věděla o strašlivém vzteku, který mohl otřást tímto mužem, protože s ním měla své zkušenosti. Pamatovala si mladého poručíka, který měl odplout do východní Indie, šíleného žárlivostí, že musí za povinností na druhý konec světa, zatímco jeho sok zůstává v Anglii. Methy byl hrubý a surový a žádal, aby mu odpřísáhla, že mu bude věrná; reagovala chladně a odměřeně, skrývajíc strach, a upozornila ho, že nejsou oddáni ani zasnoubeni, a že nemá vůbec zájem ani o jedno, ani o druhé, dokud se bude chovat jako šílenec.

To byl poslední projev náruživosti, vyvolaný láskou k ženě. Již dlouho předtím si uvědomil zrádné nebezpečí nedostatku sebeovládání i zlověstný návyk, který by se mohl vyvinout z neukázněnosti, návyk ještě tragičtější než opilství Pomalu a rozhodně se naučil své vášně ovládat. Naštěstí brzy dospěl a disciplinovaný život námořního kadeta byl ještě posílen ukázněností syna chudého člověka - desátý vikomt ze Severnu neměl žádné jmění a jeho tři starší synové sloužili v armádě. Když v Gibraltaru vstoupil na palubu lodi prodávač luxusní krejčovské firmy Gieves a dal najevo své zděšení nad jeho blůzou a čepicí, Methy se jen usmál a odmítl si objednat nové; i když se jeho sokové nerozmýšleli večerem v Savoyi nebo u Berkeleyho, on navrhl večeři v Soho. A prošel tím vším, aniž by zatrpkl nebo zanevřel na lidi. Jen málokdo věděl, že laskavý a shovívavý kapitán - shovívavý ve všem kromě služby - vtípný, spolehlivý a vyrovnané povahy, byl donucen se všem těmto věcem naučit; většina lidí, kteří toto tajemství znali, si myslela, že jde o naprosto trvalou změnu. Dívali se na Methyho jako na vyhaslou sopku, on sám však velmi dobře věděl, že je jen odpočívající sopkou, která může kdykoli znovu zběsile vybuchnout, že ho může ovládnout vztek - jako nějaké napůl zkrocené zvíře by se vrhlo na svého pána v okamžiku, kdy by je spustil z očí.

Proto se velitel díval podezíravě na své rozhodnutí znovu zaútočit na Italy; varován záchvatem bojového šílenství v hlavě vyčkával, až vychladne, aby to znovu zvážil. Otočil se na stoličce a rozhlédl se po dobře známém okolí, podíval se na torpédového důstojníka, navigátora a na Jerninghama, na kompas, na zvukovody a na improvizovanou boudu pro asdic - detektor ponorek. Ta byla ve spěchu sbita z překližek; velitel jasnovidecky předvídal den, kdy lodě budou mít i v míru budky pro asdic krásně vyrobeny z teakového dřeva, pěkně nalakované a naleštěné. Pro lehký křižník, který může být už večer na dně moře, bohatě stačily překližky. Když bojové šílenství pominulo a velitel opět ovládal své emoce, začal znovu zvažovat myšlenku chránit útok torpédoborců palbou křižníků. Znělo to dost rozumně; rozpočet pravděpodobných ztrát ve srovnání s možnými výhrami vykazoval zisk. Stálo to za to. Avšak dříve než se rozhodl pro určitý plán, musel se zamyslet nad pravděpodobnými plány nepřítele. Možná že Italové na druhé straně kouřové clony provádějí nějaký pohyb, který úplně zmaří útok torpédoborců, a třeba mají v rukávě schovaný nějaký protitah, který bude znamenat pohyb pro eskadru křižníků. Velitel se nad tím velice vážně zamyslel; kdyby měl italský admirál alespoň trochu smyslu pro taktiku, obrátil by se směrem ke kouřové cloně, takže až by se britské lodě znovu objevily, našly by Italy nikoli deset, nýbrž pouze pět kilometrů před sebou, a z takové vzdálenosti mohly italské salvy jen těžko minout. Během pěti minut by se Italové dostali ke kouřové cloně, za další minutu by jí propluli a měli by konvoj na dohled i na dostřel svých těžkých děl. V kouřové cloně by však mohlo dojít k nějaké vřavě zblízka, při níž všechno závisí na náhodě a v níž by měl lehký křižník stejnou šanci jako bitevní loď. Štěstí se však skoro vždy kloní na stranu větších eskader a větších lodí. Italové si mohli dovolit větší ztráty výměnou za to, že nejprve zničí britskou eskadru a pak bez jakýchkoli problémů i konvoj. Malta přece stojí za jeden či dva těžké křižníky nebo i bitevní loď. A nejen to; Malta stojí za všechny italské lodě, které jsou na moři, ať už Italové pokládají tuto ostrovní pevnost za obrannou baštu východního Středozeří - jak tomu je teď - nebo za předsunutou výspu, z níž bude veden útok proti Itálii - jak tomu bude v blízké budoucnosti.

Bylo zcela logické, že by se Italové měli vrhnout kupředu a zaútočit - i kdyby neexistoval jiný motiv než udržení bojové

morálky a sebevědomí posádek italských lodí, otřesených po porážkách u Matapanu a v Tarentu; morálka by vzala zcela za své, kdyby italské vrchní velení ještě jednou odmítlo pustit se do boje s mnohem slabším nepřítelem. To všechno bylo naprosto logické. Velitel si připomněl, smutně se usmívaje, že ve válce lze logiku vyvrátit novými argumenty, a statečnost a elán lehkých křižníků mohly být jedním z nich. Čas plynul a slunce pomalu zapadalo za obzor. Italové marnili čas. I kdyby se nyní rozhodli zaútočit, existovala naděje, že se dobře řízenou ústupovou akcí podaří konvoj zachránit; britské lodě, které vyvážnou z bitvy v kouřové cloně, mohou položit další clonu, a pak, až by padla, zase další, a tak pokračovat až do západu slunce. Byla to sice jen malá naděje, ale přece jen existovala. Vlaková loď, vynořující se z kouřové clony za zádi Artemidy, vysílala světelné signály. Velitel slyšel vrchního signalistu, jak čte písmeno po písmeni, než se však dostal do třetiny, velitel uhodl, jak bude konec vypadat. Admirál dospěl ke stejnému rozhodnutí ohledně útoku torpédoborců jako on; tento signál obsahoval rozkaz k provedení plánů, které projednali dávno předtím, očekávající přesně tento vývoj situace. "Potvrďte příjem," řekl velitel vrchnímu signalistovi a pak se obrátil k navigátorovi: "Navigátore, budeme znovu útočit. Vpravo deset."

XX. kapitola

Z velitelova hlášení:

"...a podnikli jsme útok..."

Věži X nevelel důstojník s patentem admirality. Dělostřelecký důstojník našel spřízněnou duši v dělostřeleckém poddůstojníkovi; Allonby patřil mezi ty nadšené bojovníky - k nimž patřil i sám dělostřelecký nadporučík - které Anglie rodí v takovém množství. Ve čtyřiašedesáti letech měl důkladnou dělostřeleckou zkušenost a velitelské schopnosti, takže ho čekala skvělá kariéra. Teď byl vrchním poddůstojníkem, brzy však ho zřejmě čeká povýšení na poručíka a hned potom na nadporučíka, jakmile si doplní mezery v technickém vzdělání. Velitel v Allonbym viděl budoucího admirála. Pro povýšení muže z podpalubí na důstojníka se používalo rčení "prolézt kotevním průvlakem". Allonby sice začne se šestiletým zpožděním, jeho brzké povýšení to však rychle vyrovná. Nikdo si samozřejmě nemůže být zcela jist, jak kdo bude reagovat na povýšení a zvýšenou odpovědnost; třeba se u Allonbyho dočkají zklamání, ačkoli velitel zastával opačný názor. Naopak s důvěrou očekával, že se Allonby hladce přeneseme přes všechny překážky, které na něj čekají, a že jednoho dne vážený kontraadmirál Allonby vztyčí svou vlajku jako velitel eskadry.

To však bylo součástí neznámé budoucnosti. V bezprostřední naléhavé současnosti byl Allonby velitelem věže X. Byl současně dobromyslný i tvrdý, neznal slitování s lenochy nebo lidmi nepořádnými, kteří mu byli podřízeni; přes nenucený smysl pro humor a klidné vystupování byl přísný jako kaprál. Energičtí členové obsluhy věže X ho měli rádi a obdivovali ho, a ti líní ho obdivovali stejným způsobem a chtěli nechtěli ho měli skoro stejně rádi. Pro Allonbyho to nebylo jednoduché, protože jako muž povýšený z podpalubí na místo s velkými pravomocemi i odpovědností musel čelit určité míře nevyhnutelných konfliktů se svými podřízenými. Za úspěch mezi podřízenými vděčil jen zčásti své klidné povaze; daleko důležitějším faktorem byla jeho zásadovost. Námořníci, které mrzelo jeho pokárání nebo kteří byli potrestáni jeho rozhodnutím, viděli naprosto jasně, že Allonby neuspokojuje svou ješitnost ani neukazuje svou moc "jako žebrák na koni". Allonby vůbec nepodléhal náladovosti. Ze všech sil se snažil, aby věž X pracovala co nejlépe, a den co den postupoval stejně. Vládl věži X železnou rukou, leč byla to stále železná ruka, a ne jeden den železná, a druhý den hliněná ruka.

Dokonce i námořník Triggs uměl tento fakt ocenit, i když jen matně a aniž to chápal. Triggs byl nejhorší individuum na celé lodi: nepořádný, líný, opilec, hloupý, špinavý, jinými slovy měl všechny vlastnosti vhodné k tomu, aby ho přiváděly do malérů. Jeho inteligenční kvocient byl pravděpodobně hodně pod průměrem, a testy námořnictva zřejmě proklouzly nějakou náhodou nebo nedorozuměním. V civilním životě by klesl na nejnižší stupeň společenského žebříčku, nebo lépe řečeno by tam zůstal, mezi línou a opilečkou spodinou, kde se narodil. Takhle mu v námořnictvu dali najíst, oblékli ho, zlepšili jeho fyzickou kondici a dali mu práci, která nebyla příliš namáhavá; leč ani námořnictvo nebylo schopno dát mu inteligenci, aby z toho mohl těžit. Jeho omezený mozek nebyl schopen pochopit rozkaz a ani nejpřísnější trest mu nedokázal vštípit, že musí poslouchat, co se mu říká, a pak vykonat to, co mu bylo řečeno. "Jedním uchem tam a druhým ven," říkali jeho zoufalí kolegové, a někteří jízlivě dodávali, že to je proto, že mezi ušima nemá nic, co by myšlenky zadrželo. Pět minut potom, co posádka šestipalcových děl dostala rozkaz nastoupit na pořadové cvičení, lodní tlampač vždy hlásil: "Námořník Triggs, nástup!", a třeba musel opakovat dvakrát nebo třikrát rozkaz, aby námořník Triggs nastoupil, než doklopýtal dozadu ke věži X, s obvyklým přihlouplým úšklebkem na tváři zatímco vrchní poddůstojník Allonby bezmocně zuřil a pěníl. Triggs prostě neměl smysl pro čas a místo. Jako notorický přetahovač dovolenek se jen zřídka dostal na pevninu - když si po dlouhých měsících nuceného pobytu na palubě odpýkal trest za přetažení dovolenky a směl zase na souš, vrátil se obyčejně v doprovodu lodní policie, opilý pod obraz a o tolik dní později, že únavný cyklus začal nanovo. Z Triggsových věcí bylo stále něco v lodní hadrárně, jak se říkalo úschovně ztracených věcí, a byl to vždycky Triggs, kterému bylo třeba nařídít, aby se dal ostříhat a vyčistil si špinu za nehty. Velitel a jeho zástupce si jen povzdechli, když se jeho jméno objevilo na seznamu provinilců, nechali si ho předvést a on tam stál s přiblíženým úsměvem ve tváři a bezúčelně otáčel čepici, kterou držel před sebou. Velitel již rozběhl úřední mechanismus, který by měl vést k propuštění Triggse z námořnictva pro neschopnost stát se pořádným námořníkem, leč v době války, kdy bylo zapotřebí každého muže a admirality podléhalo více než milión lidí, probíhal tento mechanismus pomalu, a když došlo k bitvě, která měla rozhodnout o osudu Středozemí, byl Triggs stále ještě na palubě Artemidy.

Allonby umístil Triggse spolu s důstojnickým stevardem a dalšími nekvalifikovanými muži dolů do skladiště věže X, kde nemohl způsobit žádnou škodu. Zdálo se sice velmi zvláštní, že Triggs byl mezi tuny vysoce výbušných látek

poslán úmyslně, bylo to však úplně logické, protože tam byl naprosto neškodný; kordit je totiž velice odolná výbušnina. Je to pochopitelně nebezpečná hořlavina, ale nic kromě vysokého tlaku nebo další výbušniny jej k výbuchu nepřivede. Pokud nehrozilo nebezpečí, že se vznítí, byly ohromné válce výbušniny, se kterými Triggs pracoval, zrovna tak neškodné, jako kdyby byly z másla. Ve skladišti s Triggsem sloužil zásobovací pomocník Burney, který měl víc rozumu a byl odpovědnější. Když děla střelila, bylo úkolem Triggse a Burneyho odnášet jednu kovovou krabici po druhé z regálů ve skladišti, vytáhnout z nich korditové nálože a podat je ohnivzdorným okénkem v přepážce do přípravný. Každých deset sekund patnáct metrů nad jejich hlavami obě děla vypálila a každých deset sekund musely být dvě korditové nálože vyndány ve skladišti z kovových pouzder a podány okénkem. To bylo vše, co bylo třeba udělat; když byla Artemis v bitvě, nenašlo se na celé lodi zaměstnání, které by vyžadovalo méně zkušeností a intelligence. Zásobovací pomocník Burney se mohl v zadním skladišti cítit zbytečným, ale jeho běžná činnost na lodi znemožňovalo jeho zaškolení pro náročnější úkol. Jeho kamarádi mu s úsměvem radili, že by měl co nejvíce pozornosti věnovat Triggsovi a dohlédnout, aby ten tam dole náhodou neškrtal sirkami. Burney však trávil dlouhé a nudné přestávky, kdy děla nestřílela, tím, že seděl na ocelové palubě, obklopen několika tunami vysoce výbušných látek a mořem těsně za tenkou přepážkou, a četl Hospodářství v teorii a praxi. Burneyho koníčkem totiž byla ekonomie a měl už určité představy o tom, co bude dělat, až odejde z námořnictva. Triggs si mezitím pohvizdoval a neklidně šmejdil po ocelové kabině, která je obklopovala, a možná o něčem matně přemýšlel, jestliže se v mozku, jakým Triggs disponoval, náhodou nějaké myšlenky zrodily. Tu a tam sáhl na telefon, juknul na teploměr, bubnoval prsty po přepážce. Kdykoliv se ozval gong a nad hlavou jim zaduněla děla, pocítil Burney vždycky úlevu, že se může s Triggsem zase věnovat podávání korditu okénkem.

Zde dole ve skladišti umělá ventilace stále pracovala naplno, neboť kordit je obzvlášť citlivý na změny teploty, a kdyby bylo někdy v zadním skladišti tepleji či chladněji než v předním, nestřílelo by všech šest děl stejně, salvy by vykazovaly značný rozptyl a veškeré umění pozorovatelů, celá záračná intelligence přístrojů i všechen výcvik obsluh děl by přišel nazmar. A tak si ventilátory pobroukávaly svou jednotvárnou písničku a přičerpávaly sem vzduch zvenčí a s ním i mastný čmoud z kouřové clony a mrtvolný zápach požárem zničené důstojnické jídelny. Když Artemis potřetí zaútočila, vnikl do skladiště už popáté kouř z nafty. Burney s Triggsem se to ani nenamáhal počítat a ani nemohli počet odhadnout. Věděli pravděpodobně o průběhu bitvy mnohem méně než kdokoli jiný na lodi. Poddůstojník Hannay v přípravně neměl během krátkých okamžiků, kdy bylo ohnivzdorné okénko otevřeno, příliš možností je informovat o tom, co slyšel z ampliánu. Burney se naučil pohlížet na svou nevědomost fatalisticky a Triggse to prostě vůbec nezajímalo.

XXI. kapitola

Z velitelova hlášení:

"..na podporu útoku,
provedeného torpédoborci..."

Velitel se připravoval reagovat na všechna nebezpečí, na která mohla Artemis po vyplutí z kouřové clony narazit. Na druhé straně na ně mohlo čekat prakticky cokoli. Mohli se ocitnout přímo před děly italských bitevních lodí a těžkých křižníků, jestliže se pohnuly vpřed, předvídjíce další útok. Možná za kouřovou clonou nastražily léčku italské torpédoborce, připravené poslat proti nim salvu torpéd. Zdálo se skoro neuvěřitelné, že by italská bitevní linie, provokovaná neustálými útoky, mohla i nadále zůstat v defenzívě. Závoje kouře prořídly, nad hlavou jim zazářila modrá obloha a před nimi se ve vzdálenosti devíti kilometrů objevila italská bitevní linie, stále se marně snažící nalézt nestřeženou cestu kolem kouřové clony, která ji oddělovala od její oběti. Velitel se na ni díval dalekohledem i v době, kdy vydával rozkazy. Bitevní linie se ani v nejmenším nezměnila: vpředu dvě mamutí bitevní lodě, obrovské a hrozivé - na siluetách jejich nástaveb nebylo na tu vzdálenost vidět žádné známky poškození a za nimi pluly těžké křižníky, z jejichž komínů se valil hustý mastný kouř. Z druhého křižníku v řadě stoupal kromě toho ještě další dým, jasný důkaz toho, že vnitřní část lodi zasáhl granát.

Artemis se otočila tak, že plula souběžně s Italy, její děla zaduněla a na můstek dolehl horký závan výstřelů. Neuvěřitelný hluk z nich ohlušil ušní bubínky důstojníků i mužstva a z hlavní se vinul slabý proužek dýmu. Velitel spatřil dalekohledem proti obzoru dlouhé masivní siluety těžkých děl čelní bitevní lodě. Jak se palební věže otáčely, pomalu se zkracovaly, a pak, když dopadla plná salva z Artemidy, zmizely za závěsem gejzírů vody. Velitel zahlédl mezi gejzíry i záblesk zásahu, ale ani když sloupy vody opadly, děla už nebyla viditelná, neboť, jak dobře věděl, mířila přímo na něj. Artemis vypálila další dvě plné salvy a při této vzdálenosti dosáhly granáty cíle jen o sekundu dřív, než byla vystřelena další salva. Fontány vody, záblesky, kouř a vodní tříšť zamlžovaly obrysy bitevní lodě, kterou velitel stále pozoroval dalekohledem, vyrovnávaje houpání a vibrace své vlastní lodě. Potom však velitel zahlédl - přes veškerou rozmazanost - nenadálé prudké záblesky, oznamující salvu z bitevní lodě. Ve stejnou chvíli, kdy vypálila, zahlédl velitel na okamžik proti modré obloze nad jejím obrysem čtyři černé tečky, jež se objevily a zase zmizely tak rychle, že nebyl zcela jist tím, co viděl. Mohly to být halucinace podobné černým tečkám, tančícím lidem před očima při žlučnickém záchvatu. Tohle však nebyl žádný záchvat žlučnický; a velitel věděl, že to, co viděl, byly čtyři obrovské italské granáty, řítící se na něj nadzvukovou rychlostí a nesoucí zkázu a smrt. Velitel sledoval jejich let nevzrušeně, a neosobně. Sto metrů od pravého boku Artemidy vyrostly ohromné žluté sloupy vody. Jeden obrovský granát se překvapivě odrazil od hladiny, aniž by vybuchl, vyskočil do výše a děláje kotrmelce přehoupl se tak pomalu, že jej bylo možno sledovat pouhým okem, nad zádi Artemidy ve výšce asi padesáti metrů. Vše se odehrálo v jednom okamžiku: plná salva z Artemidy zasáhla svůj cíl ve chvíli, kdy ve velitelově oku dohasínal záblesk italské salvy zatímco další salva z Artemidy opustila hlavně ve stejném okamžiku, kdy nad jejich hlavami přeletěl onen granát.

"Obrátit dva dílky vpravo," řekl velitel navigátorovi.

Tím Artemis zabočila směrem k nepřátelské linii a zkrátila vzdálenost. Italská salva byla krátká, a proto bude další prodloužena. Velitel už zahlédl její záblesk, zaznamenal znovu černé tečky tančící mu před očima, a pak zaslechl svištění granátů nad hlavou, chvíli ve vysokém tónu, který později klesl o dva stupně v okamžiku, kdy proletěly, aby vyhodily do vzduchu gejzíry vody sto padesát metrů na levoboku. Artemis se skrčila pod obloukem jejich dráhy jako boxer uhýbající úderu protivníka.

"Čtyři dílky vlevo, navigátore," přikázal velitel.

Italové tentokrát zkrátí vzdálenost a Artemis musí před střelbou uhnout jako boxer odskakující dozadu. Celou tu dobu její děla štekala v odpověď; klikatý kurs, kterým plula, ztěžoval úkol dělostřeleckého důstojníka, protože i pro něj - stejně jako pro Italy - se vzdálenost zkracovala a zase prodlužovala. Na rozdíl od Italů byl však dělostřelecký důstojník i přístroje v dělostřelecké centrále informováni předem o všech chystaných změnách kursu, a nemuseli proto jen hádat. Velitel si uměl představit mířiče na italských lodích, jak se dívají na kouřem zahalený a gejzíry vody obklopený terč a snaží se uhodnout, zda se matný obraz zesiluje, nebo zeslabuje. Jestliže Artemis kličkovala, zatímco Italové pluli stále rovně, znamenalo to pro ni výhodu i větší naději na zasažení nepřítele, než měli Italové. Kdyby se však i Italové rozhodli kličkovat, ztížilo by to situaci pro obě strany stejně, což by přesto dávalo větší šance lépe vycvičeným a ukázněnějším Britům.

Velitel řídil svou loď, pozoruje italskou dělostřelbu a zároveň sleduje výsledky své vlastní. Obrátil se a podíval dozadu. Z kouřové clony se vynořily i ostatní křižníky a chrly oheň na italskou bitevní linii, jako řada Davidů útočících na Goliáše. Zadíval se zase kupředu, protože odtamtud měly zahájit útok torpédoborce, jakmile bude pozornost Italů plně zaměstnána lehkými křižníky. Od velitele torpédoborců to vyžadovalo nanejvýš přesné zvážení situace, neboť křižníky nesměly být příliš dlouho pod palbou italských bitevních lodí. Podle zákona pravděpodobnosti přirozeně platilo, že dříve nebo později musí některá z tolika salv zasáhnout. Velitel nařídil znovu změnit kurs a pak se neradostně usmál, když ho momentálně napadlo, že jsou-li italští pozorovatelé zmatení a dělostřelečtí důstojníci neobratní, mohou "krátkou" opravovat jako "dlouhou", takže by jim vlastně vplul přímo do rány, místo aby další salvě uhnul. Je nemožné předvídat, co mohou udělat nervózní lidé. Přesto to vše stále záviselo na náhodě, moře bylo široké a rozptýl italských salv pravidelně úzký. Bylo nutné, aby si choval jasnou hlavu a dobrou náladu přes příšerný rámus, přes kymácení Artemidy ze strany na stranu na neklidném moři, přes celou řadu věcí vyžadujících jeho pozornost a propočty i přes nesmírnou převahu italského loďstva.

Jerningham stojící za velitelem se cítil fyzicky vyčerpan. Hluk a nervové vypětí ho přímo udolávaly. Bylo to již potřetí, co se Artemis vynořila z ochrany kouřové clony do prostoru ostřelovaného italskými loděmi. Kolikrát to ještě budou muset opakovat - a kolikrát to budou vůbec schopni provést? Byl unaven, protože dnes prožil tolik vzrušujících momentů, od ranního útoku bombardovacích letadel až po podráždění při čtení dopisu Dory Darbyové, vystřídané pak nadšením z prvního úspěšného útoku. To nadšení však už vyprchalo, takže cítil jen únavu a vyčerpání. Věděl, že by dal cokoli na světě, jen aby ustal ten příšerný rámus a skončilo to strašné nebezpečí. Ruka, kterou se přidržoval zábradlí, byla křečovitě sevřena, a v hrdle měl tak vyschlo, že přes veškerou snahu nedokázal polknout. Oči měl rovněž vyschlé, nebo se mu to alespoň zdálo; chtěl sklopit víčka, ale nepodařilo se mu to kvůli tření se suchým povrchem. Byl drcen mezi dvěma mlýnskými kameny: velitelovou nezvratnou vůlí zvítězit a italskou nezranitelností.

Nakonec zasáhl křižník šestipalcový granát, vypálený snad ze středního dělostřelectva italské vlajkové lodi nebo to byla náhodná střela jednoho z křižníků. Podle zákonů dynamiky neutrpěla Artemis takový otřes jako při předchozím zásahu, přestože granát způsobil mnohem větší škodu. Zasáhl bok lodi asi metr nad čarou vnoru u věže X, při výbuchu prorazil hlavní palubu a rozhodil kolem sebe rozžhavené ocelové střeptiny. Pod hlavní palubou byla umístěna palivová nádrž číslo sedm, obsahující padesát tun topné nafty. Granát ji prorazil a nafta okamžitě vzplanula, rozlila se do plamenů a teplo způsobené požárem vtahovalo stále víc a víc nafty do plamenů. Kymácení lodi rozlilo hořící naftu po palubě, takže se celá zád' lodě přeměnila v jediné moře plamenů.

Nehořela však pouze nafta a nebyla to jen nádrž číslo sedm, kterou do ruda rozpálené ocelové střeptiny prorazily. Hned vedle místa, kam granát dopadl, ležela věž X a pod ní až na dno lodi se táhlo zařízení pro zásobování věže střelivem - pod komorou děl byla chodba a pod tou zase skladiště munice. Úlomky granátu prorazily tenkou ocelovou přepážku chodby věže X a spolu se střeptinami sem šlehly i plameny po výbuchu. Námořník připravující granáty i námořník u výtahu padli mrtvi na místě, kde stáli, usmrceni ostrými střeptinami. Poddůstojník velící chodbě a další členové obsluhy je přežili jen o sekundu. Uhořeli, ale byla to rychlá smrt. V jednom okamžiku byli ještě naživu a tvrdě pracovali, v dalším se korditová nálož ve výtahu vznála a obrovské plameny v mžiku zachvátily celou chodbu. Stačilo jediné nadechnutí a lidi, kteří se nadechli, padli mrtvi. Plameny si pak pohrávaly již jen s mrtvými těly, plameny tak horké, že spálily těla na kouř a plyn během několika málo sekund, kdy munice hořela. Chodba byla zničena, muži mrtví, aniž by po nich zůstala sebemenší stopa - ani ta nejmenší - a zbyla jen rozžhavená ocelová místnost se stěnami pomáčkánými a zkroucenými žárem.

Na můstku otřes při zásahu téměř neucítili a ani neuslyšeli hluk při výbuchu. Jerningham si všiml vrchního signalisty, který stál na křídle můstku a díval se starostlivě k zádi. Jerningham ze svého místa na zád' neviděl, protože mu v tom bránily komíny a nástavba. Přešel proto na bok, naklonil se a natáhl krk, aby se podíval dozadu. Z boku lodě se valil hustý černý kouř, který vítr odnášel směrem k nepříteli, a když se Jerningham podíval pozorněji, spatřil na spodku kouře obrovské šlehající plameny. Bledly, když vítr kouř odnášel, a rudly, když kouř zastínil slunce. Byl to úděsný pohled.

"Obrátit dva dílky vpravo, navigátore," přikázal velitel. Neustále manévroval, aby se vyhnul granátům pršícím kolem, a vůbec si nebyl vědom toho, co se stalo. Jerningham zasalutoval, aby upoutal jeho pozornost, a velitel se k němu obrátil.

"Loď na zádi hoří, pane," hlásil Jerningham. Hlas mu třásl a hluk děl jeho slova tlumil. Zopakoval hlášení ještě jednou, tentokrát hlasitěji, a nutnost mluvit nahlas mu vyrovnala hlas. Uplynuly celé dvě sekundy, než velitel odpověděl, a pak to bylo jen jediné slovo, které nic neznamenal.

"Vážně?" prohodil velitel.

"Zdá se, že to je zlé, pane," pokračoval Jerningham hlasem přiosťřeným zoufalstvím nad velitelovou netečností.

"Dobře, Jerningham, děkuji," řekl velitel.

Děla znovu zařvala a přes můstek přeběhl horký závan.

"Brzy přijde hlášení," dodal velitel. "Navigátore, obrátit čtyři dílky vlevo."

Okamžitě se už znovu plně věnoval manévrování lodi. Ve stejné chvíli se vyřítily torpédoborce ze svého úkrytu za koncem kouřové clony, a nastala chvíle, kdy musí dostat veškerou možnou podporu. Pokud děla střílí a loď poslouchá kormidlo, musí být udržena v bojové řadě - ostatně musí tam zůstat v každém případě, i kdyby jen proto, aby na sebe upoutala co nejvíce italské palby. Že má záď v plamenech, na tom vůbec nic neměnilo. Teď nebylo rozhodující, zda je odsouzena k záhubě výbuchem nebo zda se i případně potopí. Možná ano, možná ne. Teď byly rozhodující torpédoborce.

Velitel na ně zamířil dalekohled. Útok byl dobře naplánován a torpédoborce se hnaly jako o závod proti italským lodím v kursu, který se s nimi křížil v ostrém úhlu. Pluly nejvyšší možnou rychlostí a i na tuto vzdálenost velitel viděl obrovské vlny před příd, jasně bílé proti šedým lodím.

Zádi klesaly do brázd, které ve vodě vyorávaly, tak hluboko, že v nich téměř mizely. Válečné vlajky se za nimi třepotaly a tenký kouř z komínů ležel nad hladinou moře v pevných rovnoběžných prouzcích.

Velitel obrátil dalekohled zpět k italskému loďstvu a od něj k ostatním křížníkům, plujícím plnou parou kolem a stílejícím ze všech děl. Poprvé si všiml hustého kouře, který se valil ze záď Artemidy. Všiml si toho, ale nevěnoval tomu pozornost, protože se již rozhodl nestarat se o požár loď. Znovu změnil kurs, aby se vyhnul granátům, a opět se podíval na torpédoborce. Sotva na ně namířil dalekohled, uviděl, jak se moře kolem nich přeměnilo v gejzíry, protože Italové na ně konečně zahájili palbu. Celou minutu z nezbytných pěti, které musí přežít, se torpédoborce nesetkaly s odporem. Začaly kličkovat a velitel viděl, jak se jejich siluety zkracují nejdříve jedním a potom druhým směrem, jak uhýbaly ze strany na stranu jako sluky, když se na ně stílí. Tyhle úhybné manévry byly zatěžkávací zkouškou pro ty, kdo na ně stříleli; nejenže se zkracovala vzdálenost, nýbrž i směr se neustále měnil. Pohybovat velkým dělem sem a tam, aby se udržela na mušce malá a velice pohyblivá loď jako torpédoborec, kličkující podle nepředvídatelných rozmarů svého kapitána, bylo v nejlepším případě věcí náhody.

Bylo důležité zjistit, zda je italská palba přesná nebo ne. Celá mořská hladina mezi torpédoborci a Italy byla poseta gejzíry, a dokonce i daleko za torpédoborci. Vyskytovaly se i výstřely do prázdna, které rozbouřily moře sotva dva kilometry od italských příd, a jiné, které zase dopadly šest kilometrů za záď torpédoborců. Do prostoru velkého třikrát šest kilometrů střílely každou minutu stovky děl pět set granátů a je třeba pochválit italské dělostřelce alespoň za to, že dopady byly nejhustší právě v okolí torpédoborců.

I z torpédoborců svítily záblesky výstřelů, jak pálily ze svých dvanácticentimetrových špuntovek. Praky by asi neměly proti mohutným ocelovým bokům italských bitevních lodí o mnoho menší účinek, leč vždycky je naděje na náhodný šťastný zásah. Vedoucí torpédoborec zmizel úplně v obrovské pyramidě gejzírů, až se veliteli zatajil dech, ale za dvě sekundy se objevil nepoškozen, s kanóny nadále stílejícími, a kymácel se z boku na bok tak prudce, že se paluba občas ocitla pod vodou, když se naklonil.

Jerningham se postavil vedle velitele a podával mu hlášení, které přijal telefonem.

"Z věže X hlásí, že je zaplaveno skladiště, pane," oznamoval, dívaje se na velitelův profil.

"Děkuji," odpověděl velitel, aniž by se na něj ohlédl.

Jestliže bylo zadní skladiště zaplaveno, znamená to, že zmlknou i obě děla ve věži X - to bylo vše. Stále zůstávala v provozu čtyři děla věží A a B, a i ta dokážou vystřelit pořádnou salvu. Artemis tedy ještě nějakou dobu nevyletí do povětří. Protože by však velitel nebyl kurs změnil, ani kdyby si byl naprosto jist, že vybuchne v příští minutě, nic to vlastně neznamenal.

Čelní torpédoborec znovu zmizel ve fontánách vody a opět se vynořil zázračně nezasažen. Druhý torpédoborec v řadě se náhle prudce obrátil do pravého úhlu, takže jeho příd směřovala přímo na Artemidu. Obklopoval jej oblak bílé páry a pak se po pár sekundách vynořila černá příd a loď, z níž se valila pára a kouř, se pomalu ploužila pod ochranu kouřové clony. Byla to první oběť; granát ji zřejmě zasáhl do kotelny. Zbývajících pět lodí se hnalo dále ke svému cíli. Velitel obrátil dalekohled znovu na italskou bitevní linii právě včas, aby zahlédl jasný záblesk na boku italské vlajkové loď - byl to určitě zásah, a ne výstřel, protože to byl jediný záblesk. Neměl však dostatečný přehled o salvách Artemidy, aby byl mohl říci, zda to byla zásluha jeho vlastní lodi nebo torpédoborců. Věže A a B stále stílely, ale sluch už měl tak unaven obrovským rámem, že si toho ani zvlášť nevšímal, pokud nesoustředil pozornost právě na děla.

Teď už by torpédoborce měly být dostatečně blízko, aby odpálily torpéda. Velitel se snažil odhadnout vzdálenost mezi nimi a jejich cílem: možná šest kilometrů, snad pět, z tohoto úhlu se to dalo těžko zjistit. Velitelé ukázali veškerou nezbytnou odvahu a odhodlání. V tu chvíli se začaly italské torpédoborce posunovat na čelo italské bitevní linie, aby se s nimi utkaly. Když se italské loďstvo obracelo při svém pokusu nalézt cestu okolo kouřové clony, zůstávaly pozadu a byly nuceny se široce vyhýbat, aby se dostaly na tu stranu, kde se nestílelo. Aby se propracovaly do čela bitevní formace, kde měly být umístěny od samého počátku, ztratily mnoho drahocenných minut. Již při prvním náznaku útoku britských torpédoborců měly být připraveny přemístit se dopředu, aby jej odrazily a pustily se do boje se soupeřem stejné kategorie ještě mimo dostřel torpéd na bitevní řadu. Kapitán si představoval, že velitele italských torpédoborců čeká po návratu do přístavu ošklivá čtvrt hodinka. Bude zřejmě nespravedlivě potrestán, leč námořní důstojník, který by očekával nějakou spravedlnost, by očekával příliš mnoho.

Čelní britský torpédoborec se teď prudce obracel a ostatní jej následovaly, otáčejíce se jako vlaštovky. Zřejmě v té chvíli vypustily z trojitých torpédometů svá torpéda na italskou linii. Velitel doufal, že se teď na Italy řítí třicet torpéd, ponořených šest metrů pod vodou. Do moře bylo shozeno zařízení v ceně šedesáti tisíc liber s nadějí, že cíl zasáhne trinitrotoluen v ceně pěti liber; to byla typická ukázka války - střemhlavé bombardéry, které Britové odrazili ráno, byly ještě stokrát nákladnější.

Nepřestával pozorovat italskou linii, aby zjistil výsledek útoku torpédoborců, přesto však uprostřed ohlušujícího hluku nadále s lodí kličkoval, aby unikl nepřátelským salvám. Byl na kost promočen vodou, která vystříkla na můstek po dopadu granátu těsně vedle lodi, a kůže jeho nepozornému mozku neustále hlásila, že je mu vlhko a zima; podobně neposlouchal ani hlášení o postupu boje s požárem na zádi.

Tohle byl kritický okamžik bitvy, chvíle, kdy se rozhodovalo o osudu Malty a celého světa. Ať se s hořící zádi stane cokoli, musí udržet svou loď v boji co nejdéle, pokračovat ve střelbě ze zbývajících čtyř šestipalcových děl, nejen proto, aby kryl ústup torpédoborců, nýbrž také proto, aby ukázal svou tvář a odvahu té řadě obrovských italských lodí.

XXII. kapitola

Z velitelova hlášení:

"...loď byla znovu zasažena..."

Když šestipalcový granát udeřil do boku Artemidy, vpředu na můstku si to sotva uvědomili, ale vzadu ve věži X věděli naprosto přesně, co se stalo - uslyšeli ránu a ucítili otřes výbuchu, a do nosu jim pronikl dusivý zápach výbušnin a hořícího paliva, a spatřili rudé plameny zuřící kolem nich. V dělové komoře cítili, jak se celá konstrukce lehce otřásla jako při prvním záchvěvu zemětřesení. Obsluhy děl však nemohly dopustit, aby něco narušilo hladký rytmus nabíjení a střelby: posunování nábojů a nálož z výtahu k závěrům, vložení na místo, uzavření ventilů, zavření závěru a pak opět jejich otevření. Přesto něco jiného narušilo tento rytmus.

"Výtah přestal pracovat, šéfe," hlásil druhý námořník od pravého děla.

"Použijte rezervní nálože," přikázal Allonby.

Pro obě děla byla ve věži X záloha tři nábojů pro podobný nouzový případ - stačily na půl minuty střelby. Nemělo žádný smysl ukládat střelivo do skladiště pod ponorem a zároveň přechovávat značná množství výbušnin nad palubou za tenkým dvou a půl centimetrovým pancéřem. Jestliže se zachází s vysoce výbušnými látkami, jako jsou válečky korditu, které sekundu po vznícení vrhají plameny na vzdálenost třiceti metrů, je třicet sekund dlouhá doba.

Allonby se naklonil k ocelovému zvukovodu, vedoucímu do chodby pod jeho nohama. Přivítal ho závan horkého vzduchu, takže raději zvukovod rychle uzavřel, protože by jim mohl vyšlehnout plamen. Stěny věže byly na dotyk horké, až příliš horké; dělová věž musela být v tom okamžiku určitě obklopena mořem plamenů. Ještě dobře, že už vystřelili ty rezervní granáty, a tak se jich zbavili nejlepším způsobem. Věž se začala plnit kouřem, takže sotva viděli a dýchali. V té ocelové rakvi se buď udusí, nebo upečou zaživa; muži v chodbě pod nimi určitě na místě zahynuli. Pud sebezáchovy měl vyhnat Allonbyho a obsluhu děl z věže X v tom okamžiku, kdy se v průzorech objevily první plameny. Je to skoro k nevíře, že pomyšlení na útek bylo tím posledním, co je napadlo, ale jsme již otupení příběhy o hrdinství a disciplíně. Slyšeli jsme už toho tolik o mužích plnicích svou povinnost, že jsme proti tomu trochu zaujati. Zářný příklad mužů, kteří zůstávají na svých místech tváří v tvář nejstrašnější představitelné smrti, přestává překvapovat, pokud nejsme na to přímo upozorněni. Neukáznění a nevytrénovaní muži by snad po zhlédnutí plamenů a ucítní žár byli na vteřinu či dvě paralyzováni, ale za chvíli, až by si uvědomili, o co se jedná, by prchali v divoké panice, kterou by nic nemohlo zastavit - zřejmě ani ne hrozba horšího osudu (jestliže takový vůbec existoval) než upečení zaživa v ocelové krabici. Ve věži X pod Allonbyho vedením nikoho ani nenapadlo pomyslet na útek; obsluha pokračovala v nabíjení a palbě. Allonby musel přijmout rozhodnutí, které učiní jeho věž naprosto zbytečnou, i kdyby se náhodou podařilo opravit chodbu a výtah. Ve stejnou chvíli, kdy navždy vyřadí jednu třetinu výzbroje Artemidy z provozu, sám sebe degraduje z hrdého velitele věže X do postavení pouhého cestujícího. Celou odpovědnost musel převzít sám, neboť při takovém požáru nezbýval ani čas požádat dělostřeleckého důstojníka o souhlas.

Allonby uchopil rouru zvukovodu do skladiště, a značně se mu ulevilo, když se dočkal odpovědi. Uslyšel Burneyho hlas, protože poznal všechny své podřízené po hlase.

"Zaplavit skladiště!" poručil.

"Zaplavit skladiště?"

Na konci věty byl otazník - nebylo to běžné námořnické opakování rozkazu. Hluk z dalších výstřelů donutil Allonbyho udělat krátkou přestávku, než rozkaz pomalu a zřetelně opakoval, aby měl jistotu, že mu dole porozumí. Když zavíral zvukovod, vypálili zrovna poslední ránu z jeho děl.

"Opustit věž," rozkázal Allonby svým lidem, kteří se začali ve spěchu škrábat ven, přeskakující plameny do bezpečí, jako by to byl nějaký ceremoniál k uctívání Molocha.

Allonby se otočil k telefonu. Dělostřelecký důstojník a centrála se musí okamžitě dozvědět, že věž X přestala střílet, protože jinak by utrpělo jak řízení palby, tak pozorování zásahů ostatních děl. Když skončil hlášení, bylo už příliš pozdě na to, aby se dostal z věže, obklopené teď ze všech stran plameny, se stěnami do ruda rozpálenými.

Dole pod hlavní palubou, pod čarou vnoru, vyběhli námořník Triggs a zásobovací asistent Burney ze skladiště do přípravný a odtud i s její posádkou do uličky. Složitá zařízení, speciálně vynalezená pro podobné případy, sehrála důležitou roli při záchraně lodi před úplnou a okamžitou zkázou. Po celé dráze předávání střeliva, od skladiště do přípravný, z ní do chodby i z chodby do věže byly umístěny ohnivzdorné dveře a okénka. V bitvě u Jutska před dvaceti šesti lety způsobily podobné zásahy zničení tří velkých bitevních křižníků; hučící plameny z jedné vznícené nálože

prošlehy z jednoho konce na druhý, z věže do skladiště, kde způsobily obrovský výbuch tun výbušnin, který rozmetl všechny tři obrovské lodě na kousky. Na Artemidě byla zničena pouze chodba a jen dvě nálože připojily své třicet metrů dlouhé plameny k hořící naftě. Ohnivzdorné dveře poskytly čas, prodloužily dobu, během níž se mohla provádět bezpečnostní opatření, z jedné desetiny sekundy na patnáct sekund. To byla doba, která stačila Allonbymu na vydání rozkazu a snad i doba pro Burneyho či Triggse, aby jej provedli. Ulička, ve které se skupina mužů octla, vypadala jak z hororu Alfréda Hitchcocka. Byla plná hustého kouře, ale ani ten nedokázal zakrýt strašný pohled. Otvory v proražené palubě nad oběma muži přerušované šlehalý z hořící chodby dlouhé jazyky rudých plamenů. Na konci uličky výbuch prorazil přepážky a dveře a přeměnil je v ocelové hroty ostré jako dikobrazí ostny, vyčnívající z hořící záplavy nafty. Při každém pohybu lodi se moře plamenů pohnulo směrem k nim, a plameny se posunuly uličkou o kus dál. Byl tam příšerný žár, a přestože plameny byly dostatečně daleko, kouř byl tak hustý, že bylo vidět jen předměty přímo osvětlené plameny. Muži se oslepené potáceli, plíce měli na prasknutí a oči jim slzely.

"Zaplavit skladiště!" křičel Burney do mlhy. Běžel s Triggsem v patách k místu, kde byla dvě velká kola, ovládající sací ventily. Proběhli menšími plameny a Burney položil ruce na kola.

Až tak dalece byl vycvičen. Mezi nekonečnými dělostřeleckými cvičeními, výcviku podle Královských instrukcí podkaliberní střelby, přišel občas rozkaz: "Opustit věž X. Zaplavit skladiště." Burney pak běžel k ventilům, stejně jako teď, položil na ně ruce, stejně jako nyní, a Triggs stál vedle něho. Mechanická zařízení na zaplavení skladišť by vůbec nemusela existovat, kdyby nebyl určen někdo k jejich obsluze, a řádně vycvičen, co má dělat; a ne jen jeden, nýbrž dva muži byli přiděleni pro tento úkol, protože na válečných lodích se umírá.

Jenže skutečnost se v tomto případě lišila od výcviku, neboť kola byla šíleně horká na dotyk. Burney z nich instinktivně s bolestivým výkřikem odtrhl ruce. Plíživý potůček hořící nafty se k nim přiblížil a zastavil se pouhý metr a půl od nich. Burney znovu položil ruce na kola, když se však do nich plnou vahou opřel, aby jimi otočil, bylo to víc, než dokázal vydržet. Zmučeně vykřikl. Automatické reflexy ho donutily strčit si spálené ruce do podpaždí. Podupával bolestí a hořící nafta se k němu neúprosně přiblížovala.

Kordit je citlivá látka, která nesnáší tlak. Ve volném prostoru však snese i drsnější zacházení: můžete jej pustit na zem, hodit nebo do něj praštit, aniž byste za špatné zacházení draze zaplatili. Dokonce hoří, ve dvou případech ze tří, aniž by vybuchl; za sekundu, což je zhruba doba jeho normálního hoření, ho shoří velké množství, shoří-li však za setinu sekundy, což je doba, při které vybuchuje, je to zlé. Je-li však pod tlakem nebo v uzavřeném prostoru, reaguje aktivně, a sebemenší jiskřička jej stačí přivést k výbuchu. Vlna exploze se pak přenáší z molekuly na molekulu rychlostí světla. Kordit je rovněž citlivý na teplotu, při níž je skladován - stačí, když se teplota zvýší o několik stupňů, a začne se rozkládat. Začnou z něj stoupat dusíkaté plyny, a uvnitř se začínají utvářet podivné, složité a nestálé dusité kyseliny. Začíná se samovolně zahřívat, čímž se celý cyklus urychluje; nechá-li se jeho teplota stoupnout a přitom se mu neumožní, aby se roztáhl, vyvine se tlak, který stoupá mílovými kroky, a rozkládající se kordit, stlačen nad přípustnou mez, exploduje sám, aniž by k tomu potřeboval podnět.

Ve skladišti věže X teplota a tlak rychle stoupaly a rozpálené stěny zahřívaly kordit uložený v jejím vnitřku a do skladiště pronikaly žluté plyny (uvnitř nebyl nikdo, kdo by je viděl). Blížil se okamžik výbuchu, který by roztrhl loď vedví a zřejmě by zahubil celou posádku Artemidy. Tlak dále stoupal. Námořník Triggs uslyšel Burneyho výkřik; plameny z hořící nafty matně osvětlovaly Burneyho postavu, sehnutou nad sežehlými rukama. Výcvik a kázeň zanechaly své stopy dokonce i na Triggsově zaostalé duševní soustavě. Věděl, že musí rozkazů uposlechnout, přestože bylo tak snadné na ně zapomenout a nechat se odlákat od jejich provedení. Když šel na pevninu, neměl nikdy v úmyslu přetáhnout dovolenku, prostě buď zapomněl na návrat, nebo ho popletlo a zmátlo množství alkoholu. Když se z ampliónu ozval rozkaz: "Posádka věže X nastoupit!", vždycky chtěl okamžitě poslechnout, ale až příliš často myslel zrovna na něco jiného. Zde uprostřed kouře a požáru však Triggs překvapivě nemyslel na nic jiného než na úkol, který má vykonat. Viděl Burneyho, jak se snažil otočit koly a neuspěl, a bez jakéhokoli rozmýšlení se sám úkolu ujal. Bolest v dlaních byla strašná, ale dokázal ji ignorovat.

Opřel se celou vahou o kola a ta se pohnula; znovu a znovu, až se otáčela pravidelně.

Teplota ve skladišti byla příliš vysoká. Na stěně visel teploměr s červeně vyznačeným kritickým bodem a rtuť se již vyšplhala vysoko, vysoko nad něj. Také tlak byl vysoký. Triggs pohnul koly, ocelové osy se otočily, šnekové převody zabraly a sací ventily ve skladišti se pomalu otevřely, aby vpustily mořskou vodu. Chvilku se u moře projevovala jakási neochota vlít se dovnitř, protože tlak uvnitř byl tak vysoký, že přestože byly ventily umístěny čtyři metry pod ponorem, neumožňovaly dostatečný protitlak, aby se voda dostala dovnitř. Pak se Artemis naklonila, čímž se ventily ocitly o další metr pod hladinou. To dostatečně zvýšilo tlak; do skladiště se vřítily dva proudy vody, hladově pohltily žluté dusíkové plameny a ochladily horký plyn, čímž tlak ve skladišti rychle klesl. I po návratu Artemidy na rovný kýl se voda nadále hrnula do skladiště, a když se loď znovu naklonila, vytryskly proudy vody ještě výš, ochlazovaly a pohlcovaly plameny, takže se teď moře hrnulo dovnitř jako potopa a zaplavilo celé skladiště.

Triggs si už uvědomil hroznou bolest; dlaně měl natolik spálené, že viděl i ožehlé kosti. Plakal bolestí a jeho vzlyky se stávaly hlasitějšími a hlasitějšími, jak se muka stále stupňovala a jak si je čím dál víc uvědomoval. Popáleniny rukou jsou zvláště nepříjemné a bolestivé, patrně proto, že pod povrchem je velké množství nervů. Burney na chvíli překonal vlastní bolest a odvedl Triggse dopředu na ošetřovnu, kde sanitní poddůstojník Webster dělal, co mohl, aby ošetřil zraněné námořníky, které teď, když vyhořela důstojnická jídelna a v ní zahynul lodní lékař, přinášeli právě sem. Webster mohl Triggsovi alespoň zavázat strašlivě popálené ruce a dát mu morfium na zmírnění bolesti a potlačení hlasitých vzlyků.

Mezitím zástupce velitele se svými muži, za pomoci obsluhy z věže X, a poručík Richards s těmi svými muži, kteří zůstali po výbuchu granátu naživu, bojovali hadicemi a chemickými hasicími přístroji proti moři plamenů, které pohltily zadní část lodě. Kousek po kousku požár zdolávali: z moře se stalo jezero, z něj pak oddělené kaluže, až nakonec tuny mořské

vody, které pumpy vyčerpaly na palubu, uhasily poslední jiskřičku.
XXIII. kapitola

Z velitelova hlášení:
"...aniž způsobil větší škody..."

Kdykoli byla posádka Artemidy v bojové pohotovosti, jedním z nejosamělejších mužů na lodi se stal strojník první třídy Henry Hobbs. Jeho stanoviště bylo v tunelu hřidelového vedení na zádi lodi mezi dvojími vodotěsnými dveřmi, které ho oddělovaly od ostatního světa. Jeho úkolem bylo kontrolovat osm hřidelových ložisek a dohlížet na to, aby se nepřehřála. Tunel hřidelového vedení byl jen necelý metr a půl vysoký, takže Hobbs tam musel chodit sehnutý, osvětlen matně jen několika nechráněnými žárovkami, a když Artemis plula plnou parou, což plula po celou dobu bitvy, byl tunel nepřetržitě naplněn vysoce pronikavým tónem hřídele. Ten v uzavřeném prostoru působil tak strašně, že kdo na něj nebyl zvyklý, měl pocit, že to nevydrží ani o sekundu déle. Strojník Hobbs si na něj zvykl, a dalo se dokonce říci, že se mu líbil a že mu vůbec nevadilo nepohodlí tunelu. A dále je třeba dodat, že když se přidělovala stanoviště, Hobbs se upřeně zadíval na strojníka poddůstojníka Harmsworthe, aby upoutal jeho pozornost a aby získal v tomto směru jeho podporu. Harmsworth s radostí navrhl Hobbse pro zařazení do tunelu, protože Hobbs byl naprosto spolehlivý. Bylo nepravděpodobné, že by se během služby dozorcí důstojník dostal do tunelu na kontrolu víc než jednou, takže strojníkem určeným pro tento úkol musel být někdo, na koho se dalo spolehnout, že nebude povinnosti bez dohledu zanedbávat.

Nebyla to služba příliš namáhavá, protože hlavním Hobbsovým úkolem bylo sledování osmi ložisek. Uměl rozlišit hmatem, které se zahřívá víc, než je zdravo, a tomu pak prostě zabránil tím, že otevřel olejový ventil a zvýšil přívod mazadla do ložiska. Jeho dalším úkolem bylo sledovat vodu na dně pod hřideli - v nejnižší části lodi - a hlásit, kdyby se hladina začala zvedat. Zbytek času mohl Hobbs věnovat obcování s Bohem.

Podle Hobbsova názoru byl tunel hřidelového vedení ideálním místem k rozmluvám s Bohem a tento názor byl výsledkem široké palety vlivů. Bylo zvláštní, že nejmenší vliv z těchto faktorů měla samota života v tunelu, přestože na lehkém křižníku, přeplněném kompletní válečnou posádkou, není nalezení samoty snadné. Umění zachovat si zdravý rozum uvnitř davu a udržet si individualitu, žijete-li ve dne v noci namačkání jeden na druhého, bylo od dob Francise Drakea generacemi námořníků v podpalubí dovedeno k dokonalosti; a člověk tam má dost svobody promluvit si s Bohem, přeje-li si to. Muž odřikávající modlitby je jen jedincem, odlišujícím se stejně jako ten, který se oddává již téměř zapomenutému návyku žvýkání tabáku, či muž, jenž z neznámých důvodů spí ve visuté síti na břiše.

Samota byla tedy podle Hobbse nejméně přitažlivou stránkou tunelu, měla určitý význam, ale nestálo to za řeč.

Mnohem důležitější byl onen trvalý vysoký tón. Hobbs zjistil, že právě ten vede jeho mysl k vznešenějším stránkám života. Podle něj ani nejkrásnější hra na varhany, ani nejvášnivější kázání nemohly působit v tomto směru efektivněji než pískot hřídele. Svou úlohu hrála i vibrace, protože chvění nebylo nikde po celé délce, šířce i hloubce Artemidy tak zřetelné jako právě v tunelu s hřideli. Toto chvění, intenzivní a rychlé, vždy nutilo strojníka Hobbse přemýšlet o Božím hněvu - všem ostatním lidem by zřejmě souvislost unikala, Hobbsovi to však bylo naprosto jasné. To bylo důležité, neboť podle jeho představ byl Bůh bytostí naplněnou nesmiřitelným hněvem, nesmiřitelným pouze vůči němu.

Nezajímalo ho vůbec, co cítí Bůh vůči jeho kamarádům, hemžícím se na lodi. Nenařčená ocel, obklopující Hobbse v tunelu, i bídné osvětlení - skvrny světla a tmy - rovněž Hobbsovi připomínaly Boha, podobně jako stísněné vězení, pohyby a skoky naslepo, vynucené vlnobitím. Když děla páčila, byl jejich hluk nějakým akustickým trikem přenášejícím se ocelovou konstrukcí lodě soustředěn do jednoho bodu v tunelu, takže to znělo, jako když tlučete velkými kladivy do ocelové roury.

Z tohoto obrázku tunelu hřidelového vedení si lze udělat i úsudek o tom, jaký Bůh se podle představ strojníka Hobbse k němu obracel. Domníval se, že zde, uprostřed hluku a vibrací, v tomto ohavném prostředí je k Bohu nejbližší. Hobbs by na druhé straně jako první souhlasil s tím, že je k němu obrácena jen jedna tvář Boha. Stejně jako je lidem na Zemi viditelná jen jedna strana Měsíce, přestože se Země otáčí a Měsíc krouží, tak Bůh stále ukazoval Hobbsovi jen jednu svou tvář. Měl ještě druhou tvář, milostivou, kterou ukazoval lidem šťastnějším - asi jako odvrácenou stranu Měsíce vidí lidé z jiných planet - ale to určitě nebyli tak strašní hříšníci, tak naprosto ztracené duše jako Henry Hobbs.

Kdyby se ho někdo, koho by Hobbs nemohl podezírat z povrchnosti či bezbožnosti, zeptal, o co šlo, zjistil by od něj fakt - nikoli pouhé přiznání - že všechny ty jeho strašné hříchy byly přinejmenším odpustitelné a taky že většina z nich byla alespoň dvanáct let stará. Ve dvaceti letech Hobbs políbil jednu dvě dívky a dal si o pár sklenic piva víc než měl. Možná že zašel v obou věcech o trošku dál, nikdy však ne příliš daleko. Jako malý kluk ukradl nějaké drobné z peněženky své těžce pracující matky, a jednou dokonce v pekařství koblihu. Přesto však byl Hobbs naprosto přesvědčen, že jeho dětství a mládí byly dlouhým obdobím orgií a hříchů, mnohonásobně zasluhujících věčné zatracení. Ve čtyřiceti letech za ně stále platil ve formě pokání a pokory před Bohem, který mu snad jednoho dne odpustí, který však zatím jen občas uznal za vhodné vzít na vědomí existenci hříšníka na takovém místě, jakým je tunel hřidelového vedení.

Když obešel svých osm ložisek a zkontroloval, že jsou všechna řádně namazána, a změřil kýlní vodu a zjistil, že v lodi nestoupá, Hobbs sňal malou černou čepičku, kterou ve službě nosil jako ochranu před nárazy, kterými jeho hlava v tunelu vždy trpěla, když se loď zakymácela. Sepjal ruce před sebe - hlavu už měl díky nízkému stropu tunelu skloněnou - a znovu se modlil k Bohu za odpuštění toho, co stalo onoho večera v setmělém kině mezi ním a Mary Walshovou. Druhý zásah Artemidy granátem nezhasl světla v tunelu okamžitě. Hobbs jej cítil a slyšel, avšak teprve o patnáct sekund později, kdy plameny propálily izolaci kabelů v některé části vedení, se tunel ocitl v naprosté tmě. Hobbs zůstal nehnutě stát skrčený v tunelu, kam nepronikal ani paprsek světla. Hřidel nadále prozpěvovala svou nekonečnou

písničku a všude kolem něj byl Bůh. Nebál se. Děla věže X nad jeho hlavou umkla - uměl rozlišit plnou salvu od palby pouze děl věží A a B - avšak konstrukce lodi k němu donášela množství jiných zvuků, nárazy, rány a dunění, jak se plameny šířily po zádi a jak se je oddíl kontroly poškození snažil uhasit. Chvilí čekal, zda se světla znovu rozsvítí, požár však sahal tak daleko na záď, že poškodil i rezervní vedení do hřidelového tunelu. To znamenalo, že se v tunelu znovu nerozsvítí, dokud, jestliže se vůbec Artemis z bitvy dostane celá, elektrikáři nedokážou pod dohledem hlavního elektromechanika vedení opravit. Hobbs vyňal z kapsy montérek elektrickou svítilnu, obešel znovu ložiska, přitáhl a uvolnil ventily, a když s tím byl hotov, baterku zase zhasl. Když není světlo, tak prostě není, a hotovo. Rozhodně nemínil plýtvat baterií ve svítilně, protože nikdo nevěděl - s výjimkou Boha, který s ním tmu sdílel - jak dlouho bude bitva trvat a za jak dlouho bude vystřídán. Bůh byl všude kolem něj v tunelu. Hobbs tam tedy může stát, sehnout skoro do půl těla, a čekat.

Jednu chvíli byl sám s Bohem ve tmě tunelu a v příští se ocitl po kolena ve vodě, tak rychle natekla dovnitř. Překvapilo ho, že je horká. Nepřišla přímo z moře, ale byla to mořská voda, napumpovaná na hašení plamenů, která už ochladila velké plochy do ruda rozžhavených ocelových plátů, a pak si všemožnými cestami našla cestu dolů do tunelu; takový křehký lehký křížník dvakrát zasažený granáty a podruhé v plamenech musí být pěkně proděravěný. Kymácením a houpáním lodi se voda přelévala z jednoho konce na druhý, málem podrazila Hobbsovi nohy a stříkala mu až do obličeje.

Tápavě prošel tmou k telefonu a zvedl sluchátko. Trvalo několik sekund, než Howlett nebo Grant v telefonní ústředně byli schopni věnovat pozornost červené žárovce, jež svítila na spodním okraji spojovací desky a oznamovala tím, že se hlásí zřídka používaný telefon v tunelu hřidelového vedení. Za tu chvíli voda náhle stoupla Hobbsovi až po pás, teď už nebyla horká, ale ledová, protože veškeré rozžhavené plechy už byly ochlazené. Když se loď zakymácela, voda se Hobbsovi přelila přes hlavu a srazila ho na kolena, sluchátko však dokázal udržet. Howlett spojil - Hobbs uslyšel hlasité cvaknutí - a ohlásil se.

"Ústředna."

"Strojovnu," požádal Hobbs, a když uslyšel odpověď, pokračoval: "Tady Hobbs, tunel hřidele. Dejte mi službu konajícího důstojníka." Když znovu čekal na odpověď, mrštila jím další vlna o zeď tunelu. Pak se přihlásil nadporučík Bastwick, kterému podal hlášení.

"Vypumpujeme vás," uklidňoval ho Bastwick. "Otevřete sací ventily."

Hobbs položil telefon - pod vodou - a začal se prodírat k ventilům. Pohyb lodi přeléval vodu v tunelu nahoru dolů, takže nejen přetékala Hobbsovi přes hlavu, nýbrž také, když měl hlavu volnou, stlačovala nebo zředňovala vzduch na konci tunelu, kde měl Hobbs stanoviště. Ušní bubínky mu málem praskly, a když měl vůbec možnost se nadechnout, těžce lapał po dechu. Do tunelu stále přitékala voda - tam nahoře, kde oddíl kontroly poškození bojoval s plameny, nikoho přirozeně nenapadlo, že jejich úsilí rychle topí jednoho z posádky dole v tunelu hřidelového vedení - teď jí tam už bylo na dvacet tun a převalovala se z jednoho konce na druhý a ze strany na stranu. Nadzvedla Hobbse a mrštila jím o vodotěsné dveře. Náraz zachytil špičkou ramene a ucítil, že si zlomil klíční kost. Ačkoliv zvedal pravou ruku jen s bolestmi, zastrčil si ji do předku montérek jako do provizorní pásky. Sací ventily už byly otevřeny a doufal, že pumpy už pracují.

Příští nával vody do tunelu byl už méně prudký, přestože ho hodil na vodotěsné dveře, takže si znovu narazil klíční kost, a další, ještě slabší, mu už dosahoval sotva do pasu. Na celé lodi teď pracovala čerpadla: některá pumpovala co nejrychleji vodu na hašení požáru a jiná zase vodu co nejrychleji odčerpávala z těch úseků dole, do nichž se proudem nahnula, protože vodotěsné dveře a přepážky už nefungovaly tak dokonale poté, co byla loď zasažena těžkými granáty a na čtvrtině její délky řádl strašný požár.

Stovky koňských sil se spotřebovaly na tento boj a už celé hodiny musela strojovna dodávat šedesát pět tisíc koňských sil pro udržení nejvyšší rychlosti. Hlavní inženýr nesl odpovědnost za to, aby stroje a kotle vyrobily větší množství energie, než na jaké byly konstruovány, a to ještě po mnohem delší dobu, než od nich bylo slušné požadovat. Skutečnost, že se strojník první třídy Hobbs bídě neutil v tunelu hřidelového vedení, bylo jen malou ukázkou úspěchu hlavního inženýra v tomto směru.

Hobbs stále žil. Pravou ruku měl zastrčenou do vrchní části montérek a rameno ho nesmírně bolelo. Byl v naprosté tmě, protože namoklá elektrická svítilna přestala fungovat. Byl však naživu a vyznal se v tunelu natolik, že trefil od jednoho ložiska ke druhému, k olejovým přívodům a zase zpátky, a práci dokázal zvládnout i jen jednou rukou. Nebyly to podle jeho názoru okolnosti, které by ho ospravedlňovaly požádat o vystřídání; vlastně ho to ani nenapadlo. Bůh s ním byl v temnotě a Hobbs náhodou nikdy předtím v tunelu potmě nebyl. Zdálo se mu, že ve tmě není Bůh tak nesmiřitelný ani tak nemilosrdný, jako když se svítí - vysvětloval si to tím, že když žárovky fungovaly, neozývaly se tam žádné jemné tóny. Hobbs možná hluboko ve svém nitru cítil, byť slabě, že to, co se stalo, jak jím tuny vody pohazovaly v úzkém prostoru sem a tam, jeho zlomená klíční kost a to, že se málem utopil, je pokání za jeho pletky s Mary Walshovou. Byl to však člověk s pomalými duševními pochody a morbidně citlivým svědomím, a měl-li ten pocit, nebyl příliš silný, i když později, po zralé ušlechlosti zesílil. Naprostá tma působila na Hobbse konejšivě, takže začal pociťovat, že se na Bůh přece jen tak moc nehněvá. Tápal levou rukou po osmi ložiscích a při tom si mezi zuby pohvizdoval, což neučinil od té chvíle, kdy si poprvé uvědomil své strašné hříchy. Bylo to jen slabé hvízdání, pro vysoce pronikavý tón hřidele naprosto neslyšitelné. Když si Hobbs uvědomil, co dělá, přestal hvízdát, i když ne okamžitě.

XXIV. kapitola

Z velitelova hlášení:

".. pokračovali jsme však v palbě..."

V určitém okamžiku během několika minut, možná dokonce jen několika málo sekund, bezprostředně po odpálení torpéd torpédoborci vypálila HMS Artemis granát, který změnil průběh války, a ovlivnil světové dějiny. Muži a ženy v Nigérii či Československu pocítí ve svém životě dopad této střely. Lidojedi na Papuy, sibiřští kočovníci hledající skromné živobytí v mrazivé asijské tundře, batolata na obilných lánech v Iowě i jejich vnoučata, ti všichni budou v následujících letech určitými dlužníky tohoto granátu.

Kvůli správnému rozdělení zásluh musíme vystopovat historii této střely a nálože, která ji odpálila, až k jejímu původu. Kdesi v Anglii žily ženy s kůží zažloutlou od trinitrofenolu, který tvoří součást výbušné nálože, ženy, které obětovaly sílu i krásu v municičních továrnách, kde byl granát vyroben. Vlasy měly stočeny pod čepečky a nohy obuty do plstěných papučí, aby nedošlo k předčasnému výbuchu zrádné výbušniny. Jiné ženy stály u přesných soustruhů, které obráběly granáty na tisícinu centimetru přesně, aby zapadaly do rýhování děla, které je vystřelí. A jinde zase muži těžili uhlí a železnou rudu a jiní otročili ve slévárnách, aby pomohli granát odlít. Potom tu byli stateční námořníci obchodního loďstva, tvořící posádky lodí, jež dopravovaly nikl na zušlechťení oceli z Kanady do Anglie a čelily nejtuzší blokáde německých ponorek. Metalurgové zase vymysleli vzorce pro ocel a chemici pracovali na zdokonalení výbušnin. Železničníci a dokaři překládali tuto smrtelnou látku pod nálety plné síly nacistického letectva. Původ granátu sahá příliš daleko zpět a byl příliš košatě rozvětven, aby mohl být vystopován: čtyřicet miliónů lidí přispělo svým dílem a obětmi k tomu, aby střela mohla být vypálena, čtyřicet miliónů lidí, jejichž mrtví leželi na ulicích a jejichž domy stály v plamenech. Všichni spolupracovali v největším vzepětí vlastenectví a národního ducha, jaký svět kdy poznal, jednotní ve svém úsilí i v obětech, které snad někdy nějaký historik popíše. Snad bude schopen vyprávět o ženách a dětech a mužích, kteří bojovali za svobodu a obětovali za ni, aniž by toho litovali, své životy, údy, zrak, zdraví a rozum v dlouhotrvajících strastech.

Horníci i námořníci, dělníci z municičních továren i železničníci sehráli svou úlohu, a tak teď stál granát připraven na svém místě ve věži A, zatímco nálož, která jej měla odpálit, ležela na polici v předním skladu. Tam pracovali jen prostí námořníci, podobní Triggsovi a Burneymu v zadním skladu. V předním skladu sloužil velitelův steward Harbord, hubený, vyschlý mužiček, který si uvědomoval, jak je důležité naservírovat přesně podle bontonu vajíčka na slanině, když si je velitel objednal. Nastoupil do námořnictva ze zálohy, když předtím pracoval jako steward u společnosti Cunard White Star. Udělal tam kariéru a byl stále povyšován, ze stewarda ve druhé třídě na stewarda na lodi jen s jednou třídou, odtud na stewarda v první třídě na pomalé lodi a nakonec přišlo povýšení nejvyšší, na stewarda v první třídě na lodi schopné přeplout oceán za pět dní, kde se jako spropitné dávaly librové či pětidolarové bankovky a kde obsluhoval filmové hvězdy a průmyslové magnáty, milionáře a politiky.

Poskytoval dobré služby; obsluha na transatlantských luxusních parnicích ve dvacátých a třicátých letech byla možná vůbec nejlepší, jakou svět poznal. Harbord věnoval svůj důvtip předvídání potřeb cestujících, takže se nemuseli ani namáhat požádat o to, co chtějí. Naučil se číst jejich povahy a odhadl je většinou již první den, takže pak další čtyři dny už nemuseli o nic žádat. Dovedl postavit umyvadlo k posteli milionáře trpícího mořskou nemocí stejně taktně jako podat půlnoční večeři pro dva - vepřové medailonky se šampaňským - v kajutě filmové hvězdy, nymfomanky. Byl nevťiravý a přitom kdykoli po ruce. Když se z něj cestující pokoušeli vylákat informace o svých spolucestujících uměl jim podat jakoby důvěrné informace, aniž by vůbec cokoli prozradil. Znal velké, bohaté i proslulé lidi v jejich slabých chvílích a nejevili se mu hrdinskými postavami. Nikdy však své pocity nedával najevo; byl uctivý, ale ne podlézavý, ochotný, leč nevťiravý.

Obchodní dohoda mezi plavebními společnostmi určovala jízdné, takže jedinou oblastí, kde si mohly konkurovat, byly služby, které nabízely: desetistránkové jídelní lístky, potraviny ze všech koutů světa, na stěnách zavěšená mistrovská malířská díla, orchestry, tělocvičny a bazény. Soustředěným úsilím se mnoho vynalézavých hlav snažilo vymyslet nové a nové způsoby rozmazlování pasažérů první třídy, aby mohli být tisíce kilometrů od pevniny obklopeni takovým luxusem, o jakém se ani nesnilo Neronovi či Lukullovi, pohodlím, jaké nikdy nezažila ani královna Viktorie. Služby stewardů hrály v tomto systému důležitou úlohu. Mohl-li Harbord nějakým způsobem či postojem zpříjemnit svým hostům život, byl připraven to učinit, protože to byla jeho práce. Společenský systém, jenž dovozoval - a dokonce podněcoval - takový přepych a marnotratnost a který z něj udělal sluhu opilých budižkničímů a pochybných politiků, určitě potřeboval zreformovat; to však musí nutně začít od systému samotného, a ne u jeho pouhých příznaků. Zatím měl práci, kterou musel vykonat, a byl hrdý na to, že dělá vše, aby své povinnosti splnil co nejlépe.

Když vypukla válka a námořnictvo ho povolalo do služby, bylo pro něj daleko snazší smířit se s druhem práce, kterou mu přidělili. Stal se znovu stewardem, tentokrát velitelovým, a bylo jisté, že ten si vybral toho nejlepšího. Všechno, co se u společnosti Cunard White Star naučil, se mu teď hodilo; dokázal podat snídani, aniž by narušil velitelův sled myšlenek, i postarat se o jeho všední a mechanické potřeby tak, aby se všechna jeho duševní energie mohla soustředit jen na válečné záležitosti. Na moři, když byl velitel ve dne v noci na můstku, bylo Harbordovou povinností starat se o to, aby byl dobře najeden a teple oblečen, v přístavu ho Harbord chránil před zbytečným rozčilováním, aby měl velitel možnost opravdu si odpočinout. Jeho diskrétnost a spolehlivost měly v této době skutečnou hodnotu; na stole ve velitelské kajutě ležely dokumenty, za nahlédnutí do nich by německý štáb s radostí zaplatil milión liber. Harbord však nikdy nepřipustil, aby si jeho mozek zapamatoval to, co viděl. Do velitelovy kajuty přicházely často návštěvy: důstojníci z Artemidy i z jiných lodí, zpravodajští důstojníci z armádních i leteckých štábů, admirálové a generálové. Mluvili s velitelem zcela svobodně, takže Harbord v kuchynce nebo při podávání sherry či růžového ginu slyšel vše, co si říkali. Někdy to byly věci, které by vyvolaly na lodi peprné klepy: zprávy, kam loď popluje, změny v rutině, povýšení či převelení, nebo rozpis dovolenek na souš. Jindy to byly otázky vysoké politiky, průběh námořní války, taktika pro příští bitvy nebo zjištění účinků nových zbraní či válečných metod. Někdy to byly jen vzpomínky, hovory o boji s ponorkou, letadlem nebo pomocným křižníkem. Ať už to však bylo cokoli, určitě by to vyvolalo značný zájem. V

podpalubí by mu předběžné informace, například o dovolenkách, získaly vděčné posluchače, při hovorech s přáteli na pevnině by Harbord mohl být autoritou ohledně průběhu války a ve všech přístavech se vždycky našlo pár mužů či žen ochotných zaplatit penězi či naturáliemi za zprávu o tom, jak byla ta která ponorka potopena či co se stalo s tou či onou lodí. Harbord však byl hluchý, němý a slepý, stejně jako býval v době míru, kdy se od něj novináři pokoušeli dozvědět, kdo to vlastně strávil noc v kajutě známého politika.

Když byla celá posádka v bojové pohotovosti, nebyla jeho služba tak odpovědná. Byl podobně jako Triggs jen mužem snímajícím plechové obaly z korditových náloží a podávajícím válečky výbušniny v lepenkových krabicích ohnivzdorným okénkem ve skladišti do přípravný - jeho služba veliteli mu neposkytovala ani čas, ani příležitost k výcviku pro odpovědnější funkci. Ani si však svou bezvýznamnost neuvědomoval, což bylo důsledkem jeho předcházející zkušenosti. Podával kordit se stejnou obřadností, jako když nabízel sherry nějakému viceadmirálovi, jen pohyby byly mnohem rychlejší. Život naplněný neustálým sebeovládáním ho připravil o téměř všechnu lehkovážnost, což spolu s návykem dávat si pozor na jazyk vedlo muže, kteří s ním pracovali, k domněnce, že je zakyslý a nekamarádský. Na svém bojovém stanovišti byl v úzkém styku s pultuctem lidí, neboť skladiště bylo společné pro věž A i B a mělo dvě podávací ohnivzdorná okénka, jedno vedoucí do přípravný věže A, druhé do věže B. Během přestávek, kdy děla nestřílela, muži jen tak postávali a povídali si, až na Harborda, který se do hovorů nikdy nezapojoval. Jeho spolupracovníci - byla to opravdu prapodičná směsice, od lodního natěrače Claye až po Suttona z kantýny - si mohli v důsledku různorodosti svých povolání povídat opravdu o všem možném, a Harbord by byl určitě mohl přispět cennými klepy. Měl však stále ústa na zámek, takže o něm námořníci tvrdili, že se tváří, jako by byl admirál. A byl to právě Harbord, který měl tu čest podat hnací náplň, jež poslala k cíli granát určený změnit světové dějiny.

Vpředu ve skladišti nachystal granát vrchní námořník Colquhoun - velký kudrnatý mladý obr z Birkenheadu, jehož největším životním problémem byla tendence nezasvěcených lidí chybně vyslovovat jeho jméno a zdůrazňovat "l" a "u". Byl pro něj vždy choullostivé vysvětlovat poddůstojníkům, že se neče "Kulhoun", neboť ti nafoukanci to obvykle považovali za drzost. Šestipalcový granát, který podával, vážil čtyřicet pět kilogramů, a právě proto zde sloužili mladí a svalnatí chlapi. Na houpající se lodi bylo potřeba opravdu značné fyzické síly, aby člověk uzvedl takovou váhu do výtahu.

Colquhoun byl na svou sílu pyšný a uspokojovalo ho, jestliže ji mohl využít k nějakému dobrému účelu. Když se shýbal při zvedání granátu, usmál se při vzpomínce na první dny zatemnění v Anglii. Jeho loď již měla rozkaz k vyplutí, a tak strávil poslední noc dovolenky na pevnině s Lily Fordovou, vysokou blondátou kamarádkou z dětství, dívkou, která dosud odmítala pokusy všech mužů, s nimiž se setkala. Zachovávala si své panenství, jako by to byla cena v nějaké soutěži, ne z egocentrismu ani ze stydlivosti, nýbrž proto, že se považovala za rovnocennou všem mužům a nehodlala se vzdát, dokud nenajde někoho, koho by považovala za lepšího, než je ona. Oné noci na břehu průplavu, za jasného svitu prvního zářijového úplňku války však Colquhoun vynaložil veškerou svou sílu. Bylo od Lily neopatrné nechat se vylákat Colquhounem na takové opuštěné místo, jako byl břeh průplavu, leč na věci by se nic nezměnilo, i kdyby byl někdo nablízku, jelikož Lily by nikdy nevolala o pomoc v situaci, kterou sama nedokázala zvládnout. Prala se s ním, nejdříve mlčky a zoufale, a i když ji hrubě stiskl, nedělala nic jiného, než že chraptivě šeptala: "Pusť mě, ty zvíře." Kroutila se a zápasila, používajíc všechnu sílu svého pevného těla, vypěstovaného těžkou prací v továrně, sílu, která ji vydobyla nezávislost. Pak podlehla jeho síle, náhle a úplně se zlomila a její divoká slova se změnila na něco mezi vzdechem a vzlyknutím. Její nepoddajné tělo se pokorně podvolilo a ústa, až dosud uhýbající, hledala ve tmě jeho. Pro neurvalce Colquhouna to byla velice příjemná vzpomínka, kterou si přímo vychutnával, vybavoval si přesně všechny podrobnosti, dokonce i cestu zpátky od břehu průplavu, kdy se k němu Lily tiskla. Její troufalé sebevědomí úplně vyprchalo a děsila se neodvratnosti rozkazu k vyplutí Colquhounovy lodi. Objímala ho, a dokonce plakala, přestože by se ještě včera byla smála při pomýšlení, že by pro nějakého chlapa někdy uronila slzičku. No, stalo se to před dvěma a půl lety a dalo se předpokládat, že se s tím už vyrovnala.

"Pojď sem, ty mrcho!" domlouval Colquhoun dobrácky granátu, stále ještě se pro sebe usmívaje. Ruce, které objímaly Lily Fordovou, teď sevřely granát, jenž změnil historii, a vsunuly ho kupředu do výtahu.

Ve stejné chvíli vrchní námořník Day, ten co přišel v bitvě o La Platy o ukazováček na levé ruce vinou předčasného výbuchu, vzal v přípravě nálož, kterou mu podal Harbord ohnivzdorným okénkem, a zasunul ji do kapsy páternosteru, jenž mizel nad jeho hlavou v dalším ohnivzdorném otvoru. Výtah stoupal, páternoster běžel, a granát i nálož dorazily současně do chodby věže A.

Konstruktor válečných lodí se setkává na každém kroku s nějakými obtížemi. Jedna škola námořní teorie se hlučně dožaduje děl, co největšího počtu děl pokud možno největší ráže, která by převálcovala nepřítele, nedávajíc mu příležitost, aby sám udeřil. Jiná škola žádá rychlost a zdůrazňuje, že ani nejlepší děla na světě nejsou k ničemu, pokud je nedopravíte rychle na místo, odkud mohou zasáhnout nepřítele. A třetí škola volá opatrně po pancéřích, protože, jak kdysi poznamenal Nelson, námořní bitva je ze všech srážek nejnejistější, a rychlost a děla mohou jít k čertu po jednom jediném přesném zásahu. Pancéř však znamená váhu a také děla znamenají váhu, jedno na úkor druhého, a obojí na úkor váhy, kterou lze přidělit strojům.

Když konstruktor dosáhne kompromisu mezi těmito neslučitelnými požadavky, okamžitě narazí na další protikladné nároky. Na lodi musí žít lidé a běžný chod života vyžaduje, aby mohli projít z jedné části lodě do druhé a v době bojové akce musejí tak učinit co možná nejrychleji. Na druhé straně může být loď zasažena granáty, bombami nebo torpédy, a aby se co nejvíce omezily škody při zásahu, musí být loď rozdělena přepážkami na co největší počet oddělení; v přepážkách nesmějí být žádné otvory - bohužel musí jimi procházet alespoň vedení, zvukovody a ventilační zařízení. Dělostřelecký odborník zase trvá na umístění děl co nejvýše, aby mohla střílet co nejdále. Na tento požadavek dostane odpověď, že děla a jejichlafety jsou nejtěžší předměty na lodi, a že jejich umístění příliš vysoko narušuje stabilitu lodi, podobně jako když se veslař pokusí postavit se v kajaku. To však není vše. Dělostřelecký znalec zároveň s

požadavkem na umístění děl co nejvýše nad mořskou hladinou žádá, vědom si dobře nebezpečí výbušnin, aby granáty a nálože pro děla byly uloženy co nejdále a co nejhlouběji v lodi. Pak ale, nerozumný jako rozmazlené děcko, požaduje, aby děla střílela co možná nejrychleji, v důsledku čehož potřebují být zásobována každou minutu obrovskou vahou střeliva bez ohledu na vzdálenost, kterou musí projít ze skladiště granátů a náloží. A ani to není všechno. V okamžiku, kdy se zdá, že už jsou všechny jeho rozmary uspokojeny, zarazí se při představě, že by se měl dlouhý řetěz výbušnin táhnout bez přerušení odshora až na dno lodi, a trvá na tom, aby byl řetěz přerušen ohnivzdornými poklopy a okénky, které však za žádnou cenu nesmějí zdržovat přísun střeliva ze skladiště k jeho drahocenným dělům.

Důvtipné mechanismy tento problém vyřešily - takže když začala hořet chodba věže X, plameny nepronikly ani nahoru do věže, ani dolů do skladiště. Přesto však stojí konstruktér před novou nesnází, protože věž musí být samozřejmě otočná a schopna pohybovat se ze strany na stranu, takže páternostery a výtahy jsou upevněny na jednom konci k pevné chodbě a na druhém k otáčející se věži; to byl oříšek, kterým si lámali konstruktéři hlavu osmdesát let. Když Ericsson postavil svou loď Monitor, vyřízl jeden otvor v podlaze věže a druhý ve střeše skladiště pod ní. Aby mohla být munice dopravena nahoru, musela se věž otočit tak, aby se oba otvory překrývaly, a pak musela zůstat stát, dokud nebyla znovu zásobena municí; stav, který žádný dělostřelec, snažící se rozdrtit svého nepřítele, nesnese ani na chvíli. Dokonce i tento na první pohled neřešitelný problém otočné věže a pevné chodby byl vyřešen, takže ať se věž otáčí jakkoli, přicházejí pro její děla každých deset sekund dva granáty o váze čtyřiceti pěti kilogramů a dvě nálože. Tato složitá konstrukce si však vynutila další kompromis ze strany nešťastného konstruktéra. Musí si vybrat mezi použitím přístrojů - dokonalých a složitých přístrojů, které mohou být vyřazeny z provozu jedním zásahem - nebo mužů, kteří se musí najíst, dostat vodu k pití a mít nějaké místo, kam by si zavěsili síť na spaní. Kdyby se nezabývali ručním podáváním střeliva, mohli by být v zemi, jež vynakládá své poslední síly, zaměstnání v některé jiné důležité oblasti. Postaven před takovou volbu zvolí konstruktér opět kompromis, jako to už prováděl při stavbě celé lodi. Učiní stroje co možná nejjednodušší, aby nepotřebovaly příliš lidí k obsluze, a současně omezí počet lidí co nejvíce, aniž by tím příliš komplikoval stroje. Nakonec to skončí tak, že není spokojen ani zástupce velitele, který má na starosti ubytování posádky, ani dělostřelecký důstojník, odpovědný za děla, což je však úplně přirozený osud všech konstruktérů lodí; příznivci rychlosti, dělostřelečtí znalci, obhájci těžkého pancéřování, muži, kteří udržují loď v pořádku na moři, i muži, kteří ji řídí během bitvy, ti všichni svorně proklínají stavitele. Pak nastane den bitvy a množství kompromisů, tvořících jednu válečnou loď, se střetne s jiným množstvím kompromisů. V devíti případech z deseti si bojovníci z vítězné lodi připsají veškeré zásluhy o vítězství sami sobě a poražení - tedy ti, kdo přežili - svalí všechnu vinu na konstruktéra. Proto bylo zapotřebí fyzické síly Colquhouna i puntičkářské práce Harborda, aby se granát i nálož daly do pohybu ze skladiště do chodby věže A. Tam vrchní námořník Mobbs přeložil granát z výtahu do prstence na jeřábu; byl to pro něj obyčejný granát jako všechny ostatní a nikoliv ten, na němž závisí osud lidstva. Výtahem příjžděly granáty každých pět sekund, takže mu na nějaké hloubání nezbyvalo moc času. Musel být pilný jako včelička, a bylo s podivem, že měl zavalitou postavu. Neustále shýbání a zvedání v teplém prostředí chodby neměly vůbec žádný vliv na objem jeho pasu. Jak Mobbs stárnul a přibližoval se střednímu věku, týden po týdnu se v pase trochu zvětšoval. Utřel si pot z čela hřbetem pravého předloktí, vyhýbaje se použít rukou zašpiněných od granátů. Teď však už měl předloktí stejně špinavá jako ruce, a pot se špinou se mísily do fantastických šmouh, táhnoucích se šikmo po jeho růžovém obličejí. Protože se Mobbs nechal na začátku války zlákat obnovenou námořnickou módou plnovousů, měl na tvářích a bradě jemné chmýří žluté jako kuřecí peří. Ani tento žalostný výsledek ho zatím nepřinutil podat si žádost o povolení smět se znovu holit. Chmýří bylo rovněž místy špinavé a stékaly po něm potůčky potu. Kdyby byl měl někdo v chodbě na to čas, musel by se zasmát při pohledu na něj, jeho modré vykulené oči, na buclaté růžové tváře a podivné vousy zamazané od špíny. Posunul prstenec s granátem o čtvrt kruhu tam, kde na něj čekal námořník Fiddler, a pak si utřel obličej levým předloktím, a tak si jej dokázal zamazat i druhým směrem. Tím dodal svému směšnému vzhledu poslední punc. Nikdo však neměl čas si takových věcí všimnout. Výtahem přijel totiž další granát poslaný vrchním námořníkem Colquhounem a Mobbs se jím musel zabývat - byla to jenom další střela, nelišící se vzhledem od své významné předchůdkyně, kterou měl teď na starost námořník Fiddler, nelišící se od tuctů jiných, které přišly předtím, ani od tuctů těch, které, jak Mobbs tušil, budou ještě následovat. Zdálo se mu, že už celé hodiny a hodiny překládá granáty a že to bude trvat až do konce světa. Zahřmění děl nad jeho hlavou a houpání lodi na něj nijak nepůsobily; podobně vůbec nevnímal ani nedýchatelný vzduch v chodbě. Telefonem přišla zpráva, že chodba věže X vyhořela a že zaplavili skladiště, čímž umkla děla věže X. Mobbs slyšel zprávu při práci: znamenalo to, že někteří jeho kamarádi jsou mrtvi a že jen zázrakem Artemis nevyletěla do povětří, roztržena na tisíce mikroskopických částic. Nic z toho však nebylo tak důležité jako jeho úkol udržovat granátový prstenec plný a výtah prázdný, alespoň v tuto chvíli to nebylo tak důležité. Mezitím vyňal vrchní námořník Filmore z páternosteru korditovou nálož, kterou do něj vložil Harbord dole ve skladišti a přeložil ji do výtahu otočnou strukturu - zvládl to vše třemi pohyby a mnohem dřív než za pět sekund, které měl k tomu vyměřeny. Byla to pro něj hračka. Měl proto čas přemýšlet a mluvit. Prázdna kapsa běžícího pásu mu zmizela ohnivzdorným poklopem z očí.

"No nazdar!" poznamenal Filmore. "Takže chudák starej Nobby to má za sebou. Ne ten vrchní kuchař, víš přece, ale ten s těma zrzavejma pačesama. A taky mi visí za pivo. Naposledy..."

"Držte hubu!" vyštěkl poddůstojník Ransome. Neměl vyštěknout, měl dát rozkaz přirozeným a klidným hlasem, jako se dávají všechny rozkazy, jichž je třeba pod trestem smrti uposlechnout, a uvědomil si svou chybu v okamžiku, kdy mu slova vyletěla z úst. Byl však povýšen teprve nedávno a nebyl si sám sebou úplně jist. Odpovědnost za bezvadný chod chodby věže A na něj těžce doléhala.

"Jen se neštěť," zabručel si pro sebe Filmore, dávaje dobrý pozor, aby ho poddůstojník nezaslechl. Měl pečlivě prozkoumáno, jak dalece a co si může vůči kterému poddůstojníkovi či staršímu námořníkovi na lodi dovolit. Jako každý cockney byl pohotový a měl i cockneyský zájem o katastrofy a o smrt. Jeho vztah ke smrti zrzavého Nobbyho

Clarka byl úplně stejný jako postoj jeho matky ke smrti souseda v chudinském Woolwichi. Byla to přece velmi zajímavá událost; přestože na něj vůbec nepůsobily každodenní záranky východu a západu slunce, stále ho omračovala ta podivná věc, že někdo, koho znal, s nímž a o němž mluvil, je teď najednou něčím úplně jiným, pouhým kouskem masa, určeného k brzkému zetlení a rozkladu. Nebyl to žádný morbidní zájem, protože smrt Nobbyho Clarka byla něčím, o čem by se mělo mluvit, podobně jako o narození v královské rodině. Poddůstojník Ransome na to měl jiný názor. Kdyby byl jen prostým námořníkem, byl by se určitě rád zapojil do hovoru, zavzpomínal na staré historky o Nobbym, a uvažoval by, jak asi jeho vdova vyjde s penzí, ale jako poddůstojník zodpovědný za chodbu věže A jakoukoli debatu zatřhl, protože se zbytečně obával, že povídání o smrti kamaráda by mohlo špatně působit na morálku mužstva. Aby tomu zabránil, vydal další rozkaz:

"Rychleji, Fiddlere!"

"Ano, pane," řekl Fiddler.

Granát zmizel ve výtahu otočné konstrukce ve chvíli, kdy nad nimi zahřměla další salva. Ransome měl při své první bitvě v hodnosti poddůstojníka obavy. Od chvíle, kdy byla vyhlášena bojová pohotovost, pociťoval neustále strach, aby jeho chodba nezaostávala za druhými dvěma, nebo dokonce aby se salva nezdržela kvůli tomu, že věž A je zásobena střelivem pomaleji než věže B a X. Kdyby k tomu došlo, dostal by ostrou důtku od poručíka Coxey; ještě horší by bylo, že by se dělostřelecký důstojník, pozorující signální žárovky "děla připravena", mohl - a určitě by to udělal - začít zajímat o příčinu tohoto zpoždění. Nebyl to přímo strach z důtky, potrestání nebo degradování, co Ransome cítil; posádka osmiveslice se na startu rovněž neobává porážky. Byla to spíše nervozita, která zosílila jeho hlas a způsobila, že dával zbytečné rozkazy; čas a zkušenost ukáží, zda tuto slabost překoná. Nelze určit, zda má někdo velitelské schopnosti, dokud to neprokáže ve skutečné bitvě.

Po pravdě řečeno věž A se zásobovala snadněji než věž B, která byla umístěna nad ní, o palubu výš než věž A, aby její děla mohla při střelbě dopředu střilet přes ni. Obě věže však dostávaly střelivo ze stejného skladu granátů a náloží, umístěného stejně hluboko v podpalubí; následkem toho musely granáty a nálože pro věž B prodělat cestu o dva metry delší než ty, které byly určeny pro věž A. To znamenalo citelný rozdíl v čase nutném pro dopravu a vyžadovalo také příslušné zvýšení výkonnosti obsluhy věže B. Od svého povýšení si to však Ransome nestačil ještě uvědomit, což bylo škoda, neboť by se tím byl uklidnil; jakmile si člověk začne rozebírat příčiny své nervozity, přestává být nervózní. Místo toho úplně zbytečně vyštěkl: "Rychleji, Fiddlere!"

"Provedu, pane," zabručel Fiddler trochu vzdorovitě, protože věděl, že jeho obsluha prstence s granáty není nijak pomalá. Byl to starý zkušený námořník, který viděl poddůstojníky přicházet i odcházet, prošel bitvami i ztroskotáním, přežil různé útrapy a epidemie, a při tom tvrdošíjně odmítal povýšení přes četná doporučení poručíků a návrhy zástupců velitelů. Život vrchního námořníka byl pohodlný a plně ho uspokojoval, takže si nepřál, aby jeho klidný způsob života narušila odpovědnost plynoucí z povýšení. Na nepříjemnosti, které zažil při ztroskotání torpédoborce Apache ve sněhové bouři u Hebrid, kdy se držel na skalnatém útesu celou noc a příští dopoledne, zatímco pod ním doráželo vlnobití, nepohlížel jako na narušení svého klidného života; nepovažoval za to ani boje u Narviku či týden prožitý v otevřeném člunu po torpédování jeho šalupy. To vše byly pouhé nehody, ale už třeba povýšení na staršího námořníka by znamenalo narušení všech jeho pohodlných návyků i každodenního režimu, zavedeného během dvaceti let služby. Nepřál si nic jiného než pokračovat v klidném plnění svých povinností, aniž by byl chválen či kárán, povyšován nebo trestán; pro sebe si ponechával právo cítit, že ví o lodích a dělostřelbě mnohem víc než tihle mladí a nafoukaní poddůstojníci, teprve nedávno povýšení. Ransomův rozkaz vyvolal na jeho rtech mechanickou odpověď, přičemž ani v nejmenším nezrychlil jeho pohyby, protože si byl vědom toho, že svou práci dělá bezvadně a patrně daleko lépe, než by to svedl Ransome. Pod jeho kontrolou vklouzl granát z prstence do otáčejícího se výtahu, vyletěl nahoru do věže a zmizel z jeho života, udržuje stejnou rychlost s náloží ve výtahu pro kordit.

Poručík Coxey pohlédl bez zájmu na granát, ležící po příjezdu ve žlábků, granát natřený škaredou charakteristickou barvou, ošklivého kuželovité zúženého tvaru. Na rozdíl od jiných zbraní neměl ani účelnou krásu, a nebyl ani dost velký, aby působil mohutností. Šestipalcový granát, třeba předurčený k osvobození lidstva, je neodvolatelně škaredý. Coxey nikdy ani chvilku neuvažoval, zda je ošklivý nebo krásný. Sledoval ostře obsluhu svých děl a pozoroval každý z jejich složitých pohybů. Věděl o těchto věžích a o principech, které ztělesňuje, úplně všechno, stejně tak jako znal každíčký detail jejich mechanismů, všechny šrouby a páky. Kdyby nějaká nepředstavitelná katastrofa zničila všechny věže šestipalcových děl v královském námořnictvu, všechny plány i nákresy, daly by se rekonstruovat podle údajů poručíka Coxey. Když trpěl mořskou nemocí, což se stávalo často, mohl zapomenout na své potíže tím, že zavřel oči a vybavoval si těsnění závěru děla nebo úzící se drážky záklužového válce. Nebylo však třeba mořské nemoci, aby se věnoval přemýšlení o dělostřelbě, protože ta zabírala většinu jeho myšlenek. Podobně jako si člověk dá po dobrém hlavním jídle jako lahůdku kousek sýra, dovedl Coxey přejít od relativně prosté mechaniky dělových lafet k balistické matematice a k Hendersonově a Hasseově diferenciální formuli Resalovy základní rovnice.

Coxey byl příkladem matematického génia, jak dokazovaly samé jedničky na vysvědčení, a ve dvaceti letech byly jeho znalosti matematiky ohromující. Skutečnost, že Anglie byla ve válce, přinejmenším odložila jeho specializaci; kdyby pokračovala mírová léta, vedlo by to určitě k tomu, že by byl připoután k psacímu stolu v dobrovolném otroctví. Byl by možná uznáván ve svém oboru, ale znám jen v úzkém okruhu lidí. Za takových podmínek by patrně zapomněl, že válka není souboj matematických vzorců, nýbrž zápas mužů z masa, krve a mozků. Jestliže ho něco mohlo zachovat lidským a vychovat z něj moudrého velitele mužů místo učeného stroje, bylo to jeho současné postavení, kde mohl pozorovat vzájemnou souhru vzorců, techniky a lidí v akci. Na střelnicích a ve výzkumných ústavech bylo možno potvrdit či vyvrátit teorie o vnitřním tlaku a odolnosti pancéřové desky, lidé však lze prověřit jen na válečném poli. Nejdražší přístroje a nejdůmyslnější vynálezy nejsou k ničemu, je-li jejich obsluha špatně vycvičena nebo oťesena strachem. Přitom je zajímavé, že čím jsou stroje složitější, čím více šetří lidskou práci a čím přesněji plní své funkce, tím více hrdinů

potřebují ke své obsluze. Nikoliv jen jednoho hrdinu, nýbrž celý tým. Jediný slabý článek v dlouhém řetězu lodní organizace stačí, aby způsobil katastrofu. Vyděšený mířič, nervózní člen kapely námořní pěchoty v dělostřelecké centrále či vystrašený stevard ve skladišti - a celý ten propracovaný mechanismus, zázračné optické přístroje, drahocenná děla a stroje, ztělesňující vynalézavost celých generací, by nebyly k ničemu. V takovém případě by bylo lepší, kdyby nebylo došlo k žádnému pokroku v dělostřelbě a kdyby posádka Artemidy žila zase v dobách, kdy dělostřelecká příručka vystačila s výrazy jako: "vezměte asi tak lopatu střelného prachu". Eukleidés tvrdil, že celek se rovná součtu všech částí, a Coxovi začalo docházet, že tento axiom platí nejen v matematice.

Novým pohledem sledoval čtvrtého a pátého námořníka, jak nabíjejí granát do levého děla. Znal naprosto abstraktní matematiku, týkající se propočtů vyrovnávání opotřebení závěru děla, a tyto výpočty předpokládaly, že náboj vždy pevně zapadne do rýhování hlavně. Ty propočty provedl nějaký suchar ve Woolwichi, nějaký chřadnoucí důstojník se zlatými proužky na rukávech a zlatými dubovými listy na štítku čepice; kdyby si však pátý námořník, to zarostlé individuum s vytetovanými zkříženými vlajkami Anglie a Francie na obou předloktích, neuchoval chladnou hlavu a nezacházel obratně s nabíjákem, nebyly by všechny ty výpočty vůbec k ničemu.

Námořník číslo šest zasouval do hlavně nálož. Coxovi nikdy předtím nenapadlo, že dotyčné instrukce ještě nezaručovaly, že to skutečně bude provedeno. Šestý námořník mohl nálož upustit na zem, kdyby se mu roztřásl ruce nebo kdyby jako špatný námořník neudržel rovnováhu na kymácející se lodi, a roztrhnout ji o ostrou hranu. Mohl se taky vyděsit natolik, že by vyběhl z věže a utekl dolů do bezpečí pod hlavní palubou - byla to možnost, která Cox, jak si teď vědomil, nikdy nenapadla, a přesto byla reálná. Námořník číslo šest měl vzadu na krku nežity, čehož si Cox předtím nikdy nevšiml. Člověk, který trpí nežity, je však lidský tvor, a ne nějaká součástka stroje, zasunující nálož do děla. Číslo šest - jak se ksakru jmenuje? Stokes? Tak nějak. Ale ne - o je Merivale, samozřejmě - číslo šest je omylná lidská bytost. Cox si provinile uvědomil, že je dokonce možné, že námořník číslo šest by byl méně náchylný k útěku od svých povinností, kdyby mu velící důstojník neřikal Stokesi, když se jmenuje Merivale. To nebylo nic, co by se dalo zjednodušit na matematický vzorec. Slova odvaha, morálka, esprit de corps, disciplína nabyly najednou pro Cox nového významu.

Obrátil se s novým zájmem k námořníkovi číslo dvě, který zavíral hlavě. Byl si skoro jist, že se jmenuje Hammond. Musí se opravdu snažit si to zapamatovat. Hammond - jestli je to skutečně on - měl problémy se ženou. Vyšlo to najevo, když zástupce velitele mluvil s muži, kteří požádali o rozhovor. Někáký souseď, snad všetečka, nebo v dobrém úmyslu, buď ze zášti, nebo svatouškovství, napsal Hammondovi dopis o nočních návštěvnicích u něj doma. Pobledlý a zoufalý Hammond se na sluncem ozářené zadní palubě svěřil zástupci velitele, že by ho nijak nepřekvapilo, kdyby ta obvinění byla pravdivá. "Byla taková," konstatoval Hammond. Kdysi mu slíbila, že se to už nestane, a Hammond jí to uvěřil, leč před zástupcem velitele nerad přiznal, že byl optimistický hlupák. Bylo však jasné, že mu to nijak neulehčilo život, který byl v troskách; byl do své ženy asi stále zamilován, protože se jen váhavě rozhodl zastavit jí přiděl svého platu.

Muž, kterému je žena nevěrná, má sklon zanedbávat své povinnosti. Cox si toho byl akademicky vědom, i když si sám nedovedl představit nic, včetně rodinných problémů, co by se mohlo postavit mezi něj a dělostřelbu. Podíval se rychle na Hammonda a viděl, jak zasunul roznětku, pak práskl závěrem a zavřel přerušovač.

"Hotovo!" řekl tiše, zatímco námořník číslo dvě u druhého děla slovo vzrušeně vykřikl. Hammond byl klidný, lépe řečeno chladný. Byl to možná naprostý chlad zahořklého člověka, na druhé straně to však mohl být výsledek disciplíny a výcviku. Cox se přistihl, že přemýšlí, co to vlastně je.

Dělo už bylo nabito granátem i náloží. Podílely se na tom skladiště granátů i náloží, přípravná, chodba i samotná věž a stejně tak přispěli všichni muži na lodi, počínaje Hobbsem dole v hřidelovém tunelu, přes velitele na můstku, a Whipplem na hlavním stěžni konče. To, že granát, spočívající teď v hlavní děla věže A, změní dějiny světa, bylo zásluhou všech. Celek se rovná součtu všech částí.

"Pal!" velel dělostřelecký důstojník toho dne snad už postě. Jeho bojovná krev ještě neochladla a dlouhá bitva ho ani neunavila, ani neomrzela. Vedl a řídil tuto salvu stejně důkladně jako první.

Náměr a odměr děl určila dělostřelecká centrála, pro jejíž posádku tato salva neznamenala nic máh a nic víc než kterákoli jiná. Členové kapely námořní pěchoty sledovali ručičky a pan Kaile dirigoval svůj orchestr stejně jako dřív. V dělostřelecké centrále už postě zazněl gong, oznamující vypálení salvy, když vrchní poddůstojník O'Flaherty v řídící věži uposlechl rozkazu dělostřeleckého důstojníka a stiskl spoušť. Odpálil tím salvu, která rozhodne o osudu neutrálního Irska stejně jako celého válčícího světa. Elektronky se zahřály, nálože vybuchly a čtyři granáty svištěly devět kilometrů k určeným cílům. Tři z nich cíl minuly, ale čtvrtá střela, vypálená z levého děla věže A, zasáhla. Pozorovatelé na Artemidě zaznamenali "obstřel", a aniž by se zajímali o to, co tento "obstřel" znamená, obrátili pozornost na dopad dalších granátů.

XXV. kapitola

Z velitelova hlášení:

"...dokud se nepřítel neobrátil na útěk..."

Námořní kapitán Helmuth von Bődicke stál na signalizačním můstku bitevní lodi Legnano spolu s viceadmirálem Gasparem Gaetanem Nocentim. Byli z doslechu svých štábů, které postávaly zdvořile v pozadí, aby neslyšely rozhovor dvou velkých osobností, které spolu mluvily francouzsky; teprve když francouzština nestačila, přivolali na pomoc korvetního kapitána Kleina a nadporučíka Lorenzettiho, aby jim překládali z němčiny do italštiny a naopak. V době, kdy byl von Bődicke ještě dost mlád na to, aby se naučil nějakou cizí řeč, nikdy by žádného německého

důstojníka ani ve snu nenapadlo, že by se mu jednou mohla hodit znalost italštiny. Nocentini se naučil francouzsky ještě jako malé dítě a nikdy neměl ani touhu, ani úmysl naučit se jazyk jakýchsi barbarů ze severu.

Signalizační můstek na Legnanu byl naprosto nechráněný a vystavený větru a nepřízní počasí, bylo to však pro velícího admirála nejvhodnější místo na lodi, protože velitelská věž byla přeplněna lidmi a byl z ní omezený rozhled, zatímco signalizační můstek poskytoval nejrychlejší spojení se zbývající částí loďstva. Z levé strany, kde von Bődicke s Nocentinim stáli, měli nejlepší výhled na vše, co se děje. Rovnoběžně s nimi se táhla dlouhá černá čára kouřové clony, položené Angličany, a proti jejímu matnému a mlhavému pozadí se rýsovaly anglické lehké křižníky, většinu doby zastřené gejzíry vody, vyhozenými dopady italské palby. Šikmo vlevo vpředu pluly anglické torpédoborce, které se právě otáčely jako vlaštovky v letu poté, co zřejmě vyslaly svá torpéda proti italské bitevní řadě. Za Legnanem pluly další italské lodě: bitevní loď San Martino, pak těžké a za nimi lehké křižníky. Jediné, co Bődicke a Nocentini z levé strany signalizačního můstku neviděli, byly italské torpédoborce spěchající se zpožděním proti anglickým torpédoborcům, protože však pluly tak jako tak pozdě, vůbec nevadilo, že je nevidí.

Do uší mužů, stojících na signalizačním můstku, doléhal ohlušující hřmot. Každých dvacet pět sekund patnáctipalcová děla odpálila salvu rachotivější než nejsilnější úder hromu a obrovská detonace lodí prudce otřásla. Velká děla San Martina za nimi salvy opakovala o něco hlubším tónem. Byly to přerušované zvuky; mezi nimi pokračoval neustále hukot středních děl, protože šestipalcové, čtyřpalcové a dvanáctilibrové kanóny střídaly tak rychle, jak jen posádka stačila nabíjet, aby odrazily útok torpédoborců. Drásalo to uši a ztěžovalo jasné přemýšlení. A kolem lodí jen pršely salvy z anglického lehkého křižníku, zaplavovaly paluby vodou nebo vybuchovaly na pancéři s pronikavým třeskem; obklopovaly loď tak těsně, že i přes výstřely středního dělostřelectva bylo slyšet granáty letící nad nimi.

Von Bődicke zamířil dalekohled na vedoucí anglický křižník. Zád stála v jednom plameni a valil se z ní těžký kouř, přesto však přesně a rychle střelil. Zbývající anglické lodě byly zřejmě málo poškozeny, což se zdálo naprosto absurdní vzhledem k tomu, že byly pod neustálou palbou. Ti vznětliví Italové se nikdy neuklidní dostatečně rychle, aby zasáhli pohyblivý cíl. Byli snad stateční (zřejmě díky přimíšení nordické krve do jejich středozemních žil), ale nevyrovnaní. Když si von Bődicke vzpomněl na svůj úkol - zničit britské loďstvo pomocí italského - dolehl na něj pocit naprosté beznaděje, protože si uvědomil, že prostředky, které má k dispozici, na to nestačí. Připadal si jako člověk, jenž má pohnout těžkým balvanem, ale železná tyč se mu v ruce ohne.

Spustil dalekohled, zavěšený na šňůře kolem krku, a zatahal se za kozi bradku, kterou nosil na památku von Hippa*. Námořní válka a námořní bitva připomínají partii pokeru, kde dobré karty nejsou k ničemu, jestliže má protihráč lepší. Proti jakémukoli pokeru je "full house" stejně bezcenný jako "dvě dvojky"; vítěz shrábne bank a poražený nedostane nic. V pozemní válce či leteckých soubojích může poražený doufat, že přes porážku něco získá, třeba čas navíc nebo že způsobil vítězi takové ztráty, že tím jeho vítězství do určité míry anuluje, leč na moři je to všechno, nebo nic.

Totéž platilo i pro von Bődicka. Vzpomněl si na dodatečné ústní rozkazy na námořním velitelství, na tenké rty a téměř bezbarvé oči admirála Fricke, náčelníka námořního štábu. Neuspěje-li, nemůže od Fricke očekávat žádné slitování, a to, že i Fricke upadne v nemilost, byla jen slabá útěcha. Fricke byl v první řadě nácek a teprve v druhé řadě námořní důstojník, který se na své místo dostal díky tvrdým loktům a intrikám ve straně. Když se mu nepodaří ovládnout Středomoří, sesadí ho jiní mladí ctižádostiví muži. A Fricke zemře na infarkt či při automobilové nehodě, protože ten, kdo se dostal k moci za pomoci strany, vsadil na úspěšný výsledek vlastní život. Jeho úspěšnější sokové by nikdy neriskovali možnost, že by se znovu mohl dostat k moci a pomstít se, a neriskoval by to ani führer. Partajní černokošílači se řídili pravidlem, že mrtví nekoušou. Fricke by to stálo život, zatímco starého von Bődicka by to jen zničilo a byl by poslán do penze se žebráckým důchodem, a navíc pod policejním dohledem. Neměl by ani dost jídla, protože by jako nepotřebný člověk dostával nejnižší příděly. Znamenalo by to odsouzení k pomalé smrti hladem, protože nikdo by nepomohl dodávkami z černého trhu někomu, kdo by mu nemohl službu oplatit. Otočil se k vedle stojícímu Nocentinimu.

"Musíme se obrátit směrem k nepříteli, Excellence," řekl.

Vytáhlý a hladce oholený Nocentini se podíval svrchu na malého a podsaditého von Bődicka s naježenou bradkou. Také on dostal ústní rozkazy, a to přímo z úst duceho, který zcela jasně naznačil, že nesmí nic riskovat. Po snadném vítězství měl samozřejmě chňapnout, avšak jen v případě, že se to obejde bez ztrát. Bitevní lodě, svěřené Nocentinimu, byly poslední v celém italském loďstvu, které byly ještě bojeschopné, a proto mimořádně cenné. Duce měl o válce vlastní dalekosáhlé teorie; jednou z nich bylo, že je nutné si zachovat dostatek sil pro možnou potřebu v ještě nebezpečnější budoucnosti, a druhou to, že vyčkáváním se vždy získá možnost nabýt skoro zadarmo vysoké zisky, pokud se ovšem člověk předčasně nezbaví části svých sil. Duce o tom všem hovořil velice výmluvně, uváděl jeden důvod za druhým a provázel je četným boucháním tlustých bílých pěstí do stolu, jeho tučná ochablá brada se ve světle lampy leskla potem. Hlásal opatrnost v soukromí své kanceláře stejně horlivě jako statečnost ze svého balkónu. Jeho horlivost však zněla nešťastně a jeho argumenty byly argumenty poraženého a unaveného člověka. Duce stárnul. To byla další z okolností, kterou musel Nocentini brát na zřetel, protože duce jednou zemře a nikdo nemůže říci, jaký režim se dostane k moci. Může nastat dlouhá doba chaosu. Silné loďstvo je v boji o moc důležitým faktorem a Nocentini měl určité představy, jak ho použít. Proto naprosto souhlasil s hlavou státu o potřebě snadných vítězství a nutnosti vyhnout se větším ztrátám. Věděl, že duce dal teprve po dlouhém váhání souhlas k tomu, aby se loďstvo odvážilo pět set kilometrů od základny, přestože ho Němci svým obvykle sebejistým způsobem ubezpečovali, že Angličané nemají ve východním Středomoří k dispozici vůbec žádné bitevní lodě. Nocentini se domníval, že Němci použili důrazný nátlak, vyhrožujíce v případě odmítnutí ještě víc omezit už tak nepatrné dodávky uhlí potřebného pro zachování italské civilizace.

Podaří-li se mu zlikvidovat tuto britskou eskadru i s konvojem, pomohlo by to nejen jeho osobní prestiži a pověsti loďstva, ale obnovilo by to částečně i prestiž duceho. Zničení nebude vůbec snadné, protože Angličané už ukázali

svou vůli bojovat do konce. Již jeho první manévry a opatrné kontakty, mající zjistit britské úmysly, to potvrzovaly. Zamířit k nepříteli a vnořit se do kouřové clony by znamenalo nepřehlednou bitvu, neslavnou šarvátku a patrně i těžké ztráty v boji zblízka. Nocentini prostě nevěřil optimistickým hlášením, kterými ho bombardovala námořní zpravodajská služba, že Malta už mele z posledního. Nebyl rozený optimista, a pokud jde o Maltu, měl nepříjemné podezření, že její pád bude zase jen další kaštan vytažený z ohně ve prospěch Němců.

Itálie; co je vlastně Itálie? uvažoval Nocentini. Určitě ne Mussolini. Ten vulgární chlap, který vybudoval italské loďstvo a dal mu víc lidí i peněz, než se kdy Nocentini mohlo zdát, v sobě kdysi měl nějakou šťavu. Jenže tenhle ustrašený, unavený a předčasně zestárlý člověk, skrývající se v paláci Quirinale a plačtivě prosící Nocentiniho, aby byl opatrný, jemuž se dal z tváře vyčíst uštváný výraz strachu z nacistů, nebyl rozhodně vůdce, kterého by bylo možné oddaně následovat, a v žádném případě nepředstavoval zosobnění Itálie, o jaké Nocentini neurčitě snil.

Neustálý hukot děl, nepřetržitá hlášení a silný vítr, který jim hvízdal okolo uší, Nocentiniho rozptylovaly a ztěžovaly mu myšlení. Přeshlapoval na místě, shlížel na von Bődicka a marnil drahocenné vteřiny v době, kdy se k nim už blížila torpéda.

"Vaše Excellence," naléhal von Bődicke, "je naprosto nutné ten rozkaz vydat."

Von Bődicke byl v zoufalé situaci, rozčarován ve všech směrech, protože měl podezření, že se jedná o úmyslné obstrukce. Už na začátku bitvy se vyvalil hustý kouř nejdříve z komína jeho lodi a pak z ještě jedné, čímž byla předčasně prozrazena pozice loďstva. Každý vrchní strojník by se propadl hanbou, kdyby něco takového připustil, a poslední pomocný strojník v německém námořnictvu by to svedl lépe.

Von Bődicke přinutil Nocentiniho, aby signalizoval důtku, leč odpovědi, které obdrželi, nebyly rozhodně příjemné. Jeden kapitán to sváděl na topnou naftu a ve své zprávě urážlivě naznačil, že za špatnou naftu může trestuhodná nedbalost německých úřadů, které ji dodaly. Nejhorší na tom bylo, že to asi byla pravda; von Bődicke věděl, že Albert Speer zneužívá svého postavení vedoucího naftového hospodářství ve prospěch loutkové společnosti, kterou ve skutečnosti tvořil on sám. Od italských obsluh kotelen, které se lehce rozčilily, by bylo příliš očekávat, že si zachovají chladnou hlavu, aby si okamžitě a přesně poradily s krizí vyvolanou změnami v kvalitě nafty, přiváděné potrubím. Ti zatracení Talíáni byli všichni stejní, snadno se rozčilili a vše je ihned přivedlo z rovnováhy. Většina z nich prošla jen krátkým výcvikem na moři, takže nebyli schopni překonat mořskou nemoc a vykonávat své povinnosti, jakmile bylo moře rozbouřené. Celou tu dobu stříleli na křižníky, a téměř je nezasáhli. Na počátku akce von Bődicke obešel dělové a kontrolní dělostřelecké věže a zjistil, že důstojníci i mužstvo melou jeden přes druhého jako opice a navzájem si překáží. Měl podezření, že polovina salv, které vypálili, nebyla vinou neschopnosti obsluh děl a kontroly palby vůbec zaměřena. Nedalo se očekávat, že v celém složitém řetězu se nenajde ani jediný slabý článek, zvláště když zkušení námořníci odcházeli z lodí, aby nahradili těžké ztráty posádek italských ponorek.

Von Bődickovo zoufalství pomalu přerůstalo v únavu. Měl vztek na Fricka, že ho pověřil takovým nevděčným úkolem. Vítězství jen upevní Frickovo postavení a Bődicke si najednou uvědomil, že i těžká porážka by mohla mít stejný výsledek.

Kdyby se mu podařilo přesvědčit Nocentiniho, aby zaútočili a bitevní loď Legnano se potopila, a Bődicke samozřejmě s ní, udělal by Bődicke, co bylo v jeho silách, leč ukázalo by se, že italské námořnictvo na úkol prostě nestačilo. Nikdo by to pak nemohl dávat za vinu Frickovi, který by nadále vládl v námořním štábu. Bődicke své zoufalství konejšil sebelití. Ocítl se v hrozném dilematu. Nestál před jednoduchým námořním problémem, nýbrž před spleťtým komplexem politických a osobních intrik. Kdyby velel německému loďstvu v německých vodách, nerozpakoval by se ani okamžik, co má dělat, ale tady na Středozemním moři s těmi Italy to bylo něco úplně jiného. Už pouhé jméno loď, na které se plavil, bylo vlastně urážkou Německa, protože Legnano bylo jméno bojiště, na kterém starý Barbarossa utrpěl náhodnou porážku od lombardské ligy. Mussolini neměl právo připomínat Němcům tu sedm set let starou nešťastnou náhodu. Ale to bylo Italům podobné; když se rozhodli pojmenovat své bitevní lodě po italských vítězstvích, brzy pochopitelně zjistili, že jich nemají dost. San Martino, plující za nimi, bylo pojmenováno po bitvě, která byla ve skutečnosti rakouským vítězstvím a skončila ústupem jen proto, že v jiné bitvě - u Solferina - vyhráli Francouzi. U Vittoria Veneta zasadila rozhodující úder anglická armáda, a to teprve když Rakousku "vrazili nůž do zad Židé a separatisté"* - Von Bődicke si vzpomněl, jak se němečtí námořní důstojníci často posměšně pošklebova-li, když kladli řečnickou otázku, proč že nemají Italové žádnou bitevní loď pojmenovanou po Caporetu.* - Byl teď v tak mrzuté náladě, že když se podíval na Nocentiniho, drala se mu tato otázka sama na jazyk.

Požádal sice, aby se italské loďstvo obrátilo proti nepříteli, leč hned jak ta slova vyslovil, už změnil názor. Nemohl svoje slova odvolat, ale už si nebyl zcela jist. Prostě nevěděl, co chce. Pohyboval se na tenkém ostří nerozhodnosti a Nocentini to při pohledu na něj telepaticky vytušil. Byl stejně nerozhodný jako Bődicke a obdobně neklidný. Sebelepší malíčkost by jim stačila, aby rozhodli tak či onak.

"Musíme se buď obrátit směrem k nim, nebo od nich," poznamenal Nocentini zvolna, hledaje s obtížemi francouzská slova.

Byl by měl rád víc času, aby to prodiskutoval a tak odložil chvíli rozhodnutí, věděl však, že to není k ničemu. Od chvíle, kdy britské torpédoborce vypustily torpéda, už uplynulo alespoň dvacet sekund. Nocentini se podíval na britskou eskadru, kouřem zahalené siluety, blýskající výstřely z děl. Věděl hodně o britském námořnictvu a v tom jasnovidném okamžiku si živě představil ukázněné námořníky, jak se sklánějí při práci, podávají klidně granáty ze skladiště, rychle nabíjejí a přesně střílejí. A právě v té chvíli dopadl na vážky ten přívažek, který ji vychýlil dolů a narušil rovnováhu nerozhodnosti von Bődicka a Nocentiniho. Šestipalcový granát zasáhl plně věž B pod nimi na přídi lodě a roztránil se o dvanáctipalcový pancéř.

Lodi samotné nezpůsobil žádnou větší škodu: nezpomalil střelbu věže a sotva zanechal stopu na oceli tvrdé jako diamant. Střepiny zlověstně zasvištěly vzduchem, někde přerazily zábradlí a jinde proděravěly palubu, leč nezasáhly

nikoho nekrytého a nevedly ke ztrátám na životech. Síla výbuchu otřásla skupinou na signalizačním můstku; muži ucítili horký dech plamene a do nozder jim vnikl pronikavý zápach plynů, ale zůstali nezraněni. Ze všech granátů z Artemidy tento patrně způsobil nejmenší škodu, byl to však ten, který váhy naklonil. Všechny granáty vystřelené z Artemidy měly svůj význam a působily na mysli Nocentiniho a von Bődicka. Přesvědčovaly je, že před sebou nemají žádnou lehkou oběť, žádného slaboduchého protivníka, který se dá na útěk při pouhém pohledu na silnějšího nepřítele. Byl to však ten poslední granát, který Colquhoun tak lehce zdvihl a jež Mobbs s Filmorem poslali nahoru do věže A, přemýšlející o Ransomově podrážděnosti, a na který se poručík Coxe podíval nevnímavým zrakem, když jej Merivale nabíjákem zasunoval do hlavně; tento granát, který se rozprskl bez valného účinku na věži, vlastně rozhodl o dějinách.

Když se po výbuchu Nocentini a von Bődicka znovu narovnávali, podívali se na sebe. Ani jeden nebyl zraněn a oba v hloubi duše doufali, že ten druhý vyváží bez zranění. Ještě vteřinku váhali, doufajíc, že ten druhý na sebe vezme zodpovědnost za další postup, a během této jedné sekundy si vyčetli ze tváří vzrůstající slabost. Uvědomili si, že vůbec není třeba formálně vyslovit to, co si myslí; a oba rozhodli, že bude lepší to neučinit, neboť každý tak bude mít lepší možnost svalit vinu - jestliže je vůbec někdo bude z něčeho vinit - na toho druhého. Od té chvíle se už jeden druhému do očí nepodíval; von Bődicke pohlédl na Kleina a Nocentini se obrátil k Lorenzettimu.

"Signalizujte všem lodím obrat o osm dílků vpravo," rozkázal. Stál při tom těsně vedle von Bődicka a snažil se ze všech sil vyvolat dojem, že jsou oba naprosto jednotní v tomto rozhodnutí. Naproti tomu se von Bődicke v okamžiku, kdy uslyšel rozhodující slova, snažil zaujmout postoj bezmocného protestu, aniž by však upoutal Nocentiniho pozornost. Signální vlajky vylétly na ráhno, zatřepaly se v kouři a po potvrzení z ostatních lodí byly spuštěny. Mohutný trup Legnana se pomalu obrátil přídi k italským břehům a žádí k britskému loďstvu.

"Museli jsme to provést," vysvětloval Nocentini, "jinak bychom se dostali do dráhy torpédům."

Von Bődicke mlčel; jen zhruba chápal význam italských slov, a nechtěl se zavazovat k něčemu, co by mohlo být později vykládáno jako souhlas. Cítil se teď lépe, neboť bylo pravděpodobné, že vina spočine na Nocentini. Přesl prkenně na druhý konec můstku, nedívaje se nikomu do očí, když mu důstojníci uvolňovali cestu. Nocentini mu šel v patách. Z pravobočního křídla můstku se podíval na dlouhou řadu italských lodí. Na těžkém křižníku, plujícím za San Martinem, stále ještě zuřil požár. To bude součástí jeho obhajoby, kdyby ji potřeboval. Děla umlkla, neboť náhlá změna kursu popletla mřížce a na cíl rovnou za žádí Legnana mohla střilet jen polovina výbroje. A přece na ně v tomtéž okamžiku dopadla další britská salva, až se loď náhle třásla jako pod úderem obrovského pneumického kladiwa. Jedna střešina po výbuchu hlasitě narazila do zábradlí těsně vedle von Bődicka. Byla to pro něj poslední kapka; Britové trvají na dalším boji, v době, kdy dovolil, aby na italské straně skončil. Toužil po oddechu, po zmírnění napětí, avšak Britové byli odhodláni pokračovat v bitvě až do poslední chvíle.

Všiml si, že se nástavba na žádí Legnana prapodivně pokrivila. Žádná velká tragédie, ale dostatečná k tomu, aby hluboce zapůsobila na každého civilistu, který by to viděl. Ale Klein věděl své. Ten Klein, který přešel přes můstek a stál teď po jeho boku, a kterého silně podezíral, že je Frickovým špiónem. Von Bődicke ho nenáviděl.

"Pokračuj ve stejném kursu," ozval se Nocentini, pozoruje dalekohledem britské křižníky. Mluvil pomalou francouzštinou a von Bődicke si uvědomil, že přestože zjevně oslovil jeho, byla slova ve skutečnosti určena pro Kleina. "Nechtěl jsem vzdálit od kouřové clony."

"To je jasné," souhlasil rychle von Bődicke. Když promluvil, doufal, že si Klein nepovšimne bombastické strojenosti v jeho hlase. Od Nocentiniho bylo šikovné naznačit, že obrat byl ve skutečnosti zamýšlen na vylákání britských křižníků od kouřové clony.

"Zformujeme se znovu okamžitě, jen co nás torpéda minou," prohodil Nocentini.

"Zajisté," souhlasil von Bődicke, který se už plně ovládal. Díval se upřeně na Itala a ani na okamžik neobrátil zrak na Kleina. Bylo to nedůstojné a nechutné, avšak porážky jsou vždy takové. Byli prostě poraženi.

Ocitli se už mimo dostřel britských křižníků a vzdálenost se každou minutu zvětšovala. Až o kus dál znovu vytvoří bitevní linii a obloukem se vrátí, aby pokračovali v akci, bude už skoro tma, a žádný důstojník při smyslech se nepustí do noční bitvy se slabším protivníkem. Někdo zaječel jako šílenec z hlavního stěžně, a jeho pronikavý vysoký hlas byl jasně slyšitelný na signalizačním můstku, ačkoli von Bődicke nerozuměl rozčilené italštině. Legnano se prudce otočila plným kormidlem, zprvu nalevo a pak napravo; tohle a přeběhnutí italských důstojníků na druhou stranu i způsob, jakým pozorovali mořskou hladinu, von Bődickovi prozradily, že spatřili torpédo a Legnano manévruje, aby se mu vyhnulo. Zatajil dech. Posušky Italů naznačovaly, že torpédo minulo, ale vzápětí potom se ozvalo zahřmění exploze, při němž mu málem praskly ušní bubínky. Torpédo, jemuž Legnano uhnulo, zasáhlo plně bok bitevní lodě San Martino. Obrovský sloup vody, vyšší než vrcholky komínů, jim na chvíli bitevní loď zakryl. Když za chvíli opadl, valil se z jejího boku kouř a měla zřetelný náklon.

Když admirál rychle vyštěkával rozkazy, zachytil jeho pohled; z Nocentiniho tváře zmizely úzkost i napětí. Ted' stál před zcela běžnou situací, s níž si dovede poradit. Záchrana a obrana poškozené lodě bylo něco jiného než mít břemeno odpovědnosti za výsledek bitvy. A nejenom to - problémy bitvy tím pro něj skončily. Nikdo přece od něj nemůže očekávat, že zanechá poškozenou bitevní loď, aby se postarala sama o sebe, zatímco on se obrátí, aby znovu zaútočil na nepřítele. To od něj opravdu nikdo nemohl očekávat. Nelson či Beatty by to snad riskovali, avšak nikdo nemůže být souzen za to, že není Nelsonem nebo Beattym. Když se jeho oči setkaly s von Bődickovým zrakem, Nocentini se pousmál, a von Bődicke mu úsměv oplatil. Ať se teď stane cokoli, mají alespoň vysvětlení a výmluvu.

XXVI. kapitola

Z velitelova hlášení:

"...a bitva skončila."

Velitel pocítil pokušení. Když žád' Artemidy stála celá v plamenech a jedna věž byla vyřazena z boje, nebylo snadné udržet ji v akci a neustále se vyhýbat nepřátelským salvám. Už jen nepřetržitý rachot děl přispíval k vyčerpání. Nalevo, blízko po ruce, se táhla kouřová clona, znamenající bezpečí. Stačilo, aby řekl pár slov, a Artemis by se do ní mohla vnořit tak jako předtím. Přineslo by to úlevu od napětí, nebezpečí a odpovědnosti, a jen pouhé pomýšlení na úlevu, byť jen chvilkovou, bylo svůdné. Hlavní taktickou zásadou britských křižníků bylo využít kouřovou clonu, valící se směrem k italské bitevní řadě. Teď, kdy torpédoborce zaútočily a vracely se zpět, nastala zřejmě vhodná chvíle pro dočasný ústup. To bylo na jedné straně ono pokušení, zatímco na druhé tu byly pochyby o vlastním úsudku, radícím, aby přece jen pokračoval v boji. To mohlo být jen bojové šílenství. Velitel věděl, že jeho úsudek mohl být chvilku zamlžený a že rozhodnutí pokračovat v palbě mohlo být jen důsledkem pouhé divoké touhy bojovat. Jeho instinkt mu však napovídal, že to tak není.

Instinkt! To bylo něco, co se v něm vyvíjelo po dlouhá léta studia jeho oboru, pozorného čtení a mentálního zpracování nesčetných pouček, doplněných jeho vrozenými vlastnostmi. Tento instinkt mu říkal, že bitva dosáhla bodu zlomu, chvíle, kdy už jedna nebo druhá strana musí ustoupit. Věděl, že musí vydržet jen o chvilku déle - a pak možná ještě další - aby byla bitva definitivně rozhodnuta. Celý ten řetěz myšlenek, od rozhodnutí krýt ústup torpédoborců ke chvilkovým pochybám, a pak zase znovu k rozhodnutí pokračovat v bitvě, trval jen velice krátký okamžik nanejvýš dvě tři vteřiny.

Za ty dvě nebo tři sekundy se velitel nemusel stydět; naopak mu sloužily ke cti. Kdyby zkouška nezašla až sem nebyla by to žádná opravdová zkouška. Ve válce jsou podrobeni zkouškám ti nejsilnější a jsou to vždy ti téměř nejsilnější, co se zlomí - Nocentiniové a von Böldickové - pod tíhou spletitých motivů.

Velitel si uvědomil, že má prázdnou dýmku a že má strašnou chuť si ji znovu nacpat a zapálit, nechtěl však odtrhnout dalekohled od očí. Pod ním zahřměla děla věží A a B, leč velitel netušil, že rozhodující granát vystřelilo levé dělo věže A. Pozoroval let salvy a zahlédl žlutý záblesk, znamenající zásah. O chvíli později, když zasvištěla další salva, spatřil, jak se dlouhá silueta čelní italské bitevní lodě zkracuje a mění, dva komíny se spojují v jeden, přičemž se obrací od něj a žád' směrem k němu. Velitel vzrušeně polkl. Přejel dalekohledem doleva i doprava. Všechny italské lodě k němu byly obráceny záďemi; to byl ústup, útěk, nejen pouhá snaha italské vlajkové lodě ztížit britským dělostřelcům míření. Toto je vítězství!

Obrátil zrak k italské vlajkové lodi právě včas, aby zahlédl záblesk dalšího zásahu. Vskutku vynikající střelba, zasáhnout na největší vzdálenost rychle se pohybující cíl. Spustil dalekohled na prsa, vytáhl dýmku a pytlík na tabák, nacpal tabák dlouhými jemnými prsty do hlavičky dýmky, přitom však nespouštěl oči ze vzdalujících se obrysů na obzoru. Otáčejí pryč. Odmítají bojovat. Cítil v kostech, že se už nikdy neobráti, aby znovu zahájili boj. Motiv silný natolik, že je přinutil k přerušení boje, bude určitě tak silný, aby jim zabránil se vrátit. Tak či onak oni si už nějakou výmluvu najdou.

Dýmku měl naplněnou a právě sahal do kapsy pro sirky, když se ozval bzučák zvukovodu:

"Dělostřelecká kontrola," ozvalo se z trouby. "Nepřítel je z dostřelu."

"Děkuji, kanonýře," řekl velitel. "Zatím pro vás nemám žádné rozkazy." Vrchní signalista zasalutoval.

"Myslím, že zatímco jste mluvil, torpédo trefilo druhou loď zleva," oznamoval.

"Děkuji," řekl znovu velitel.

Chtěl sáhnout po dalekohledu, aby se podíval, ale pak si to rozmyslel a místo toho sáhl po zápalkách. Teď si mohl dovolit plynout časem i pozorností. Ani torpédování bitevní lodi nebylo ničím ve srovnání s tím, že se Italové dali na ústup. Když nasál, aby do dýmky vtáhl plámenek zápalky, tabák chutnal výborně. Pak stlačil tabák prstem, dlouhou praxí téměř ohnivzdorným, a znovu nasál. Vyfoukl obláček kouře a opatrně odhodil ohořelou sirku do plivátka. Ticho, které nastalo po skončení nepřátelské palby, na něj přestalo tíživě doléhat, jak se začaly ozývat normální zvuky plující lodi, šumění moře před příd' i hukot větru.

Tak tohle je vítězství. Jako důkaz toho, že světové dějiny dosáhly bodu obratu, sloužilo to, že si znovu uvědomoval fičení větru kolem uší. O dnešním dnu nebudou dějepisné knihy nikdy psát. I střizliví a vědecktí historici potřebují mnohem solidnější fakta, aby z toho bylo nějaké téma: alespoň několik potopených lodí a několik tisíc padlých, a ne nějaká úspěšná šarvátka na obranu půl tuctu nákladních lodí. Už za měsíc svět na dnešek zapomene; v komuniké se objeví dvě řádky a několik pochvalných poznámek od komentátorů, a pak zapomenutí.

Ivan Ivanovič, krčící se v zákopech kdesi v ruské stepi a mířící protitankovou puškou na německý tank, se nikdy nedozví o Artemidě a jejích sesterských lodích. Ivana Ivanoviče možná napadne, že letecké nálety nejsou už tak časté a že se objevuje méně nepřátelských střemhlavých bombardérů, a třeba mu jako realistovi dojde, že několik dobře umístěných bomb, které by ho zabily i s jeho kamarády, by Hitlerovi uvolnilo cestu do Moskvy. Přesto ani realista Ivan Ivanovič nikdy neslyšel o Artemidě a nikdy o ní ani neuslyší.

Pro Hitlera měla Malta vyšší cenu než Moskva a byla také pro jeho existenci důležitější. Nepodaří-li se mu ji zdolat s pomocí italského námořnictva, bude muset nasadit vlastní letectvo; nějakých tisíc letadel a tisíce lidí pozemního vojska bude muset být přesunuto z ruské fronty do Itálie v zoufalé snaze dobýt všechny bašty, které by mohly podepřít jeho přebujelou říši. Tisíc letadel, která by mohla ochromit ruské velení, letadel, jež by mohla probít cestu ruskými liniemi, letadel, která by podpořila odříznuté jednotky a zásobovala předstunuté hlídky, pronásledovala ruské partyzány v hloubce německého týlu nebo ohrožovala ruské spoje vpředu. Velitel vůbec nepochyboval o tom, že v důsledku dnešní práce bude těch tisíc letadel odveleto na jih.

Zdaří-li se jim jejich úmysl či nikoli, bylo víceméně pochybné. Velitel měl dojem, že zastánci letecké války hovoří o dnešku, jako kdyby to byl zítřek. Zítřka možná nadvláda ve vzduchu vystřídá nadvládu na moři, ale dnes je dnes. Dnes je těch šest tlustých nákladních lodí na druhé straně kouřové clony na cestě na Maltu, a mají-li být zastaveny, pak se

to musí stát dnes. Dnes konvoje stále proudí do anglických přístavů, přestože na druhé straně úzkého kanálu stojí nepřítel, usilující ze všech sil jím v tom zabránit. Byla to námořní moc, jež je tam bezpečně doprovodila. Zítra to možná bude letecká moc; zítra se velitel možná stane nemoderním starým pošetilem, na moderním bojišti stejně neúčinným jako kopiník, jenže válka probíhá dnes, právě dnes. Rommel, volající v Libyi o posily, by mohl dostat vše, co srdce ráčí, kdyby mu v tom britské námořnictvo nebránilo. Zmrazení amerického námořnictva v Pearl Harboru vydalo osminu světového obyvatelstva a čtvrtinu světové rozlohy dočasně napospas Japoncům a jejich dvanácti bitevním lodím. Lodě - lodě a jejich posádky - stále rozhodovaly o osudu světa. Arabové, pěstující datlové palmy v Basře, černoch ve střední Africe, vyměňující krávu za novou manželku, i gaučo, prohánějící se po argentinských pampách, byli chráněni britským námořnictvem, jehož malou součást tvořil velitel se svou lodí, jednu z mnoha částí, jejichž součet se rovná celku.

"Signál z vlajkové lodi, pane," hlásil vrchní signalista a četl dalekohledem: "Zaujměte místo v konvoji."

"Potvrďte," řekl velitel.

Vydal rozkaz zamířit s Artemidou zpátky ke konvoji, zpět kouřovou clonou, která jim tak dobře posloužila. Obrátkoměr ukazoval snížení rychlosti, a když se zmínily vibrace, způsobené plnou rychlostí, jako by kolem lodě zavládl mír. Bylo vidět už jen kousek zapadajícího slunce, zlatý úlomek na jasném obzoru - za deset vteřin zmizí a nastane noc. Z můstku už Itálie nebylo vidět, proto velitel přešel rychlými kroky ke zvukovodu vedoucímu na hlavní stožár.

"Hlavní stožár," ozvala se z trubice odpověď na jeho zazvonění. Byl to hlas námořníka Whipplea.

"Vidíte ještě nepřitele?" zeptal se velitel.

"Jen nepatrně, pane. Plují stále směrem od nás. Za minutu budou z dohledu."

Věty, jimiž Whipple odpověděl, byly krátké a úsečné. Také on si byl vědom vítězství. Bojoval za svůj ideál, fanaticky, a úspěch odpolední bitvy jeho ideál značně přiblížil.

Whipple si však neliboval v planých oslavách. Skutečnost, že vůbec musel bojovat za své ideály, že předchozí generace měly stejný ideál na dosah ruky a nechaly si jej proklouznout mezi prsty, ho zbavila všech iluzí. Byl připraven pokračovat v boji a věděl, že před konečným vítězstvím to bude ještě dlouhý neúprosný boj. Tušil, že i po vítězství dojde k dalšímu tvrdému zápasu o jeho co nejlepší využití, a byl připraven na oba zápasy.

Velitel to vše v současně jasnovidné náladě z Whippleova hlasu vycítil a zamyšleně znovu zadýmal, než se vrátil na své místo. Přemýšlel jednak prakticky o budoucím povýšení Whipplea na vrchního námořníka; druhá část jeho mysli se zabývala uvažováním, že Whippleova generace, o dvacet let mladší než jeho vlastní, se bude muset ujmout úkolu vybudovat lepší nový svět se stejnou odhodlaností, s jakou se ujala úkolu zničit zlo starého světa. V obou případech bude čelit náhodné porážce, nečekanému zklamání a nebezpečí, se sebeobětováním a nesobeckou kázní.

Když vzhlédl od zvukovodu, setkaly se jeho oči s očima jeho sekretáře.

"Blahopřeji, pane," řekl Jerningham.

Takže i Jerningham si byl vědom významu dnešního dne. Ostatní členové posádky, plnící klidně povinnosti, si to ještě neuvědomili. Od Jerninghama se to však dalo očekávat. Jeho civilní zázemí, bohatost jeho zkušeností a živost jeho fantazie mu umožňovaly - pokud se ho to příliš osobně netýkalo - pohlížet na válku v širších souvislostech a uvědomit si, jak přesné plnění vlastních povinností pomáhá Ivanu Ivanoviči v jeho zemljance či Lao Čaovi, trahajícímu železniční koleje v Šantungu. V té chvíli zavládlo mezi velitelem a Jerninghamelem porozumění; během toho krátkého časového úseku byly jejich myslí v souladu, dokázali jeden druhého pochopit a ocenit.

"Děkuji, Jerninghame," řekl velitel.

Nebyl čas odpočívat, věnovat se prázdným blahopřáním či nicotným spekulacím. Znenadání loď obklopila kouřová clona, nebyla sice již zdaleka tak hustá, jako když ji poprvé položili, ale při rychle se blížící noci a sluncem pod obzorem se zdála tma v kouřové cloně ještě větší. Velitel popošel tři kroky tmou na konec můstku a naklonil se, aby se podíval dozadu. Spatřil jen nepatrnou zář ohně, který tam zuřil; za několik minut si s ním hadice poradí.

Znovu se vynořili do večerního světla; necelá minuta, kterou strávili v kouřové cloně, jako by noc přiblížila. Bylo však dost světlo na to, aby bylo vidět, jak požáry a nepřátelské granáty přeměnily celou zadní třetinu lodi nad hladinou ve spleť ohořelé oceli, hrozivě zprohýbaných plátů, zkroucených nosníků, poničenou a mrtvou.

Podle rozkazů navigátora se Artemis teď otáčela, aby zaujala přidělené místo v eskortě konvoje v noci. Bylo dobře, že se podařilo oheň uhasit, neboť jinak by plameny sloužily jako vnadidlo pro útok torpéd. Během rána je napadla letadla, odpoledne odrazili hladinová plavidla a v noci musí být ve střehu proti útoku ponorek, protože nepřítel, podobně jako ďábel, bere na sebe různé podoby. Konec jedné bitvy a dosažení jednoho vítězství jen znamenalo, že se Artemis a její posádka musí znovu vrhnout celou silou do příští a pokračovat v dlouhém zápase námořní moci proti tyranii; podobně jako Řekové u Salamin, velitelovi předci proti španělské armádě, proti loďstvu Ludvíka XIV., Napoleona či Viléma II., dlouhodobého zápasu, který jednoho dne skončí, ne však teď, ani ne za měsíc či za rok. A i když skončí, svobodu, kterou vybojují, bude stále třeba trvale střežit, spravedlivě a čestně. To bude ta nejtěžší zkouška; mír bude přísnější zkouškou lidstva než samotná válka. Snad lidstvo, až čas přijde, tuto zkoušku zvládne, a až ten čas přijde, řekl si velitel, budu bojovat do posledního dechu a raději zemřu, než bych udělal nějaký kompromis se slepými či tajnými nepřáteli svobody a spravedlnosti. A ve dnech, jež přijdou, si musí připomenout, jak naprosto vzdálena mu byla tehdy myšlenka, že by mohl i v nejmenším ustoupit před zjevnými nepřáteli lidstva. To mu pomůže v budoucnu neučinít žádné ústupky z nezájmu, netečnosti nebo cynismu.

Na velitele náhle dolehlo opět napětí, když jeho těkající zrak zachytil záblesk světla vpředu, pak se však uklidnil, a dokonce se pro sebe v šeru usmál, protože to světlo byla večernice, zářící nad Středomořím.